

Zorgen voor elkaar



We zijn er voor onze deelnemers. We zorgen voor een zo goed mogelijk pensioen. En we informeren onze deelnemers daarover. Op een manier die bij hén past.

Jaarverslag
2022



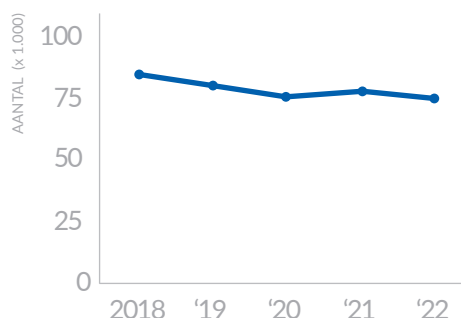
Pensioenfonds Werk
en (re)Integratie

PWRI in het kort

Dit overzicht geeft snel inzicht in de belangrijkste ontwikkelingen van PWRI. Klik op de afbeelding om meer over een onderwerp te lezen.

Actieve deelnemers

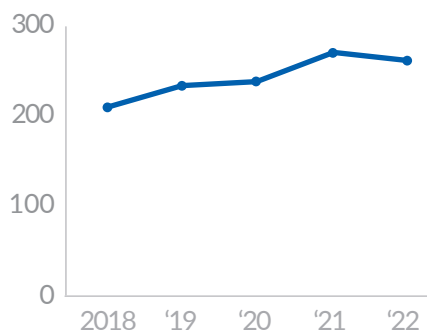
(pagina 20)



Het aantal actieve deelnemers nam met 2.159 af.

Werkgevers

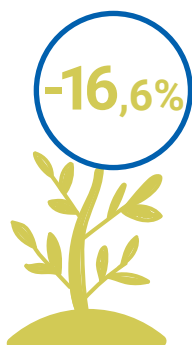
(pagina 9)



Het aantal aangesloten werkgevers daalde in 2022 van 275 naar 264.

Beleggingsrendement

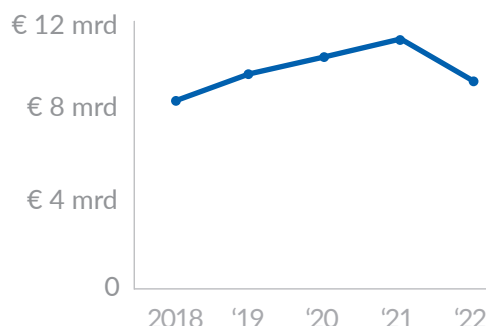
(pagina 27)



Onze beleggingen deden het door de onrust in de wereld niet goed in 2022.

Belegd vermogen voor risico pensioenfondsen

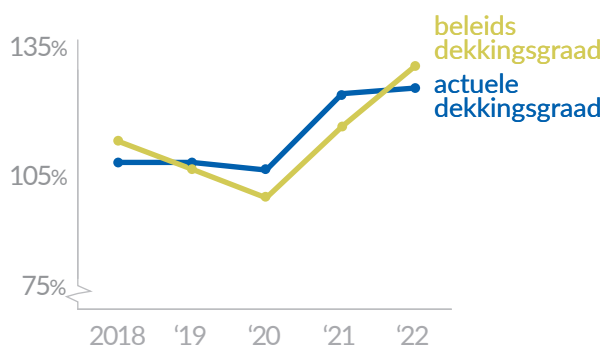
(pagina 27)



Hierdoor daalde in 2022 ons belegd vermogen van € 11,3 miljard naar € 9,4 miljard.

Dekkingsgraad

(pagina 11)



De rente steeg in 2022. Dit had, ondanks een dalend belegd vermogen, een positief effect op onze dekkinggraad.

Toeslag

(pagina 12)

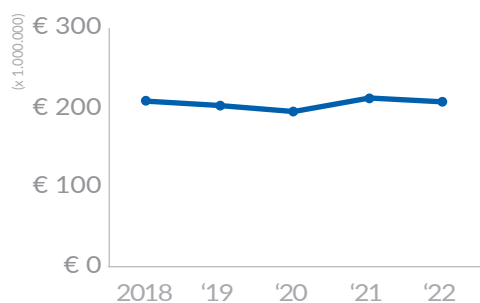


Toeslagen
1,87%
12,51%

Eind oktober 2022 was onze beleidsdekkinggraad hoog genoeg om per 1 januari 2023 toeslag te kunnen verlenen. Door veranderde regels konden wij per 1 juli 2022 extra toeslag verlenen.

Pensioenpremie

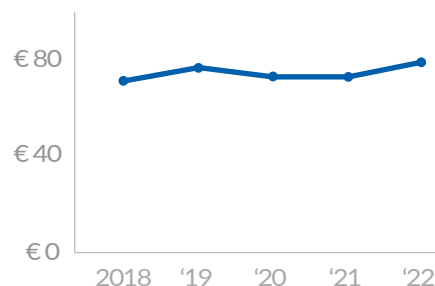
(pagina 18)



Dit is het totaal van alle door werkgevers en werknemers betaalde premie: € 207,4 miljoen in 2022.

Pensioenbeheerkosten per deelnemer

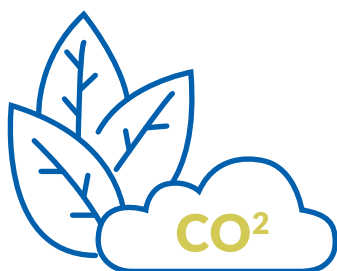
(pagina 20)



In 2022 waren de kosten pensioenbeheer € 80 per deelnemer. Dat is hoger dan in 2021.

Klimaatakkoord

(pagina 14)



In 2022 publiceerden wij ons actieplan klimaatakkoord op onze website.

Cao 'Aan de Slag'

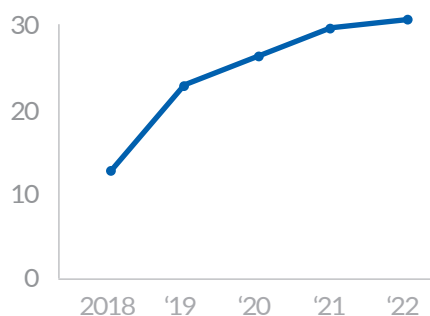
(pagina 53)



In 2022 werd onze verplichtstelling uitgebreid. Ook mensen die onder de cao 'Aan de Slag' vallen, bouwen nu pensioen bij ons op.

Beursgenoteerde ondernemingen met een PSO-certificaat

(pagina 14)



Het aantal PSO gecertificeerde ondernemingen door ons insluitingsbeleid is stabiel gebleven. Eind 2022 staat de teller op 31.

Wet Toekomst Pensioenen

(pagina 50)



Ook in 2022 bereidden we ons samen met werkgevers en vakbonden voor op de invoering van een nieuwe pensioenregeling.

Inhoudsopgave

1 Verslag van het bestuur

Voorwoord	6
Karakteristieken van PWRI	8
Ontwikkelingen in 2022	11
Pensioenbeheer	18
Vermogensbeheer	24
Communicatie	35
Risicomanagement	39
Wat is en doet PWRI?	43

2 Verantwoording en intern toezicht

Verslag verantwoordingsorgaan	49
Reactie bestuur op verslag verantwoordingsorgaan	52
Verslag raad van toezicht	53

3 Jaarrekening

Balans	58
Staat van baten en lasten	59
Kasstroomoverzicht	60
Toelichting pensioenregelingen	61
Grondslagen bij de jaarrekening	63
Risicobeheer	73
Toelichting op de balans	82
Toelichting op de staat van baten en lasten	91
Gebeurtenissen na balansdatum	98
Toelichting op het kasstroomoverzicht	99
Overige toelichtingen	100
Ondertekening van de jaarrekening	101

4 Overige gegevens

Actuariële verklaring	103
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	105

5 Overige informatie

SFDR-bijlage	117
Afkortingen en begrippen	128
Colofon	131

1

VERSLAG VAN HET BESTUUR

Voorwoord

PWRI vindt het belangrijk om goed te zorgen voor zijn deelnemers. We doen alles wat we kunnen om ze een zo goed mogelijk pensioen te geven. We informeren onze deelnemers over hun pensioen op een manier die bij hen past. We beantwoorden hun vragen. En we begrijpen de zorgen die deelnemers soms hebben. Het thema van ons jaarverslag is 'zorgen voor elkaar'.

Pensioenen omhoog

We zijn blij dat we in 2022 twee keer konden besluiten om toeslag te verlenen. Op 1 juli 2022 gingen de pensioenen met 1,87% omhoog. Op 1 januari 2023 met 12,51%. Die verhoging geldt natuurlijk voor iedereen: voor mensen die nu pensioen van ons krijgen, voor mensen die nu pensioen bij ons opbouwen én voor mensen die ooit bij ons pensioen opbouwden en dat nu nog door ons laten beheren. Onze financiële situatie was goed doordat de rente in 2022 steeg. Onze beleggingen deden het niet goed in 2022.

Verantwoording afleggen

Bij zorgen voor elkaar hoort ook open, eerlijk en duidelijk zijn over wat we doen. Dat heet verantwoording afleggen. Dat vinden we heel belangrijk. Aan elke deelnemer apart verantwoording afleggen kan natuurlijk niet. In plaats daarvan hebben we een verantwoordingsorgaan. Daarin zitten werkgevers, gepensioneerden en mensen die pensioen bij ons opbouwen. In 2023 kunnen onze deelnemers een nieuw verantwoordingsorgaan kiezen. Het nieuwe verantwoordingsorgaan start op 1 januari 2024. In 2022 begonnen we al met de voorbereidingen op deze verkiezing.

Wet toekomst pensioenen

In 2022 waren we ook druk bezig met de voorbereidingen op de nieuwe Wet toekomst pensioenen. De Eerste Kamer moet deze wet wel nog goedkeuren. We verwachten dat dat snel gebeurt. Bij de nieuwe wet hoort een nieuwe pensioenregeling. De sociale partners maken die pensioenregeling. Wij helpen ze daar zoveel mogelijk bij. Zodra het kan informeren we onze deelnemers over de nieuwe regeling. 'Zorgen voor elkaar' blijven we belangrijk vinden. De nieuwe wet legt daar ook nadruk op. De wet wil dat we onze deelnemers goed begeleiden bij de keuzes die ze kunnen maken over pensioen. Wij willen dat ook en gaan dus zorgen voor deze begeleiding.

Verplichtstelling uitgebreid

In 2022 werd onze verplichtstelling uitgebreid. Ook mensen die onder de cao 'Aan de Slag' vallen bouwen nu pensioen bij ons op. Door de uitbreiding van de verplichtstelling zijn werkgevers verplicht hun werknemers die onder de Participatiewet vallen bij ons aan te melden. Zodat wij kunnen zorgen voor een zo goed mogelijk pensioen. Dat is goed nieuws voor deze werknemers.

Zorgen voor de leefomgeving

We zorgen ook op andere manieren voor onze deelnemers. We beleggen bijvoorbeeld in ondernemingen die mensen in dienst willen nemen die kwetsbaar zijn op de arbeidsmarkt. Zo stimuleren we steeds meer ondernemingen om dat te doen. Ook gaan we investeren in leningen aan woningcorporaties, bedoeld voor sociale woningbouw. Dat doen we omdat veel van onze deelnemers in een sociale huurwoning wonen. En met ons beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen dragen we bij aan een schone, veilige en eerlijke leefomgeving voor alle mensen. Vooral het klimaat vinden we heel belangrijk.

Inzet en enthousiasme

Zorgen voor elkaar betekent ook dat je mensen laat weten dat je blij bent met wat ze doen. Wij zijn blij met de inzet en het enthousiasme van alle mensen die in 2022 betrokken waren bij PWRI. En ons hielpen om de pensioenen van onze deelnemers goed te beheren. Dat zijn de medewerkers van ons bestuursbureau, de leden van het verantwoordingsorgaan, de leden van de raad van toezicht, onze adviseurs en onze uitbestedingspartners. Verder namen in 2022 twee bestuursleden afscheid: we willen Harm Kelderman en Marco Kastelein heel erg bedanken voor al hun werk voor PWRI.

Namens alle bestuursleden,

Rita van Ewijk

Voorzitter van het bestuur van PWRI

Karakteristieken van PWRI

Missie en visie

PWRI wil het pensioen uitvoeren voor alle werknemers die vallen onder de doelgroep mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en die niet onder een andere pensioenregeling vallen. De pensioenen van ongeveer 200.000 mensen – actieve deelnemers, voormalige deelnemers en gepensioneerden – zijn aan PWRI toevertrouwd. Zij mogen rekenen op een goed bestuur en beheer van hun pensioen. PWRI wil een zo goed mogelijk pensioen bieden tegen zo verantwoord mogelijke kosten. Het is de ambitie van PWRI om jaarlijks een toeslag te verlenen op de pensioenen. Maar toeslagverlening is altijd voorwaardelijk en afhankelijk van de financiële positie van PWRI.

PWRI is betrokken, proactief, bewust en eerlijk. Vertrouwen in en respect voor elkaar zijn heel belangrijk. Alle betrokkenen – deelnemers, voormalige deelnemers, gepensioneerden, werkgevers, sociale partners, toezichthouders en vertegenwoordigers van de media – kunnen op PWRI rekenen. PWRI zorgt voor een deskundige aansturing en professionele uitvoering van de pensioenregeling. En voor juiste, begrijpelijke en tijdige communicatie daarover. Het beleggingsbeleid van PWRI is maatschappelijk verantwoord en transparant. Het fonds neemt bewuste en verantwoorde risico's. PWRI wil het noodzakelijke rendement halen om de pensioenen nu en in de toekomst betaalbaar te houden.

Meerjarenoverzicht

	2022	2021	2020	2019	2018
Risico pensioenfonds					
Beschikbaar vermogen (A) (€ 1.000) ¹	9.370.923	11.268.943	10.447.914	9.696.043	8.422.303
Voorziening pensioenverplichtingen (B) (€ 1.000)	7.485.319	9.087.211	9.935.303	9.070.492	7.821.139
Aanwezig eigen vermogen (A-B) (€ 1.000)	1.885.604	2.181.732	512.611	625.551	601.164
Dekkingsgraad fonds (A/B) (%)	125,2	124,0	105,2	106,9	107,7
Nominale marktrente (gemiddeld %)	2,7	0,5	0,1	0,7	1,4
Beleidsdekkingsgraad	130,7	116,1	98,0	105,5	111,5
Pensioenpremie (€ 1.000)	207.395	210.168	191.094	199.698	206.580
Pensioenuitkeringen (€ 1.000)	231.058	213.797	200.526	186.306	174.988
Aantallen (eindstanden)²					
Actieve deelnemers WIW	-	-	182	228	279
Actieve deelnemers SW ³	75.984	78.172	76.204	80.585	84.358
Gewezen deelnemers WIW	16.422	25.412	26.598	27.882	29.027
Gewezen deelnemers SW	37.345	40.348	40.706	41.286	41.561
Pensioengerechtigden WIW	5.276	5.037	4.686	4.303	4.027
Pensioengerechtigden SW	57.081	55.753	53.542	51.257	49.703
Totaal aantal	192.108	204.722	201.918	205.541	208.955
Aangesloten werkgevers WIW ⁴	-	-	73	72	75
Aangesloten werkgevers SW	264	275	167	164	138
Totaal werkgevers	264	275	240	236	213
Medewerkers in vaste dienst (gemiddeld)	8	8	9	9	9
Overige					
Pensioenpremie WIW (% salaris)	-	-	10,7	8,9	7,1
Pensioenpremie SW (% grondslag)	23,8	23,8	22,7	22,7	22,7
Franchise WIW	-	-	11.556	13.300	16.981
Franchise SW	12.074	11.864	11.556	11.245	10.885
Besluit toeslagverlening WIW (%)	12,51 ⁵	2,59 ⁶	-	-	0,30
Besluit toeslagverlening SW (%)	12,51 ⁵	2,59 ⁶	-	-	0,30
Max. cumulatieve niet toegekende toeslag WIW (%)	32,6	27,3	27,3	25,0	22,1
Max. cumulatieve niet toegekende toeslag SW (%)	31,0	25,8	25,8	21,9	17,9
Kostprijs van pensioenbeheer per deelnemer (€)	80	74	74	78	72
Kostprijs van vermogensbeheer (%)	0,372	0,262	0,351	0,316	0,530
Z-score	0,04	0,99	0,48	0,60	-0,56
Performancetoets	0,69	0,92	0,48	0,54	0,46

	2022	2021	2020	2019	2018
Rendement (%)	-16,6	7,9	8,0	15,5	-4,2
Risico deelnemers (AOV)					
Beleggingen (€ 1.000)	107.856	140.774	160.643	175.012	187.803
Tegoed AOV-beleggers (€ 1.000)	76.188	93.219	105.633	116.602	123.482
Tegoed AOV-spaarders (€ 1.000)	28.421	32.548	37.541	43.054	50.000
Buffer (€ 1.000) ⁷	3.247	15.007	17.469	15.356	14.321
Uitgekeerd AOV-tegoed (€ 1.000)	15.928	19.294	20.707	23.278	22.617
Deelnemers AOV:	16.822	17.712	19.176	20.683	22.320
• waarvan beleggers	11.676	12.212	13.065	13.976	14.996
• waarvan spaarders	5.146	5.500	6.111	6.707	7.324
Gerealiseerd rendement AOV-tegoed beleggers (%)	-16,2	0,3	6,1	9,5	-2,0
Gerealiseerd rendement AOV-tegoed spaarders (%)	-0,2	-0,4	0,0	-0,1	-0,1

1 Exclusief bestemmingsreserve premiedemping. Deze wordt niet meegenomen in het beschikbaar vermogen voor berekening van de dekkingsgraad.

2 Bron voor de aantallen is de pensioenadministratie. Als gevolg van combinatie-uitkeringen kunnen elders in het verslag andere aantallen voorkomen.

3 Vanaf 1 juli 2021 kreeg PWRI nieuwe deelnemers: werknemers van bedrijven die de participatiewet uitvoeren. Deze nieuwe deelnemers zijn opgenomen onder de actieve deelnemers SW.

4 Met ingang van 2021 is er nog maar één opbouwregeling (SW) waarvoor premie wordt afgedragen.

5 Indexatie per 1-1-2023.

6 Per 1-1-2022 0,72%, per 1-7-2022 met terugwerkende kracht 1,87%.

7 Met ingang van 2018 wordt hier enkel de buffer gepresenteerd.

Ontwikkelingen in 2022

In 2022 behaalden we negatieve beleggingsresultaten maar de rente steeg. Daardoor steeg ook onze dekkingsgraad. Dat was goed nieuws voor onze deelnemers en gepensioneerden. Want we konden de pensioenen twee keer verhogen. Op 1 juli 2022 verleenden we een extra toeslag van 1,87%. Op 1 januari 2023 verleenden we een toeslag van 12,51%. Verder werkten we in 2022 hard aan de voorbereidingen op de nieuwe Wet toekomst pensioenen. Als alles doorgaat, moeten we volgens die wet uiterlijk op 1 januari 2027 overgaan op een nieuw pensioenstelsel. Wij willen al op 1 januari 2025 overgaan.

De financiën van PWRI

Op 1 juli 2022 verhoogden we de pensioenen met een extra toeslag van 1,87%. Eind 2022 was onze beleidsdekkingsgraad 130,7%. Op 1 januari 2023 verhoogden we de pensioenen met 12,51%.

De dekkingsgraad

De dekkingsgraad is de verhouding tussen het vermogen van het pensioenfonds en de pensioenverplichtingen. Met een dekkingsgraad van 100% hebben we precies genoeg geld in kas om de pensioenen te betalen. Met een dekkingsgraad boven de 100% hebben we een buffer. Als de dekkingsgraad lager is dan 100%, hebben we een tekort. In het jaarverslag gebruiken we vijf dekkingsgraden:

- de actuele dekkingsgraad
- de beleidsdekkingsgraad
- de reële dekkingsgraad
- de vereiste dekkingsgraad
- de minimaal vereiste dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad berekenen we elke maand. Op 31 december 2022 was onze actuele dekkingsgraad 125,2%. Ook de beleidsdekkingsgraad berekenen we elke maand. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste twaalf maanden. Van de laatste twaalf actuele dekkingsgraden dus. De beleidsdekkingsgraad schommelt minder dan de actuele dekkingsgraad. Omdat het een gemiddelde van twaalf maanden is. Op 31 december 2022 was onze beleidsdekkingsgraad 130,7%.

De reële dekkingsgraad

We berekenen ook de reële dekkingsgraad. In die berekening nemen we de toekomstige prijsstijgingen mee. Als de reële dekkingsgraad 100% is, hebben we genoeg geld in kas om de pensioenen te betalen én om de pensioenen te verhogen met de verwachte prijsstijgingen. Op 31 december 2022 was onze reële dekkingsgraad 100,3%.

De vereiste dekkingsgraad

De vereiste dekkingsgraad is de dekkingsgraad die we volgens de wet moeten hebben. Om beleggingsrisico's te kunnen opvangen. Als onze beleidsdekkingsgraad aan het eind van een jaar lager is dan de vereiste dekkingsgraad, moeten we een herstelplan maken. Eind 2022 was onze vereiste dekkingsgraad 125,6%. Onze beleidsdekkingsgraad was 130,7%. We hoeven dus geen herstelplan te maken.

De minimaal vereiste dekkingsgraad

De minimaal vereiste dekkingsgraad is de laagste beleidsdekkingsgraad die we volgens de wet mogen hebben. Is onze beleidsdekkingsgraad toch lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad? Dan hebben we een 'dekkingstekort'. Als we vijf jaar achter elkaar een dekkingstekort hebben, moeten we de pensioenen verlagen. Eind 2022 was onze

minimaal vereiste dekkingsgraad 104,1%. Op 31 december 2022 was onze beleidsdekkingsgraad 130,7%. We hadden dus een reserveoverschot.

Toeslag verlenen

We proberen elk jaar op 1 januari de pensioenen te laten meestijgen met de prijzen. Dat heet 'toeslag verlenen'. Maar toeslag verlenen kan alleen als onze financiële situatie goed genoeg is. De beleidsdekkingsgraad geeft inzicht in onze financiële situatie. De beleidsdekkingsgraad speelt dus een belangrijke rol bij de beslissing om (geen) toeslag te verlenen. We mogen alleen toeslag verlenen als de beleidsdekkingsgraad hoog genoeg is. Toeslag wordt ook wel 'indexatie' genoemd.

Extra toeslag

Op 1 januari 2022 verhoogden we de pensioenen met 0,71%. Op 1 juli 2022 verleenden we nog een keer toeslag: we verhoogden de pensioenen met 1,87%. Dat kon omdat de overheid de regels voor toeslag verlenen tijdelijk iets minder streng had gemaakt. Ook was onze beleidsdekkingsgraad hoog genoeg. De gepensioneerden kregen bovendien een nabetaling van 0,94% over de maanden januari tot juli.

Toeslag 1 januari 2023

Eind 2022 besloot het bestuur weer toeslag te verlenen. Op 1 januari 2023 verhoogden we de pensioenen met 12,51%. Het bestuur besluit telkens aan het eind van het jaar of we het jaar daarop toeslag verlenen. Als de beleidsdekkingsgraad van oktober hoger is dan 110%, weten we dat we toeslag mogen verlenen. Want zo staat het in het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen. Eind oktober 2022 was onze beleidsdekkingsgraad 130,3%.

Bij besluitvorming van het bestuur wordt er nauwlettend gekeken naar de evenwichtige afweging van belangen van alle groepen. Wij stellen vast dat de belangen van alle groepen deelnemers in deze besluitvormingstrajecten evenwichtig zijn afgewogen en dat er helder is gecommuniceerd naar alle belanghebbenden.

Wet- en regelgeving

In 2022 volgden we de wet- en regelgeving. We kregen geen dwangsommen of bestuurlijke boetes. Ook was er geen aanwijzing aan onze uitvoerder, zoals bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet. En er was geen bewindvoerder aangesteld, zoals bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet.

Haalbaarheidstoets

De Pensioenwet schrijft voor dat we elk jaar een haalbaarheidstoets doen. Deze haalbaarheidstoets richt zich op de lange termijn. Met de haalbaarheidstoets kijken we zestig jaar vooruit. We weten natuurlijk niet wat er in die zestig jaar allemaal gebeurt. Daarom doen we de toets in verschillende 'omstandigheden': goede omstandigheden, verwachte omstandigheden en slechte omstandigheden.

Als de haalbaarheidstoets een pensioenresultaat van 100% geeft, vindt in de komende zestig jaar volledige pensioenopbouw plaats. Dan hoeven we de pensioenen niet te verlagen. En stijgen de pensioenen met de gemiddelde prijzen mee. Het pensioenresultaat van de haalbaarheidstoets kan ook lager dan 100% zijn. Dan stijgen de pensioenen waarschijnlijk niet volledig mee met de gemiddelde prijzen. Ook is er dan een kans dat we de pensioenen moeten verlagen.

We voerden de haalbaarheidstoets in juni 2022 uit. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets waren goed. We bespraken de uitkomsten met de sociale partners en het verantwoordingsorgaan. Samen concludeerden we dat de uitkomsten binnen onze grenzen liggen. Deze grenzen stelden we eerder vast.

Wet toekomst pensioenen

In 2019 sloot het kabinet een 'pensioenakkoord' met werknemers- en werkgeversorganisaties. In het pensioenakkoord staan afspraken over pensioenen en AOW. De belangrijkste afspraken uit het pensioenakkoord zijn:

- Er komt een nieuw pensioenstelsel.
- Er komen aparte pensioenafspraken voor mensen met zware beroepen.
- Deelnemers krijgen het recht om op hun pensioendatum maximaal 10% van hun pensioen in één keer te laten uitbetalen.
- Er komt een beter nabestaandenpensioen.
- De AOW-leeftijd stijgt minder snel.

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) werkte het pensioenakkoord uit in het wetsvoorstel Wet toekomst pensioenen (Wtp). Het ministerie van SZW diende het wetsvoorstel op 29 maart 2022 in bij de Tweede Kamer. De Tweede Kamer bekeek het wetsvoorstel goed en stelde veel vragen. Op 22 december 2022 nam de Tweede Kamer het wetsvoorstel Wet toekomst pensioenen aan. De Eerste Kamer heeft ingestemd met het wetsvoorstel en kan de Wet toekomst pensioenen ingaan. De ingangsdatum is 1 juli 2023. Daarna moeten pensioenfondsen hun regelingen en hun administratiesystemen nog aanpassen. Daar krijgen ze tot uiterlijk 1 januari 2028 de tijd voor.

Wij willen al op 1 januari 2025 naar het nieuwe pensioenstelsel overgaan. We zijn druk bezig met de voorbereidingen. In 2023 moeten alle besluiten over de nieuwe pensioenregeling genomen worden. In 2022 organiseerden we meerdere (beeldvormende) sessies voor het bestuur, de sociale partners, het verantwoordingsorgaan, de raad van toezicht en de sociale partners.

Bedrag ineens

Het recht om op de pensioendatum maximaal 10% van het pensioen in één keer te laten uitbetalen heet 'bedrag ineens'. Natuurlijk wordt de maandelijkse pensioenuitkering dan wel lager. De wetgeving voor bedrag ineens is nog niet definitief. Het ministerie van SZW verwacht dat bedrag ineens vanaf 1 januari 2024 mogelijk is.

Wet pensioenverdeling bij scheiding

Er komt een nieuwe wet voor het verdelen van het pensioen bij een scheiding: de Wet pensioenverdeling bij scheiding (Wps). Deze wet gaat de bestaande Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (Wvps) vervangen. Want de Wvps wordt te weinig gebruikt en de uitvoering kan beter. Het wetsvoorstel voor de Wps is klaar. De Wps regelt straks dat een pensioenuitvoerder het pensioen bij een echtscheiding automatisch verdeelt. Behalve wanneer de ex-partners een andere afspraak maken. De Wps treedt naar verwachting op 1 januari 2027 in werking.

Wet digitale overheid

De Wet digitale overheid regelt dat alle Nederlanders veilig kunnen inloggen bij de overheid en bij andere organisaties van algemeen belang. Zoals pensioenfondsen. Op 1 november 2022 werd de wet aangepast. Tot 1 november 2022 konden onze deelnemers en gepensioneerden bij MijnPWRI inloggen met de DigiD app óf met een gebruikersnaam en wachtwoord. Nieuw is de verplichte sms-controle bij het inloggen met gebruikersnaam en wachtwoord. Inloggen met de DigiD app veranderde niet. We informeerden onze deelnemers en gepensioneerden over deze verandering. Op onze website staat informatie over het inloggen bij MijnPWRI.

Organisatie van openbaar belang

In 2020 en 2021 was ons vermogen meer dan € 10 miljard. Daarom was PWRI in 2022 een organisatie van openbaar belang (OOB). Een organisatie van openbaar belang moet zich aan bepaalde regels houden. Bijvoorbeeld vaker van accountant wisselen. En de bestuursleden moeten meer tijd nemen voor hun bestuurswerk. Eind 2022 was ons vermogen weer lager dan € 10 miljard. Toch blijven we nog een OOB. Pas als ons vermogen eind 2023 ook lager is dan € 10 miljard, zijn we geen OOB meer.

Algemene verordening gegevensbescherming

De Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) geeft mensen meer privacyrechten. Ook verplicht de AVG organisaties om goed met persoonsgegevens om te gaan. Pensioenfondsen moeten zich natuurlijk ook aan de AVG

houden. Om ze te helpen schreef de Pensioenfederatie een gedragslijn voor de verwerking van persoonsgegevens. De Pensioenfederatie is de overkoepelende organisatie voor alle pensioenfondsen in Nederland. De gedragslijn beschrijft hoe pensioenfondsen de AVG moeten toepassen. In 2022 voldeden we aan de gedragslijn van de Pensioenfederatie.

De Autoriteit Persoonsgegevens houdt toezicht op de AVG. We hoefden in 2022 geen meldingen bij de Autoriteit Persoonsgegevens te doen. Wel hadden we in 2022 24 datalekken. Een aantal deelnemers kreeg brieven die niet voor hen waren. Dat kwam bijvoorbeeld door verkeerde adresgegevens.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

In ons beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen krijgen sommige onderwerpen extra aandacht. Omdat wij die extra belangrijk vinden. Deze onderwerpen zijn:

- meer kansen op werk voor mensen die kwetsbaar zijn op de arbeidsmarkt
- klimaatverbetering
- sociale woningbouw

Meer kansen op werk

PWRI is het pensioenfonds voor mensen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt. Wij vinden dat iedereen recht heeft op werk. Daarom stimuleren we beursgenoteerde ondernemingen om mensen in dienst te nemen die kwetsbaar zijn op de arbeidsmarkt. We beleggen een klein deel van ons vermogen in ondernemingen die deze mensen een baan (willen) geven. Dat noemen we ons 'insluitingsbeleid'. Omdat deze ondernemingen mensen insluiten en niet uitsluiten.

Ons insluitingsbeleid

Beleggen in ondernemingen is een goede manier om in gesprek te komen. Met de ondernemingen in onze 'insluitingsportefeuille' gaan we in gesprek over banen voor mensen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt. Deze ondernemingen willen deze mensen graag in dienst nemen. En gaan dat ook doen of doen het al. De meeste ondernemingen in onze insluitingsportefeuille doen mee aan de Prestatieladder Socialer Ondernemen (PSO). De PSO is een landelijke norm voor sociaal ondernemen. We hebben vijftig ondernemingen in onze insluitingsportefeuille: 31 hebben een PSO-keurmerk, de rest is bezig of van plan het keurmerk te halen.

Met ons insluitingsbeleid creëren we een 'olievlekwerking'. Want om een trede hoger te komen op de PSO moeten ondernemingen ook hun leveranciers vragen een PSO-keurmerk te halen. De ondernemingen in onze insluitingsportefeuille doen dat. Zo komen er steeds meer banen voor mensen die kwetsbaar op de arbeidsmarkt zijn.

Zelf geven we natuurlijk het goede voorbeeld. Wij hebben een PSO-keurmerk. En veel bedrijven waarmee we samenwerken hebben het keurmerk ook. Zoals Columbia Threadneedle Investments, Willis Towers Watson, State Street Bank International GmbH Amsterdam Branch en Utrechtse Werkbedrijven. Ook onze pensioenuitvoeringsorganisatie APG wil het PSO-keurmerk halen.

Klimaatverbetering

Het tweede onderwerp dat wij extra belangrijk vinden is het klimaat. Ons doel is een klimaatneutrale beleggingsportefeuille. Dat betekent dat wij geen uitstoot van broeikasgassen met onze beleggingen willen financieren. Dat doel hebben we al langer. Daarom ondertekenden we het Klimaatakkoord. In 2022 publiceerden we ons actieplan Klimaatakkoord op onze website. Daarin staan onze doelen en hoe we die gaan bereiken.

WSW-leningen

In 2021 besloot het bestuur te investeren in WSW-leningen. Dat zijn leningen aan woningcorporaties, bedoeld voor sociale woningbouw. En voor verduurzaming van sociale huurwoningen. WSW staat voor Waarborgfonds Sociale Woningbouw.

Het bestuur maakte deze keuze omdat veel van onze deelnemers in een sociale huurwoning wonen. Eind 2022 waren we er klaar voor. Begin 2023 investeerden we in de eerste WSW-leningen.

Goed om te weten: bij alle plannen die we maken, kijken we natuurlijk ook naar de rendementsverwachtingen. Goede rendementen zijn en blijven ons eerste doel. Want daarmee financieren we een belangrijk deel van de pensioenen van onze deelnemers. Meer informatie over ons beleid voor maatschappelijke verantwoord beleggen staat in het hoofdstuk Vermogensbeheer.

Initiatieven voor maatschappelijk verantwoord beleggen

Wij doen mee aan verschillende initiatieven voor maatschappelijk verantwoord beleggen. Maar alleen als het echt iets toevoegt.

Nederlandse initiatieven

In 2018 ondertekenden we het convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB). 2022 was het laatste jaar van het IMVB-convenant. Het convenant hielp ons om ons beleid aan te scherpen. Want net als andere Nederlandse pensioenfondsen beleggen we in bedrijven die wereldwijd actief zijn. Zo kunnen we betrokken raken bij misstanden in organisaties of schade aan het milieu. Het IMVB-convenant bracht pensioenfondsen, overheden, vakbonden en maatschappelijke organisaties samen. Om samen misstanden en schade te voorkomen.

We zijn ook aangesloten bij Eumedion. Dat is een belangenbehartiger van institutionele beleggers. Institutionele beleggers zijn pensioenfondsen, verzekeringsmaatschappijen, beleggingsinstellingen en vermogensbeheerders. Eumedion kijkt naar goed bestuur en duurzaamheid.

VBDO-benchmark voor maatschappelijk verantwoord beleggen

De Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) onderzoekt elk jaar het beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen van de vijftig grootste Nederlandse pensioenfondsen. De VBDO kijkt hoe maatschappelijk verantwoord hun beleid is en vergelijkt de pensioenfondsen. In 2022 daalde PWRI twee plekken in de benchmark. Vergeleken met de andere pensioenfondsen deden we het dus minder goed dan in 2021.

Beleggersverklaring voor inclusiviteit

In 2020 ondertekenden we de 'Investor Statement on Disability Inclusion'. Dat is een beleggersverklaring voor inclusiviteit van mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie. Dit is een internationaal initiatief. Het doel is bedrijven aanmoedigen om meer mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie in dienst te nemen. Wij doen dit al met ons insluitingsbeleid. En we vinden het heel goed dat meer beleggers dit willen stimuleren. Daarom doen we mee met dit initiatief.

Principles for Responsible Investment

De Principles for Responsible Investment (PRI) zijn zes richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord beleggen. De PRI zijn een initiatief van de Verenigde Naties. Ruim 3.600 pensioenfondsen, vermogensbeheerders en adviesbureaus sloten zich al bij de PRI aan. Wij doen al sinds 2013 mee.

Goed bestuur

Wij vinden goed pensioenfondsbestuur heel belangrijk. Kenmerken van goed bestuur zijn betrouwbaarheid, eerlijkheid, openheid, zorgvuldigheid en communicatie.

Code pensioenfondsen

In 2014 maakten de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid een Code Pensioenfondsen. Om pensioenfondsen te helpen met goed bestuur. In 2018 maakten ze een nieuwe versie van de code. De code heeft acht thema's en 65 normen. Volgens de code bestaat 'goed pensioenfondsbestuur' uit drie dingen: besturen, toezicht houden en verantwoording afleggen. Veel normen in de code gaan over gedrag en cultuur. De normen in de code zijn een aanvulling op wet- en

regelgeving. Pensioenfondsen mogen afwijken van de code. Maar alleen als ze goed uitleggen waarom. Wij voldeden in 2022 aan de meeste normen. Aan twee normen van de code voldeden we niet of niet volledig. Dat zijn de normen 33 en 39.

Norm 33

Norm 33 gaat over diversiteit. Er staat dat in het bestuur en in het verantwoordingsorgaan ten minste één vrouw en één man moeten zitten. En dat de leden ouder en jonger dan 40 jaar moeten zijn. Aan deze norm voldeden we in 2022 bijna. Alleen het verantwoordingsorgaan had geen lid dat jonger was dan 40 jaar. Het bestuur kreeg in 2022 een bestuurslid dat jonger is dan 40 jaar. Eind 2022 waren vijf van de acht bestuursleden vrouw. Vier leden van het verantwoordingsorgaan waren vrouw. Ook was een van de drie leden van de raad van toezicht een vrouw. Als er vacatures zijn in het bestuur of de raad van toezicht houden we altijd rekening met diversiteit.

Norm 39

Norm 39 gaat over de benoeming van de leden van het bestuur, van de raad van toezicht en van het verantwoordingsorgaan. Volgens de norm moet het bestuur de leden van het verantwoordingsorgaan benoemen. Leden ontslaan doet het verantwoordingsorgaan zelf. Bij PWRI gaat dit anders. Het bestuur benoemt de leden van het verantwoordingsorgaan niet. Deelnemers en gepensioneerden kiezen hun vertegenwoordigers in het verantwoordingsorgaan zelf. Hiervoor vinden verkiezingen plaats. Vervolgens bevestigt het bestuur de uitslag. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten benoemt en ontslaat de vertegenwoordigers van de werkgevers in het verantwoordingsorgaan. Het bestuur wil dit niet veranderen. Want het past goed bij de onafhankelijke positie van het verantwoordingsorgaan.

Geschiktheidsplan

Ons geschiktheidsplan geeft inzicht in hoe geschikt onze bestuursleden en andere belangrijke functionarissen zijn voor hun taak. Elk pensioenfonds moet een geschiktheidsplan hebben. Als het nodig is, kunnen we de geschiktheid van onze bestuursleden vergroten. In 2020 actualiseerden we ons geschiktheidsplan. Begin 2024 doen we dat weer.

Zelfevaluatie

Het bestuur doet elk jaar een zelfevaluatie. Samen met een externe begeleider kijkt het bestuur dan terug naar het jaar daarvoor. In 2022 vond de zelfevaluatie in januari plaats. Het bestuur concludeerde dat er veel wisselingen in het bestuur waren: vier van de acht leden zijn nieuw. In 2021 hadden we twee nieuwe bestuursleden. En in 2022 weer twee. Die wisselingen leidden tot een nieuwe dynamiek. Het bestuur was zich bewust dat het moest investeren in teamvorming. Eind juni vond een teambuildingssessie plaats, met een externe begeleider. De relatie met de raad van toezicht was een ander belangrijk onderwerp in de zelfevaluatie. In 2022 sprak het bestuur met de raad van toezicht over de rolverwachting en -invulling. Ook de commissies doen elk jaar een zelfevaluatie. Ze deelden hun uitkomsten met het bestuur.

Gedragscode

Bij goed bestuur hoort ook een gedragscode. De gedragscode gaat over integriteit. Integriteit is een ander woord voor eerlijkheid, oprechtheid en betrouwbaarheid. In de gedragscode staat wat wel en niet mag. Medewerkers en bestuursleden mogen bijvoorbeeld geen vertrouwelijke informatie gebruiken om er zelf beter van te worden. En onze bestuursleden moeten eerlijk zijn over andere functies die ze hebben. In het hoofdstuk 'Wat is en doet PWRI' staat een overzicht van alle functies van onze bestuursleden. In 2022 hield iedereen zich aan de gedragscode. Er waren geen incidenten. Sinds 2021 heeft de gedragscode ook een insidersregeling. Dat is een regeling speciaal voor medewerkers en bestuursleden die toegang hebben tot vertrouwelijke informatie over beleggingen.

Vooruitblik naar 2023

In 2023 is het nieuwe pensioenstelsel een belangrijk onderwerp. In de eerste helft van het jaar kijken we hoe PWRI de nieuwe pensioenregels gaat invullen. Dit doen we samen met de werkgevers en werknemers. Voorbeelden zijn de nieuwe pensioenregeling, een beleggingsbeleid dat bij de risicobereidheid van de deelnemers past, het wel of niet verhuizen van de

waarde van het opgebouwde pensioen naar de nieuwe pensioenregeling, en de keuzebegeleiding. In 2023 bereiden we de besluitvorming over al deze onderwerpen voor. In de tweede helft van het jaar willen we onze deelnemers over de nieuwe pensioenregeling informeren. Ook gaan we ons dan voorbereiden op de daadwerkelijke overgang op 1 januari 2025.

De Wet bedrag ineens gaat waarschijnlijk op 1 januari 2024 in. Ook daar bereiden we ons op voor. We zorgen dat we onze deelnemers op tijd informeren over deze keuze bij pensionering. Verder zijn de verkiezingen voor een nieuw verantwoordingsorgaan een belangrijk onderwerp in 2023. Ook hierover informeren we onze deelnemers en gepensioneerden op tijd.

Pensioenbeheer

In 2022 stegen de kosten van het pensioenbeheer. Dat kwam doordat we meer geld voor pensioenbeheer moesten uitgeven. Ook daalde het aantal deelnemers. We denken dat de kosten de komende jaren hoog blijven. Want door de nieuwe Wet toekomst pensioenen gaat er veel veranderen. En veranderingen kosten geld. Het aantal deelnemers daalde door de nieuwe regels voor kleine en zeer kleine pensioenen. Kleine pensioenen dragen we nu automatisch over naar de nieuwe pensioenuitvoerder. En zeer kleine pensioenen vervallen. Maar we kregen in 2022 ook nieuwe deelnemers. En in 2023 krijgen we er weer nieuwe deelnemers bij. Dat komt doordat in 2022 de 'verplichtstelling' werd uitgebreid. Vanaf 2023 bouwen alle werknemers die onder de cao 'Aan de slag' vallen verplicht pensioen bij ons op.

Pensioenpremie

De pensioenpremie is een percentage van de pensioengrondslag. De pensioengrondslag is het pensioengevend jaarinkomen min de franchise. Het pensioengevend jaarinkomen zijn alle bruto maandsalarissen in een jaar bij elkaar, plus toeslagen. Voorbeelden van toeslagen zijn vakantiegeld en een eindejaarsuitkering. De franchise is een vast bedrag waarover een deelnemer geen pensioen opbouwt. Dat is ook niet nodig, want elke Nederlander krijgt AOW.

Premiebeleid

Het bestuur stelt eens in de vijf jaar het premiepercentage vast. Dat premiepercentage geldt dan voor een periode van vijf jaar. Zo zorgen we dat werkgevers en werknemers samen een stabiele premie betalen. In het najaar van 2020 stelde het bestuur het premiepercentage vast voor 2021 tot en met 2025. Wel toetsen we elk jaar of de premie stabiel, evenwichtig en betaalbaar is. Ook in 2022 deden we dat. Het bestuur concludeerde dat de premie gelijk kan blijven.

Pensioenpremie 2022 en franchise 2022

In 2022 betaalden werkgevers en werknemers een pensioenpremie van 24% van de pensioengrondslag. De franchise was in 2022 € 11.864.

Totale pensioenpremie 2022

In de Pensioenwet staat dat een pensioenfonds in het bestuursverslag drie varianten van de totale premie moet noemen:

- De feitelijke premie: dit is het totaal van alle door werkgevers en werknemers betaalde premie, aangevuld met een bedrag uit de reserves die de sociale partners beheren. In deze reserves zitten tegoeden uit het verleden. Als in dit jaarverslag 'premie' staat, bedoelen we de feitelijke premie. In 2022 was de feitelijke premie € 211,5 miljoen.
- De kostendekkende premie: dit is de totale premie die we minimaal nodig hebben op basis van de actuele rentetermijnstructuur. In 2022 was de kostendekkende premie € 359,0 miljoen.
- De gedempte premie: dit is ook een kostendekkende premie. Maar voor de berekening van deze gedempte premie gebruiken we het verwachte reële rendement. In 2022 was de gedempte premie € 211,5 miljoen.

Feitelijke, kostendekkende en gedempte premies

bedragen in € 1.000

	Feitelijke premie	Kostendekkende premie	Gedempte premie
Actuarieel benodigd	141.115	290.570	141.115
Opslag in stand houden vereist vermogen	30.763	63.344	30.763
Opslag voor kosten pensioenbeheer	5.036	5.036	5.036
Actuarieel benodigd voor voorwaardelijke rechten	34.603	-	34.603
Op- of afslagen op de gedempte kostendekkende premie	-	-	-
Totaal premies	211.517	358.950	211.517

Premiedekkingsgraad

De premiedekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de betaalde premie en de benodigde of kostendekkende premie. Deze benodigde premie is het geld dat we voor de nieuwe pensioenopbouw moeten reserveren. De premiedekkingsgraad is 100% als de betaalde premie even hoog is als de benodigde premie. In 2022 was de premiedekkingsgraad 71% (2021: 66%). Voor de berekening van de premiedekkingsgraad gebruikten we de rentetermijnstructuur van eind 2022.

De afgelopen jaren veranderde de premiedekkingsgraad best vaak. Dat komt doordat de rente verandert. We gebruiken de rente om de benodigde premie te berekenen. Als de rente daalt, neemt de benodigde premie toe. En daalt de premiedekkingsgraad. Als de rente stijgt, neemt de benodigde premie af. En gaat de premiedekkingsgraad omhoog. Op de rente hebben wij geen invloed. Het bestuur neemt daarom geen maatregelen om de premiedekkingsgraad te beïnvloeden. Eens in de vijf jaar spreekt het bestuur met werkgevers en werknemers een nieuw premiepercentage af. Bij het vaststellen van dat premiepercentage nemen we alle factoren mee, dus ook de rente.

Veranderingen in de pensioenregeling

In 2022 pasten we het pensioenreglement aan. De wijzigingen gelden vanaf 1 januari 2023:

- We pasten het begrip 'deelnemer' aan. Want de verplichtstelling werd in 2022 uitgebreid. Vanaf 1 januari 2023 moeten werkgevers de werknemers die onder de cao 'Aan de slag' vallen verplicht aanmelden bij PWRI. Zodat ze bij ons pensioen kunnen opbouwen. Hierdoor krijgen we nieuwe deelnemers.
- We pasten de tekst over de seniorenregeling aan. De seniorenregeling van de cao SW wijzigde in 2018. We hadden deze wijziging nog niet in ons pensioenreglement verwerkt. In 2022 deden we dat alsnog. Met de seniorenregeling kan een werknemer op een bepaalde leeftijd minder gaan werken tegen een beperkte verlaging van het salaris.
- We schraptten drie reglementsbepalingen die in de uitvoeringspraktijk geen betekenis meer hebben.
- Elk jaar herijken we de reglementsfactoren die we gebruiken om de pensioenregeling uit te voeren. In 2022 actualiseerden we de flexibiliseringsfactoren. Deelnemers kunnen keuzes maken als ze met pensioen gaan. Bijvoorbeeld eerder met pensioen gaan of partnerpensioen inruilen voor meer ouderdomspensioen. Met de flexibiliseringsfactoren berekenen we de hoogte van het pensioen bij zo'n keuze.

Kosten pensioenbeheer

We willen laten zien waar we geld aan uitgeven. Dat heet 'kostentransparantie'. Ook willen we niet te veel geld uitgeven. Want het is geld van onze deelnemers. Daarom geven we hier een overzicht van onze kosten pensioenbeheer. We geven de kosten weer als kosten per deelnemer. Want de Pensioenfederatie adviseert om het zo te doen. Hiervoor tellen we alle actieve deelnemers en gepensioneerden bij elkaar op.

Kosten pensioenbeheer

In 2022 waren de kosten pensioenbeheer € 80 per deelnemer (2021: € 74). De kosten pensioenbeheer per deelnemer gingen dus omhoog. Dat had twee oorzaken: de totale kosten pensioenbeheer stegen met € 0,8 miljoen én het aantal deelnemers daalde. De stijging van de totale kosten pensioenbeheer komt vooral door de voorbereiding op de nieuwe Wet toekomst pensioenen. De overgang naar een nieuwe pensioenstelsel gaat zeker extra geld kosten. We weten bijvoorbeeld nu al dat we onze systemen moeten aanpassen.

Bedragen in € 1 miljoen

	2022	2021
Administratiekosten	9,2	8,7
Algemene kosten van het fonds	3,3	3,0
Af: toerekening vermogensbeheer	-1,6	-1,6
Kosten pensioenbeheer	10,9	10,1

Kosten pensioenbeheer per deelnemer

Bedragen in € per deelnemer

	2022	2021
Administratiekosten	67	64
Algemene kosten van het fonds	13	10
Kosten pensioenbeheer per deelnemer	80	74

Ontwikkeling van de kosten pensioenbeheer

	2022	2021	2020	2019	2018
Uitvoeringskosten van pensioenbeheer (x € 1 miljoen)	10,9	10,1	9,8	10,6	9,9
Aantal actieve en gepensioneerd deelnemers	136.626	137.219	132.712	134.661	136.700
Kosten per deelnemer (x € 1)	80	74	74	78	72

BTW over pensioenadministratie

PWRI betaalt 21% btw over de kosten van de pensioenadministratie. In 2022 was dit € 1,4 miljoen (2021: € 1,2 miljoen). Per deelnemer is dat ongeveer €10 (2021: ongeveer € 9). Deze btw noemen we hier apart. In de kosten pensioenbeheer en de kosten per deelnemer hierboven hebben we de btw al meegenomen.

Aantal deelnemers

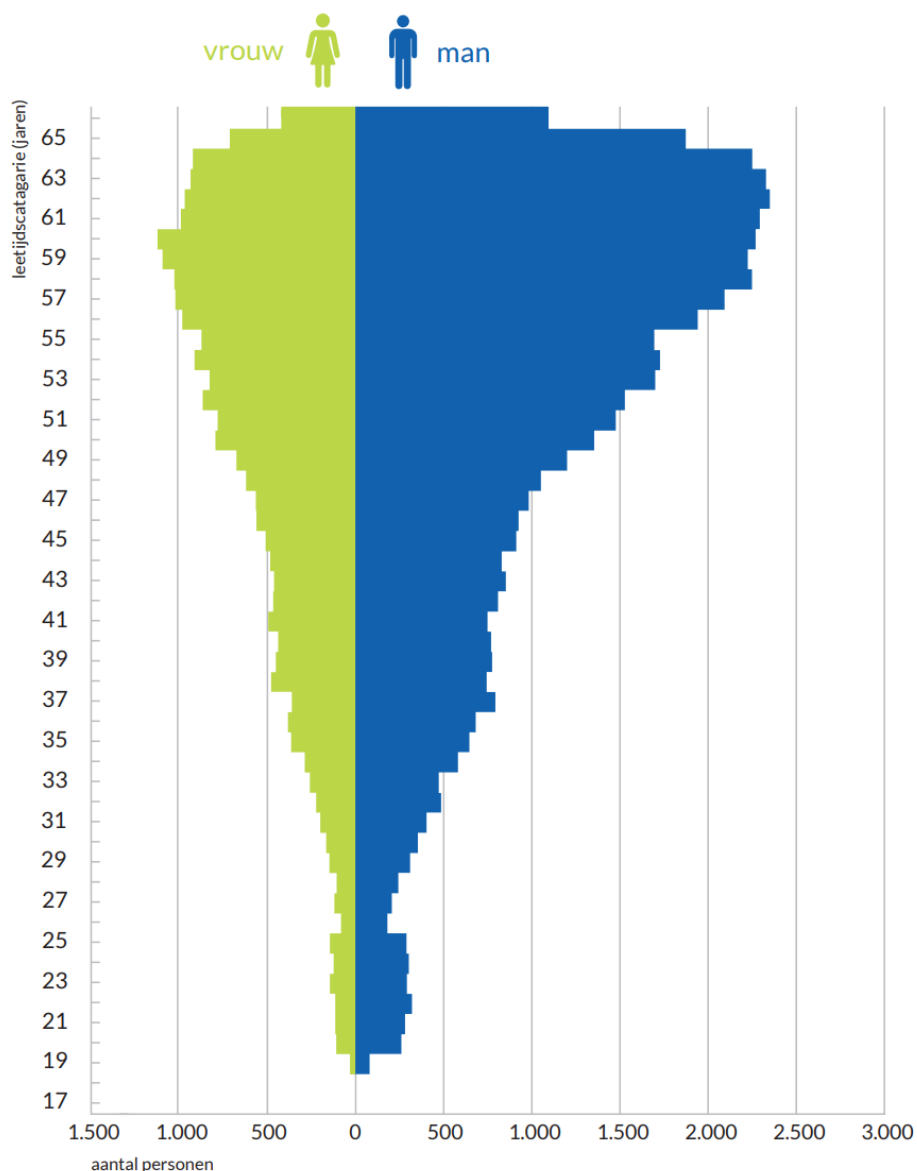
Het totale aantal deelnemers van PWRI nam in 2022 met 6,2% af. Dat zijn 12.287 deelnemers. Vooral het aantal gewezen deelnemers nam fors af, met 19,0% (11.694 deelnemers). Dat kwam door de nieuwe regels voor kleine en zeer kleine pensioenen. Kleine pensioenen dragen we nu automatisch over naar de nieuwe pensioenuitvoerder. En zeer kleine pensioenen vervallen. Het aantal actieve deelnemers nam met 2.159 af. Het aantal gepensioneerd nam met 2,6% toe (1.566 deelnemers).

Deelnemers PWRI

Aantal personen per jaareinde

	2022	2021
Actieve deelnemers	75.283	77.442
Gewezen deelnemers	49.990	61.684
Gepensioneerden	61.343	59.777
Actieve, gewezen en gepensioneerde deelnemers	186.616	198.903

Verdeling actieve deelnemers naar leeftijd en geslacht eind 2022



Waardeoverdrachten

Als mensen van baan veranderen, gaan ze vaak bij een ander pensioenfonds pensioen opbouwen. Ze kunnen de pensioenaanspraken die ze bij ons opbouwden meenemen naar het andere pensioenfonds. Dat heet een waardeoverdracht. Er is één voorwaarde: het pensioenfonds dat overdraagt en het pensioenfonds dat ontvangt moeten allebei een

dekkingsgraad van 100% of hoger hebben. Onze dekkingsgraad was in heel 2022 hoger dan 100%. In 2022 waren er 137 (2021: 101) uitgaande waardeoverdrachten en 70 (2021: 170) inkomende waardeoverdrachten.

Aanvullende oudedagsvoorziening

Eind 2022 namen 16.822 deelnemers deel aan de regeling aanvullende oudedagsvoorziening (AOV): 11.676 deelnemers deden mee als belegger en 5.146 als spaarder. Van de 16.822 AOV-deelnemers ontvingen eind 2022 5.172 een AOV-uitkering. Eind 2022 was het tegoed van de beleggende AOV-deelnemers € 76,2 miljoen. Van de sparende AOV-deelnemers was het tegoed € 28,4 miljoen.

De sparende deelnemers kozen in 2011 bewust voor sparen. Om er zeker van te zijn dat hun tegoed niet zou afnemen. Maar de afgelopen jaren daalde de rente. De rente werd zelfs negatief. Ook in 2022 was de rente negatief. Voor de beleggende AOV-deelnemers was 2022 ook een slecht jaar. Want het rendement op hun tegoed was negatief. Het bestuur besloot alle AOV-deelnemers een extra bijschrijving te geven. Daarvoor gebruikten we AOV-tegoeden die niemand opvraagt. We verdelen die tegoeden niet zomaar. Eerst zoeken we naar de mensen die er recht op hebben. Ook geldt een verjaringstermijn van vijf jaar. Door de extra bijschrijving hoefden we de tegoeden van de sparende AOV-deelnemers niet te verlagen. Ook konden we met de extra bijschrijving het grootste deel van het negatieve rendement op de tegoeden van de beleggende AOV-deelnemers opvangen. Maar voor de beleggende AOV-deelnemers was de extra bijschrijving niet genoeg. We moesten hun tegoeden toch verlagen.

Klachten en geschillen

Vindt een deelnemer of gepensioneerde dat de uitvoering van de pensioenregeling niet goed gaat? Dan heeft hij een klacht. De deelnemer of gepensioneerde kan een klacht indienen bij onze pensioenuitvoeringsorganisatie. Daarvoor hebben we een klachtenregeling. De klachtenregeling staat op www.pwri.nl. Sinds 2022 krijgt elke deelnemer of gepensioneerde met een klacht een casemanager. De casemanager is het aanspreekpunt tot de klacht is afgehandeld.

Is een deelnemer of gepensioneerde het niet eens met een beslissing van PWRI volgens het reglement of de statuten? Dan heeft de deelnemer of gepensioneerde een geschil. De deelnemer of gepensioneerde kan zich tot de geschillencommissie richten.

Klachten

Meestal verloopt de dienstverlening aan de deelnemers en gepensioneerden goed. Ze ontvangen de juiste informatie en krijgen de informatie op tijd. Ook worden ze op een vriendelijke manier geholpen. Soms is een deelnemer of gepensioneerde toch niet tevreden. In 2022 kreeg PWRI 39 klachten. Ook was er nog één klacht uit 2021 in behandeling. Dat waren meer klachten dan in 2021. Toen kregen we vijftien klachten. Eind 2022 waren alle veertig klachten afgehandeld.

Aantal

Klachten in behandeling 1 januari 2022

1

Ingediende klachten

39

Afgehandelde klachten:

- over pensioenberekening en betaling
- over de toepassing van wet- en regelgeving
- over informatieverstrekking
- overig

9
17
6
8

Totaal afgehandelde klachten

40

Klachten in behandeling 31 december 2022

-

We beoordeelden de afgehandelde klachten als volgt:

- gegrond
- ongegrond

9
31

Geschillen

In 2022 ging één deelnemer naar de geschillencommissie. In 2021 ging ook één deelnemer naar de geschillencommissie.

Incidenten

Onze pensioenuitvoeringsorganisatie zorgt dat de pensioenadministratie klopt. En dat iedere deelnemer en gepensioneerde krijgt waar hij of zij recht op heeft. Wij controleren dit. Heel soms gaat er iets mis. In 2022 hadden we drie incidenten:

- Een groep deelnemers kreeg geen fysieke startbrief.
- Voor het wezenpensioen voerden we de waardeoverdracht kleine pensioenen niet goed uit.
- Bij deelnemers met 'andere' inkomsten stelden we de hoogte van het aanvullend partnerpensioen (APP) niet goed vast.

We herstelden al deze fouten. Dat een groep deelnemers geen fysieke startbrief kreeg, meldden we bij AFM. Eind december ontvingen wij een brief van AFM. In deze brief gaf AFM haar oordeel en verwachtingen. We maakten een analyse en deelden de uitkomst met AFM. Daarmee sloten we het incident af.

Vermogensbeheer

PWRI belegt zijn vermogen om de pensioenen betaalbaar te houden. We proberen zo goed mogelijke opbrengsten met onze beleggingen te halen. 2022 was een slecht beleggingsjaar. De totale opbrengst van onze beleggingen was in 2022 -16,6%. Maar doordat de rente steeg, ging ook onze dekkingsgraad omhoog. En was onze financiële situatie eind 2022 toch goed. We hebben speciaal beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen. Want dat vinden we heel belangrijk. We letten ook goed op de kosten van onze beleggingen. Dat zijn de 'kosten vermogensbeheer'. Die proberen we zo laag mogelijk te houden.

Beleggingsbeleid

Het bestuur is verantwoordelijk voor ons beleggingsbeleid. Onze vermogensbeheerders voeren het beleid uit. We baseren ons beleggingsbeleid op onze beleggingsovertuigingen en op de Asset Liability Management-studie (ALM-studie). We proberen zo hoog mogelijke opbrengsten te halen. Zonder te veel kosten te maken en zonder te veel risico te nemen. We houden ook rekening met maatschappelijke aspecten. Zoals het milieu, klimaat, mensenrechten, sociale omstandigheden en goed ondernemingsbestuur.

Onze beleggingsovertuigingen

Onze beleggingsovertuigingen zijn een belangrijk uitgangspunt voor ons beleggingsbeleid. Daarom kijken we elk jaar of onze beleggingsovertuigingen nog kloppen. Ook vinden we het belangrijk dat onze beleggingsovertuigingen niet te ingewikkeld zijn. In november 2022 paste het bestuur onze beleggingsovertuigingen aan. In plaats van zeven hebben we nu vijf beleggingsovertuigingen:

1. Wij nemen bewust beleggingsrisico.

Door beloonde beleggingsrisico's te nemen realiseren we het noodzakelijke rendement om een zo goed mogelijk koopkrachtig pensioen te bieden.

2. Langetermijnbeleggen loont.

Als pensioenfondsen met langjarige verplichtingen leggen we de focus op de lange termijn. Zo kunnen we profiteren van bijvoorbeeld een illiquiditeitspremie of kunnen we beleggen in volatielere beleggingscategorieën met een hoog reëel groeipotentieel.

3. Wij beleggen alleen in categorieën die we begrijpen en kunnen uitleggen.

We beleggen alleen in vermogenscategorieën waarvan we de fundamenteën zelf begrijpen en kunnen uitleggen en waarover transparante informatie beschikbaar is.

4. Maatschappelijk verantwoord beleggen loont.

We willen vanuit onze maatschappelijke verantwoordelijkheid bijdragen aan duurzaamheid in brede zin en specifiek aan klimaatverbetering en evenwichtige sociale verhoudingen (vooral het vergroten van kansen op werk voor mensen met een kwetsbare arbeidspositie). We denken dat dit tot een robuustere portefeuille leidt, met een betere risico-rendementsverhouding.

5. Wij zijn in staat binnen de vierhoek rendement, risico, kosten en ESG de beste beleggingsbeslissingen te nemen.

Bij elke beleggingsbeslissing die wij nemen, maken we een gedegen afweging tussen het verwachte (meer)rendement, de mate van risico, de verwachte directe en indirecte kosten en de aansluiting bij ons MVB-beleid.

Asset Liability Management-studie

We doen elke drie jaar een Asset Liability Management-studie (ALM-studie). Dit is een verkenning die ver vooruitkijkt. De ALM-studie onderzoekt hoe de financiële positie van het fonds zich kan ontwikkelen. We kijken naar verschillende omstandigheden. Bijvoorbeeld wat er gebeurt als de aandelenbeurzen het heel slecht doen. Of wat er gebeurt als de rente flink stijgt of daalt. In 2021 voerden we een ALM-studie uit. Daar kwam uit dat we ons strategisch beleggingsbeleid niet hoefden aan te passen.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Maatschappelijk verantwoord beleggen is een belangrijk onderdeel van ons beleggingsbeleid. We hebben aandacht voor milieu en klimaat, voor mensenrechten en sociale verhoudingen, en voor goed ondernemingsbestuur. In het Engels is dit Environment, Social en Governance, afgekort tot ESG. We willen dat de ondernemingen waarin we beleggen goed omgaan met mens en milieu. Onze vermogensbeheerders gaan daarover met ze in gesprek. Ook brengen onze vermogensbeheerders actief hun stem uit tijdens aandeelhoudersvergaderingen. Soms heeft dit geen effect. Dan stoppen we met beleggen in een onderneming. In andere ondernemingen willen we sowieso niet beleggen. Bijvoorbeeld omdat ze producten maken die slecht zijn voor het milieu of voor de gezondheid van mensen.

De wereldwijd geaccepteerde standaarden Principles for Responsible Investment (PRI) en Global Compact zijn ons uitgangspunt. Beide zijn een initiatief van de Verenigde Naties. Daarnaast spelen de Sustainable Development Goals (SDG's) een rol in ons proces van maatschappelijk verantwoord beleggen. Ook de SDG's zijn een initiatief van de Verenigde Naties, uit 2018. Dankzij de SDG's gebruiken beleggers, ondernemingen en overheden dezelfde woorden. En begrijpen ze elkaar beter.

Het gesprek aangaan

In 2022 spraken onze vermogensbeheerders met 385 bedrijven in 38 landen. Die gesprekken gingen bijvoorbeeld over klimaatverandering, duurzame voedselsystemen, biodiversiteit en eerlijke lonen. Dat had 142 keer resultaat. Een voorbeeld van zo'n resultaat is het besluit van mijnbouwbedrijf BHP om de biodiversiteit beter te beschermen. Ook bij Adidas zagen we goede ontwikkelingen. Adidas bepaalde dat uiterlijk in 2025 al zijn leveranciers een eerlijk loon aan hun werknemers moeten betalen. Daarmee helpt Adidas armoede en kinderarbeid tegengaan.

Actief stembeleid

In 2022 stemden onze vermogensbeheerder op 1.443 aandeelhoudersvergaderingen. 19% van deze stemmen waren tegen het advies van het bestuur van de ondernemingen. Het waren vooral stemmen tegen de samenstelling van het bestuur en tegen de beloning van bestuurders. Ook spoorden onze vermogensbeheerders in 2022 via het stembeleid ondernemingen aan om bij te dragen aan minder CO₂-uitstoot.

Stoppen met investeren en uitsluiten

In 2022 waren er drie ondernemingen waar onze gesprekken en ons stembeleid geen effect hadden. Als dat niet snel verandert, stoppen we met investeren in deze ondernemingen. Eind 2022 deden we onderzoek naar ondernemingen waarin we sowieso niet willen beleggen. We sloten 174 ondernemingen uit. Bijvoorbeeld omdat ze nauwe banden met de Russische overheid hebben. Verder sloten we vooral ondernemingen uit die meewerken aan de productie en verkoop van tabak of tabaksproducten. Alle beleggingen in tabak of tabaksproducten zijn inmiddels verkocht.

Eigen keuzes

We maken ook eigen keuzes in ons beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen. Deze keuzes zijn klimaatverbetering, meer kansen op werk voor mensen die kwetsbaar zijn op de arbeidsmarkt en bouwen en verduurzamen van huurwoningen in de sociale woningbouw. Dit doen wij met concrete investeringen (zie het hoofdstuk Ontwikkelingen in 2022).

Actieplan voor een groenere en duurzamere economie

In 2018 maakte de Europese Commissie een actieplan voor een groenere en duurzamere economie: het Action Plan on Financing Sustainable Growth. Met dit plan wil de Europese Commissie grote beleggers stimuleren om zich te richten op de lange termijn en op duurzaamheid. Wij zijn hier al mee bezig. Het actieplan leidt ook tot Europese wetgeving. Zoals de EU-taxonomie. De EU-taxonomie geeft aan hoe duurzaam of 'groen' financiële producten of economische activiteiten zijn.

In 2021 kwam hier de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) bij. Het doel van de SFDR is meer openheid over de duurzaamheid van beleggingen. De SFDR geeft de voorschriften hiervoor. Op basis van die voorschriften is onze pensioenregeling een 'product' dat ecologische of sociale kenmerken stimuleert (artikel 8 van de SFDR). De SFDR schrijft ook voor dat we heel precies moeten zijn in onze uitingen. Daarom legden we de ecologische en sociale kenmerken van ons 'product' vast: welke instrumenten we gebruiken, welk gedeelte van onze beleggingen aan deze kenmerken voldoet en wat we doen om de ontwikkelingen in de ecologische en sociale kenmerken te volgen.

Actieplan Klimaatakkoord

Het Klimaatakkoord is een onderdeel van het Nederlandse klimaatbeleid. Met het Klimaatakkoord wil de overheid de uitstoot van broeikasgassen flink verlagen. CO₂ is een bekend voorbeeld van een broeikasgas. Het doel is dat de aarde minder snel opwarmt. En maximaal 1,5 graden warmer wordt. Wij willen dat ook. Daarom hebben we het Klimaatakkoord ondertekend.

We hebben drie doelen:

1. In 2050 financieren we geen uitstoot van broeikasgassen meer met onze beleggingen.
2. In 2030 is de uitstoot van broeikasgassen die wij met onze beleggingen financieren de helft minder dan in 2020.
3. We gaan steeds meer beleggen in klimaatoplossingen.

Om deze doelen te bereiken hebben we een actieplan gemaakt. In het actieplan staat wat we nu al doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. We willen dat uiteindelijk minimaal twee derde van al onze beleggingen voldoet aan de afspraken in het Klimaatakkoord. Ons actieplan staat op www.pwri.nl.

Onze beleggingsportefeuille in 2022

2022 startte goed met in de hele wereld een daling van het aantal coronabesmettingen. Versoepelingen volgden en het coronavirus verdween naar de achtergrond. De Russische invasie van Oekraïne op 24 februari veranderde dat positieve beeld. Het was – en is – een enorme ramp voor de inwoners van Oekraïne. Internationaal leidde de Russische inval tot spanningen, sancties, hoge energie- en voedselprijzen, inflatie en productieverstoringen. Maar ook tot een eensgezinde EU die meer investeert in defensie en de energietransitie versnelt. In de hele wereld liep de inflatie fors op. Deze inflatie raakte ook de rest van de economie, zoals de arbeidsmarkt en de huizenmarkt. Pas in de laatste maanden van 2022 veranderde dat.

In de eurozone liep de inflatie op van 5,0% eind 2021 tot 10,6% in oktober 2022. Maar daalde vervolgens weer iets tot 9,2% in december 2022 (op jaarbasis). In de Verenigde Staten daalde de inflatie de laatste zes maanden van 2022 al. Daar eindigde de inflatie op 6,5% (op jaarbasis). De Federal Reserve, de Bank of Engeland, de Bank of Japan en de Europese Centrale Bank (ECB) verhoogden allemaal de (korte) rentes. Dat deden ze omdat de inflatie nog steeds boven de 'doelinflatie' lag.

In de laatste maanden van 2022 werd steeds minder economische groei verwacht. Dit kwam door de energiecrisis in Europa, de hoge inflatie, de negatieve ontwikkelingen op de huizenmarkt, en het lage consumentenvertrouwen. Ook in China nam het pessimisme toe. Dit kwam door problemen in de vastgoedsector en de 'lockdowns' tegen de verspreiding van het coronavirus. Voor zowel Europa als de Verenigde Staten wordt een bescheiden economische groei verwacht in 2023.

Het totale rendement van onze beleggingen in 2022 was -16,61%. Ons belegd vermogen daalde van € 11,32 miljard eind 2021 naar € 9,39 miljard eind 2022. De tabel op de volgende pagina geeft een overzicht van onze beleggingsportefeuille:

- In de kolom 'weging' staat hoe onze beleggingsportefeuille is opgebouwd. Want wij verdelen ons vermogen over verschillende soorten beleggingen. Dat zijn de beleggingscategorieën.
- De eindstand van onze beleggingen op 31 december 2022.
- De eindstand van onze beleggingen op 31 december 2021.

Beleggingen per categorie

	31-12-2022		31-12-2021
	Weging	Belegd vermogen (x € 1.000)	Belegd vermogen (x € 1.000)
Returnportefeuille	62,4%	5.862.788	7.130.801
Matchportefeuille	37,6%	3.531.080	4.194.136
Totaal portefeuille	100,0%	9.393.868	11.324.937
Liquide returnportefeuille			
Aandelen	67,7%	3.392.947	4.354.875
Converteerbare obligaties	12,1%	609.669	703.299
High Yield	5,8%	291.612	330.366
Obligaties opkomende landen HC	3,0%	152.575	177.118
Obligaties opkomende landen LC	4,8%	243.306	253.783
Beursgenoteerd vastgoed	6,4%	319.775	521.127
Liquide middelen / overig	0,2%	8.291	5.120
Totaal liquide returnportefeuille	100,0%	5.018.175	6.345.689
Illiquide returnportefeuille			
Onderhandse leningen	0,0%	-	10
Vastgoed SAREF	76,4%	644.941	548.662
Insluitingsportefeuille	16,0%	135.477	150.263
Private Equity	7,6%	64.195	86.177
Totaal illiquide returnportefeuille	100,0%	844.613	785.112
Totaal returnportefeuille	100,0%	5.862.788	7.130.801
Matchportefeuille			
Euro Staatsleningen	22,9%	808.341	883.866
Bedrijfsleningen	27,5%	966.949	1.108.843
Hypotheke	17,2%	607.180	636.696
Green bonds	7,2%	255.851	313.033
Social bonds	1,2%	42.371	-
Staatsleningen onderpand	10,2%	361.794	531.709
Liquiditeitsfonds	4,3%	152.091	288.287
LDI	9,5%	336.503	431.701
Totaal matchportefeuille	100,0%	3.531.080	4.194.136

Match en return

De tabel laat zien dat onze beleggingsportefeuille uit twee delen bestaat: een match- en een returnportefeuille. De matchportefeuille is zo goed mogelijk afgestemd op onze pensioenverplichtingen. De verplichtingen zijn alle opgebouwde pensioenaanspraken bij elkaar. In de matchportefeuille zitten beleggingen met een looptijd die ongeveer even lang zijn als de looptijd van de pensioenverplichtingen. De matchportefeuille bestaat uit beleggingen (vaak via beleggingsfondsen) in staatsobligaties, bedrijfsobligaties, hypotheke en de LDI-portefeuille. LDI staat voor Liability Driven Investments. Dat zijn beleggingen die zich op dezelfde manier 'gedragen' als de verplichtingen. Als de verplichtingen in waarde stijgen of dalen, doen deze beleggingen dat ook. Het doel van de matchportefeuille is om een deel van de verplichtingen af te dekken. En een beperkt rendement te halen.

In de returnportefeuille ligt de nadruk op het halen van rendement. Dat rendement gebruiken we om:

- de pensioenregeling betaalbaar te houden
- onze financiële positie te herstellen
- toeslag te verlenen

In de returnportefeuille zitten bijvoorbeeld aandelen, vastgoed, obligaties van opkomende landen, obligaties van bedrijven met een wat hoger risico (en dus ook een wat hoger verwacht rendement).

In 2022 had de matchportefeuille een rendement van -21,81%. Het rendement van de returnportefeuille was -12,99%.

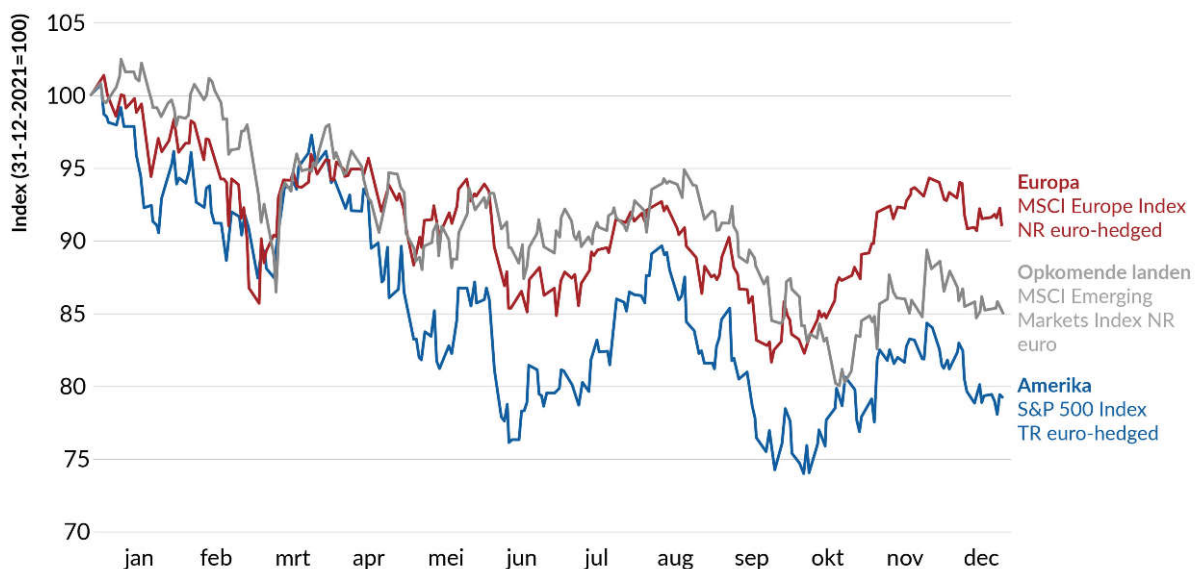
De aandelenmarkten in 2022

De hoge inflatie, de grote internationale spanningen en het pessimisme over economische groei zorgden in de eerste negen maanden van 2022 voor forse negatieve rendementen op de aandelenmarkten. Heel anders dus dan de hoge rendementen in de voorgaande jaren. In de laatste drie maanden van het jaar kwam er wat herstel. Maar dat herstel was niet genoeg om de eerste maanden te compenseren.

Onze returnportefeuille

Onze returnportefeuille bestaat voor een groot deel uit aandelen. Deze aandelen deden het niet goed in 2022. Ze haalden een rendement van -13,58%. De risicovolle obligaties behaalden ook een negatief resultaat: converteerbare obligaties -11,98%, High Yield -15,09% en obligaties opkomende landen in harde en lokale valuta -21,83%, en -5,25%. Ons beursgenoteerd vastgoed had een nog zwaarder jaar met een rendement van -24,35%.

Aandelenmarkten in 2022



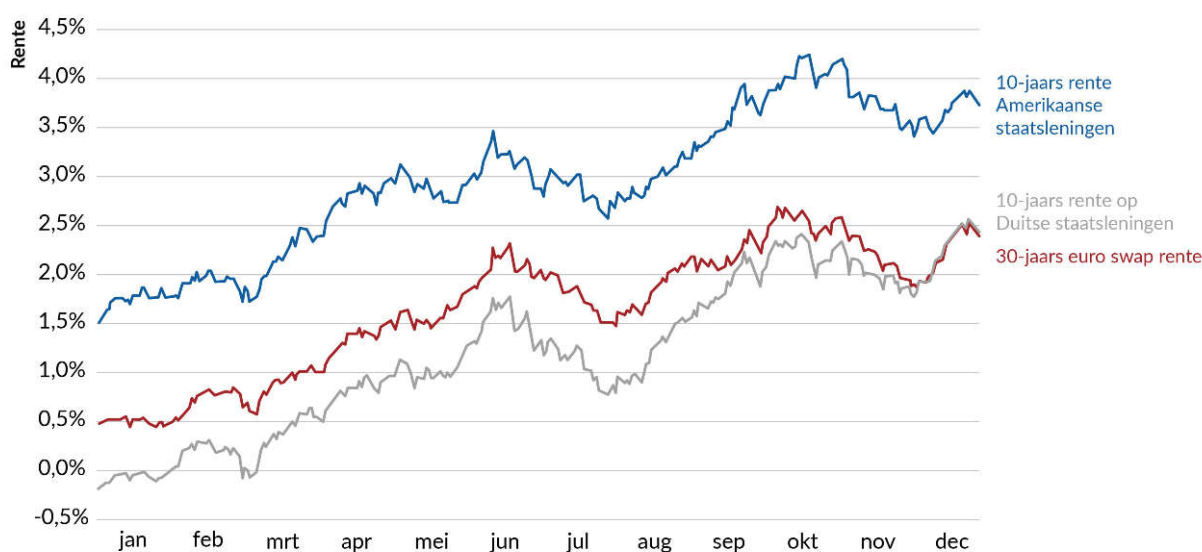
De renteontwikkeling in 2022

Door het beleid van de Federal Reserve en de ECB liepen de lange marktrentes flink op in 2022. Begin 2022 was de dertigjaars euroswaprente 0,62%. Eind 2022 was deze rente 2,53%. Dat is een stijging van 1,91 procentpunt. Ook de rentes op de staatsobligaties in Europa, de Verenigde Staten en Japan gingen flink omhoog.

Onze matchportefeuille

In de matchportefeuille behaalden alle categorieën een negatief rendement. Dit kwam doordat de rente in 2022 hard steeg. Onze staatsleningen hadden een rendement van -17,12%. Onze LDI-portefeuille daalde -64%. Door de hogere rente daalde ook onze voorziening pensioenverplichtingen heel hard. Dat was goed voor onze dekkingsgraad. Die ging omhoog.

Renteontwikkeling in 2022



Renteafdekking

In ons strategisch beleid staat dat we de renteafdekking verhogen als de rente oploopt. En dat we de renteafdekking verlagen als de rente daalt. Hiervoor gebruiken we een staffel die het bestuur eerder vaststelde. Op basis van deze staffel begonnen we het jaar met een renteafdekking van 30% en eindigden we het jaar met een renteafdekking van 42%.

Vergelijking met een benchmark

We vergelijken het rendement van onze portefeuille elk jaar met een 'benchmark'. Dat is een soort meetlat. Daarmee kunnen we onze resultaten goed beoordelen. In 2022 was het rendement van onze totale portefeuille -16,61%. Het rendement van de benchmark was ook -16,61%. We hadden dus hetzelfde rendement als de benchmark.

De tabel op de volgende pagina laat de rendementen van onze beleggingen eind 2022 zien, in procenten:

Rendement per categorie

	Portefeuille	Benchmark	Out-/under performance ¹
Returnportefeuille			
Aandelen	-13,58%	-13,21%	-0,43%
Converteerbare obligaties	-15,09%	-16,41%	1,58%
High Yield obligaties	-11,98%	-11,64%	-0,38%
Obligaties opkomende landen hard currency	-21,83%	-20,14%	-2,12%
Obligaties opkomende landen local currency	-5,24%	-5,90%	0,70%
Beursgenoteerd vastgoed	-24,35%	-24,59%	0,31%
Liquide middelen	0,00%	0,00%	0,00%
Totaal liquide returnportefeuille	-14,43%	-14,43%	-0,23%
Illiquide returnportefeuille			
Onderhandse leningen	-4,06%	-3,27%	-0,81%
Direct vastgoed	0,08%	2,19%	-1,71%
Private equity	-2,14%	-2,14%	0,00%
Insluitingsportefeuille	-9,22%	-9,22%	0,00%
Totaal illiquide returnportefeuille	-2,10%	-0,39%	-1,71%
Totaal returnportefeuille	-12,99%	-12,55%	-0,51%
Matchportefeuille			
Euro Staatsleningen	-17,12%	-18,59%	1,81%
Bedrijfsleningen	-15,89%	-16,52%	0,76%
Hypotheken	-15,85%	-15,56%	-0,34%
Staatsleningen onderpand	-31,95%	-32,59%	0,95%
Green Bonds	-18,26%	-20,81%	3,22%
LDI	-64,00%	-64,00%	0,00%
Totaal matchportefeuille	-21,81%	-22,50%	0,89%
Totaal portefeuille	-16,61%	-16,61%	0,01%

¹ Om de relatieve performance te berekenen gebruikt PWRI een methodiek op geometrische basis en niet op rekenkundige basis. De methodiek om het fondsrendement en benchmarkrendement te berekenen is een tijdsgewogen rendement.

Z-score en performancetoets

PWRI is een bedrijfstakpensioenfonds. En bedrijfstakpensioenfondsen moeten elk jaar hun z-score berekenen. De z-score laat het verschil zien tussen het rendement van onze portefeuille en het rendement van de benchmark. Een positieve z-score geeft aan dat onze beleggingen het beter deden dan de benchmark. Een negatieve z-score geeft aan dat onze beleggingen het slechter deden dan de benchmark. Ook de kosten van het vermogensbeheer tellen mee. Onze z-score 2022 is 0,04.

We moeten ook elk jaar een performancetoets doen. Daarvoor tellen we de z-scores van de laatste vijf jaar bij elkaar op. Vervolgens delen we de som door de wortel van 5. Is de uitkomst van de performancetoets lager dan -1,28? Dan is vrijstelling van de verplichte deelname aan het bedrijfstakpensioenfonds mogelijk. Dat staat in het vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000. Onze performancetoets 2022 is 0,69. Deelname aan het bedrijfstakpensioenfonds blijft dus verplicht.

Vooruitblik naar 2023

De wereld is lange tijd niet zo onrustig geweest als nu: een oorlog in Oekraïne, een energiecrisis, klimaatverandering en spanningen tussen de Verenigde Staten en China. Deze ontwikkelingen beïnvloeden de financiële markten ook in 2023. We verwachten dat de economische groei in het grootste deel van de wereld vertraagt. Dat komt onder andere door de hoge inflatie.

We verwachten ook dat de centrale banken van de ontwikkelde markten de korte rente verder verhogen. Maar wel in kleinere stapje dan we eerder dachten. Want eind 2022 namen de inflatieverwachtingen flink af. Als de economische groei terugloopt, kunnen de banken de korte rente later in het jaar misschien zelfs weer iets verlagen. Maar de centrale banken zullen op hun hoede blijven. Want ze willen een oplopende inflatie door een loon-prijsspiraal voorkomen. Dit betekent dat de voorzichtigheid op de financiële markten ook in 2023 blijft bestaan. De vooruitzichten voor de opkomende economieën zijn wat positiever.

In 2022 is door de Commissie Parameters geadviseerd om de UFR-methode aan te passen. Er is geadviseerd om voor looptijden tot 50 jaar uit te gaan van de marktrente en voor langere looptijden te extrapoleren op basis van de marktrente tussen 30 en 50 jaar. DNB heeft besloten het advies van de Commissie Parameters over te nemen met ingang van 2023. De overgang op de UFR50 vindt plaats op 1 januari 2023. Het effect van de wijziging van de UFR naar UFR50 zorgt per 1 januari 2023 voor een toename van de voorziening van € 16,6 miljoen. Het effect op de dekkingsgraad van de overgang op de UFR50 is geschat op - 0,3 procentpunt.

Kosten vermogensbeheer

In 2022 waren de kosten voor vermogensbeheer € 34,74 miljoen (2021: € 28,50 miljoen). In 2022 waren de kosten dus hoger dan in 2021. Dat kwam vooral doordat we meer transactiekosten hadden. In 2022 waren de transactiekosten € 10,79 miljoen. De kosten voor vermogensbeheer exclusief transactiekosten waren € 23,95 miljoen. Ons totale vermogen daalde in 2022. Vaak dalen de kosten dan ook. Dat gebeurde in 2022 niet.

De vermogensbeheerkosten worden meestal weergegeven in basispunten. Dat is een percentage van het beheerde vermogen. € 34,74 miljoen is 34,3 basispunten (2021: 26,2 basispunten). Een basispunt is 1/100 procent. 34,3 basispunten is dus 0,343%. De vermogensbeheerkosten bestaan uit een aantal categorieën. Met deze indeling in categorieën volgen we de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

Vermogensbeheerkosten per kostensoort

Procenten	2022	2021
Beheerkosten	0,148	0,150
Vastgoedkosten	0,028	0,021
Prestatieafhankelijke kosten	0,023	-
Bewaarloon	0,007	0,006
Overige kosten	0,030	0,029
Totaal exclusief transactiekosten	0,236	0,206
Transactiekosten	0,107	0,056
Totaal	0,343	0,262

Beheerkosten van beleggingen

Dit zijn de algemene beheerkosten, de kosten van fiduciair beheer en de kosten van renteaftdekking. In 2022 waren deze kosten € 15,11 miljoen (2021: € 16,40 miljoen). Dit is iets minder dan in 2021. Dat komt vooral doordat ons totale vermogen afnam.

Transactiekosten

Dit zijn aan- en verkoopkosten. De vermogensbeheerders maken deze kosten als ze handelen in de portefeuille. In 2022 waren deze kosten € 10,79 miljoen (2021: € 6,09 miljoen). Dat is veel meer dan in 2021. Dat kwam door de onrustige financiële markten en aankopen in de vastgoedportefeuille.

Vastgoedkosten

Dit zijn de kosten van onze vastgoedbeleggingen. In 2022 waren deze kosten € 2,82 miljoen (2021: € 2,30 miljoen). In 2022 belegden we meer in vastgoed.

Bewaarloon

Dit zijn kosten die we aan de custodian betalen. Dat is de bewaarder van de effecten waarin we beleggen. In 2022 waren deze kosten € 0,67 miljoen (2021: € 0,60 miljoen).

Overige kosten

Dit zijn kosten die ook onder vermogensbeheer vallen. Bijvoorbeeld een gedeelte van de kosten van het bestuursbureau, de kosten van adviseurs en de overige kosten van beleggingsfondsen (niet de vermogensbeheerkosten). In 2022 waren deze kosten € 3,01 miljoen (2021: € 3,10 miljoen).

Prestatieafhankelijke vergoedingen

Dit zijn vergoedingen die onze vermogensbeheerders ontvangen als ze voldoen aan van tevoren afgesproken prestaties. Prestatieafhankelijke vergoedingen komen dus op de gewone vergoedingen. Wij willen geen afspraken meer maken over prestatieafhankelijke vergoedingen met onze vermogensbeheerders. Eerder maakten we ze wel, voor de investeringen in private equity. In 2022 waren deze kosten € 2,30 miljoen.

Transactiekosten per fonds

	2022	2021
Transactiekosten binnen de BMO fondsen		
F&C Universal Investment Grade Credit	51	531
F&C Global High Yield Fonds	1.104	664
Hedge Global Convertible Fund	1.410	1.935
LZ01 regulier vastrentend waarde fonds	655	282
F&C Multi Manager Emerging Market Hard Currency Debt Fund	155	245
Totale Transactiekosten	3.375	3.657
Transactiekosten LDI portefeuille		
LDI pooled fonds	868	403
CT Euro Liquidity fund plus	17	47
Subtotaal	884	450
Transactiekosten van externe beleggingsfondsen		
Altera Vastgoed	28	-
SSGA Beursgenoteerd vastgoed	161	46
SAREF Vastgoed	3.906	23
Subtotaal	4.095	69
Transactiekosten van discretionaire beleggingen		
DWS aandelen ontwikkelde markten	281	492
DWS aandelen opkomende markten	327	180
UBS aandelen ontwikkelde markten	240	108
UBS opkomende markten	206	219
Discretionaire staatsobligaties	648	136
Discretionaire aandelen	-	107
Valutatermijncontracten	731	669
Subtotaal	2.432	1.911
Totale transactiekosten	10.786	6.087

Aansluiting kosten vermogensbeheer

bedragen in € 1.000.000

	2022	2021
Bestuursverslag		
Beheervergoedingen	23,95	22,41
Transactiekosten	10,79	6,09
Totaal vermogensbeheerkosten bestuursverslag	34,74	28,50
Jaarrekening		
Direct gefactureerd: beheervergoeding	13,04	13,23
Verschil ¹	21,70	15,27

1 Verschil is opgenomen in de indirecte beleggingsresultaten

Communicatie

Wij vinden het belangrijk dat onze deelnemers, gepensioneerden en werkgevers weten wat pensioen is. En wat ze daar op welk moment voor moeten doen. Daar communiceren we vaak over. Als het kan, testen we onze communicatiemiddelen eerst. Dat doen we met onze klankbordgroepen. Samen zorgen we dat zoveel mogelijk deelnemers en gepensioneerden onze communicatie begrijpen. Net als in andere jaren hielden we in 2022 rekening met de wensen en zorgen van onze deelnemers en gepensioneerden. Ook hielden we onze deelnemers, gepensioneerden en werkgevers op de hoogte van belangrijke ontwikkelingen. Zoals de invloed van de Russische invasie van Oekraïne op onze beleggingen. Of de nieuwe pensioenregels die op 1 juli 2023 ingaan. Een belangrijk onderdeel van deze nieuwe pensioenregels is de 'zorgplicht' van pensioenfondsen. Pensioenfondsen moeten hun deelnemers en gepensioneerden goed begeleiden bij keuzes over hun pensioen. Natuurlijk gaan wij aan die plicht voldoen. We gaan zelfs nog een stapje verder. We hebben de 'zorgambitie' dat we al onze deelnemers en gepensioneerden op een persoonlijke manier rust en houvast bieden. In 2023 werken we onze zorgambitie verder uit.

Communicatiebeleid

Communicatiebeleidsplan

Ons communicatiebeleidsplan geldt tot en met 2024. De basis van ons plan is 'een herkenbaar PWRI-gezicht'. Daarnaast vinden we het belangrijk om in te spelen op de actualiteit. Ook willen we concrete verwachtingen bieden. We kozen drie hoofdthema's:

- betekenisvol in contact komen met de doelgroepen van PWRI
- gerichte ondersteuning en hulp bieden, direct én met de partners van PWRI
- persoonlijk communiceren op de momenten die ertoe doen

We zetten in op samenwerking. Want de beste communicatie maak je samen. We willen een goede partner zijn voor onze deelnemers, gepensioneerden en aangesloten werkgevers. Maar ook voor onze 'steunzenders'. Dat zijn mensen die deelnemers en gepensioneerden helpen om de pensioeninformatie te begrijpen. Onze belangrijkste steunzenders zijn werkgevers en zaakbehartigers. Samen met hen willen wij zoveel mogelijk informatie op maat maken. Zodat we zo goed mogelijk antwoord kunnen geven op de pensioenvragen van onze deelnemers en gepensioneerden.

Eind 2022 maakten we een communicatiejaarplan 2023. We baseerden het jaarplan op ons communicatiebeleidsplan. En vulden het aan met de ontwikkelingen die nu spelen. Een belangrijk onderdeel van het jaarplan 2023 is de (voorbereiding van de) communicatie over onze nieuwe pensioenregeling. Wij willen dat onze nieuwe pensioenregeling op 1 januari 2025 ingaat. Een ander belangrijk onderwerp in 2023 is de verkiezing van een nieuw verantwoordingsorgaan.

Digitaal mét papier

PWRI heeft een tweesporenbeleid: digitaal mét papier. Dat doen we bewust, omdat we al onze deelnemers en gepensioneerden willen bereiken. Op papier schenken we steeds aandacht aan onze digitale kanalen. Ook zetten we vaker beeld in bij onze communicatie. Digitaal communiceren is niet nieuw, we doen het al veel. Een groot aantal deelnemers ontvangt onze post al digitaal in MijnPWRI.

Eind 2022 hadden we van bijna 38.000 deelnemers een mailadres. Dat is 20% meer dan eind vorig jaar. In 2022 had onze website meer dan 120.000 unieke bezoekers. Dat is 30% meer dan in 2021. Ook logden meer unieke deelnemers in op MijnPWRI. Eind 2022 waren het er bijna 29.000. Dat is 15% meer dan eind vorig jaar.

Communiceren over wetgeving

Een nieuwe pensioenregeling

We verwachten dat vanaf 1 juli 2023 nieuwe pensioenregels gelden. Die regels leiden tot een nieuwe pensioenregeling. We hebben tot 1 januari 2027 de tijd om over te stappen op een nieuwe pensioenregeling. Maar het mag ook eerder. PWRI en de sociale partners willen al op 1 januari 2025 overstappen. Hoe de nieuwe pensioenregeling er precies gaat uitzien is nog niet bekend. Daarom communiceren we nu vooral feitelijke informatie over de overgang. Ook beantwoorden we vragen van deelnemers, gepensioneerden en werkgevers. Zodra de nieuwe pensioenregeling in 2023 vorm krijgt, voegen we daar inhoudelijke informatie aan toe. Vervolgens richten we de inhoudelijke informatie op de individuele situatie van de deelnemer of de gepensioneerde. In 2023 maken we een communicatieplan voor de inhoudelijke en individuele communicatie over de nieuwe pensioenregeling.

Zorgplicht en keuzebegeleiding

Onze deelnemers en gepensioneerden willen goede keuzes over hun pensioen maken. Maar die keuzes én de gevolgen op de lange termijn zijn lastig. Wij willen onze deelnemers en gepensioneerden hierbij helpen. In de nieuwe pensioenregels staan ook regels voor de begeleiding bij keuzes. Bijvoorbeeld dat wij moeten zorgen dat deelnemers en gepensioneerden keuzes maken die bij hen passen. Die keuzes moeten ze digitaal of op papier kunnen maken. En de informatie over de keuzes moet passen bij onze deelnemers en gepensioneerden. En makkelijk te vinden zijn. We moeten ook laten zien wat de gevolgen van keuzes zijn. Van elke keuze apart én van combinaties van keuzes. Op 1 juli 2023 moeten wij aan de nieuwe regels voldoen en dus ook aan onze 'zorgplicht'. Maar liever gaan we nog wat verder. Dat is onze 'zorgambitie'. In 2023 werken we deze ambitie verder uit. We willen onze deelnemers en gepensioneerden op een persoonlijke manier rust en houvast bieden.

Bedrag ineens

Onze deelnemers krijgen het recht om op hun pensioendatum in één keer maximaal 10% van hun opgebouwde ouderdomspensioen op te nemen. Dat heet 'bedrag ineens'. We verwachten dat bedrag ineens vanaf 1 januari 2024 mogelijk is. We bereidden ons hier al goed op voor.

De thema's uit het communicatiebeleidsplan

Een herkenbaar PWRI-gezicht

We willen een herkenbaar eigen gezicht hebben. Voor onze deelnemers, gepensioneerden en werkgevers, maar ook voor anderen. We willen bij hen het gevoel versterken dat PWRI echt iets voor ze kan betekenen. We verwachten dat we op 1 januari 2025 overstappen naar een nieuwe pensioenregeling. Op die datum willen we ook ons herkenbare PWRI-gezicht hebben. Dan kunnen we onze communicatiemiddelen tegelijk met de nieuwe regeling aanpassen.

In 2022 zetten we alvast een eerste stap. Het bestuur sprak over de missie en visie van PWRI. Het bestuur keek of deze nog bij het PWRI van nu en de toekomst past. In 2023 neemt het bestuur een besluit over de aangepaste missie en visie. Ook onze kernwaarden neemt het bestuur dan mee. Later in 2023 bepaalt het bestuur hoe we een herkenbaar PWRI-gezicht in de communicatie gaan vormgeven.

Betekenisvol in contact komen met onze doelgroepen

Eigen Facebookpagina

In mei 2022 startte PWRI met een proef op social media. Uit ons klanttevredenheidsonderzoek uit 2021 wisten we dat veel deelnemers en gepensioneerden Facebook gebruiken. Daarom kozen we voor een eigen Facebookpagina. Vanaf mei 2022 plaatsten we minstens twee berichten per week: één met pensioen als onderwerp en één om reactie van onze volgers en bezoekers te krijgen. In totaal plaatsten we 90 berichten in 2022. Ook zetten we 'like-advertenties' in. Dat zijn betaalde berichten die onze Facebookpagina promoten. In de berichten vragen we om onze pagina te 'liken'. Zo kregen we meer

volgers en meer andere bezoekers. Eind 2022 hadden we 1.218 volgers. Dat waren er meer dan de 1.000 die we als doel hadden. Ook het aantal volgers en bezoekers dat reageert op berichten is hoger dan we verwachtten. We kregen 611 openbare reacties en 212 privéreacties. Met onze berichten bereikten we sinds de start van de Facebookpagina gemiddeld 30.315 bezoekers per maand. Die bezoekers zijn niet alleen deelnemers of gepensioneerden van PWRI. Op basis van deze resultaten besloot het bestuur eind 2022 om verder te gaan met de proef. Ook in 2023 gebruikt PWRI zijn Facebookpagina om deelnemers en gepensioneerden te bereiken.

Zaakbehartigers: campagne en klankbordgroep

Veel deelnemers en gepensioneerden hebben een 'zaakbehartiger'. Zaakbehartigers zijn familieleden, vrienden of bekenden die de deelnemers helpen bij pensioenvragen. Deelnemers en gepensioneerden kunnen hun zaakbehartiger bij ons aanmelden. Dan krijgen de zaakbehartigers een e-mail als 'hun' deelnemer of gepensioneerde post van ons ontvangt. De zaakbehartiger kan vervolgens zelf bepalen of hij of zij contact met de deelnemer of gepensioneerde opneemt. We willen graag dat meer deelnemers en gepensioneerden hun zaakbehartiger bij ons aanmelden. In het najaar van 2022 voerden we hiervoor opnieuw campagne onder onze deelnemers. Als onderdeel van de campagne besteedden we ook in andere communicatiemiddelen aandacht aan het aanmelden van zaakbehartigers.

In 2022 deden we een proef met een klankbordgroep zaakbehartigers. We zochten leden en in oktober 2022 vond de eerste bijeenkomst plaats. De eerste ervaringen zijn positief. De proef loopt nog door in 2023.

Klankbordgroepen: deelnemers en werkgevers

PWRI vindt direct contact met deelnemers, gepensioneerden en werkgevers heel belangrijk. We willen weten wat ze van belangrijke onderwerpen of communicatie-uitingen vinden. En of ze suggesties voor verbeteringen hebben. Daarom hebben we een klankbordgroep deelnemers en een klankbordgroep werkgevers. Beide groepen kwamen in 2022 drie keer bij elkaar. We bespraken bijvoorbeeld de communicatie over de toeslagverlening vanaf 1 juli 2022. Ook spraken we over de Pensioenchecker. En hoe we onze deelnemers bewust kunnen maken van de mogelijkheden van de Pensioenchecker. We waarden de input van onze klankbordgroepen enorm. Het helpt ons om onze deelnemers, gepensioneerden en werkgevers beter te bereiken. En om onze pensioenprocessen aan te scherpen.

Digitale communicatie

In al onze communicatie-uitingen vragen we deelnemers, gepensioneerden en werkgevers om hun e-mailadres aan ons door te geven. En om zich aan te melden voor digitale post en onze digitale nieuwsbrieven. Automatisch aanleveren van deze e-mailadressen, bijvoorbeeld vanuit de Basisregistratie Personen, kan (nog) niet. Daarom startten we eind 2022 een campagne onder deelnemers. We vroegen of ze hun post digitaal willen ontvangen. Deelnemers die positief reageerden moesten dan wel hun e-mailadres doorgeven. We vroegen ook hun telefoonnummer. In 2023 doen we dezelfde campagne onder onze gepensioneerden. En onder deelnemers die niet meer in dienst zijn bij een werkgever in onze sector. We verwachten dat we na deze campagnes duidelijk meer deelnemers en gepensioneerden digitaal kunnen bereiken.

Flits en nieuwsbrieven

De Flits is onze papieren nieuwsbrief. De Flits verschijnt twee keer per jaar, in het voorjaar en het najaar. In de eerste Flits in 2022 vertelden we onze deelnemers en gepensioneerden wat ze zelf kunnen doen voor hun pensioen. We gaven bijvoorbeeld aan dat wij de juiste gegevens moeten hebben. Zodat we de pensioenadministratie goed kunnen uitvoeren. Gegevens checken en doorgeven is dus belangrijk. In de tweede Flits stonden de keuzes bij pensionering centraal. We legden alle zes keuzes nog eens uitgebreid uit. En we vertelden de deelnemers dat het goed is om deze keuzes samen met een 'steunzender' te maken.

Tussen de Flitsen door stuurden we digitale nieuwsbrieven naar onze deelnemers, gepensioneerden, werkgevers en zaakbehartigers. Daarin communiceerden we over verschillende onderwerpen. Zoals het aanmelden van zaakbehartigers, de toeslagverlening op 1 juli 2022 en 1 januari 2023, de Regeling Vervroegde Uittreding (RVU) en de nieuwe premie 2023.

Website

Onze website biedt alle pensioeninformatie die deelnemers, gepensioneerden, werkgevers en zaakbehartigers nodig hebben. Over elke belangrijke ontwikkeling plaatsten we informatie op onze website. Bijvoorbeeld over de toeslagverlening. Ook de Flits, nieuwsbrieven en fonds- en beleidsdocumenten staan op de website. En geïnteresseerden kunnen er algemene informatie over PWRI vinden.

Gerichte ondersteuning en hulp bieden

HR-kennisdagen

In oktober 2022 organiseerden we de jaarlijkse HR-kennisdagen. Vier in totaal, één digitaal en drie op verschillende locaties. Een bestuurslid gaf uitleg over de ontwikkelingen binnen en buiten PWRI. En beantwoordde vragen, vooral over de nieuwe pensioenregels. We lieten een video zien van werkgevers die hun werknemers ondersteuning bieden bij hun pensioen. Dat leverde de nodige gespreksstof en inspiratie op. Ook ging de dag over de pensioenregeling van PWRI. In totaal namen 64 werkgevers deel. Zij waardeerden de HR-kennisdagen goed.

In het voorjaar van 2022 organiseerden we bovendien een online HR-kennisdag voor nieuwe werkgevers. Na een warm welkom door een bestuurslid lichtten we de pensioenregeling toe. Ook legden we uit welke ondersteunende communicatiemiddelen we hebben.

Ondersteuning aan werkgevers

We ondersteunen onze werkgevers op allerlei manieren bij het onderwerp pensioen. Zodat werkgevers hun werknemers kunnen helpen bij de keuzes die zij moeten maken. Die ondersteuning is voor alle werkgevers hetzelfde. Maar de behoefte van de werkgevers kan verschillen. Daarover sprak onze communicatiecommissie in 2022. Begin 2023 praten we verder over de mogelijkheid om de ondersteuning van PWRI af te stemmen op groepen werkgevers met ongeveer dezelfde behoefte. Misschien leidt dit tot nieuwe vormen van ondersteuning. Natuurlijk toetsen we deze vormen eerst bij de (klankbordgroep) werkgevers.

Pensioen3Daagse en (individuele) pensioenvoorlichting

Het platform Wijzer in Geldzaken organiseert elk jaar in november de Pensioen3Daagse. Dan vinden in het hele land pensioenactiviteiten plaats. We organiseerden bijeenkomsten bij drie werkgevers. Naast groepspresentaties gaven we ook individuele voorlichtingen.

Door corona vonden begin 2022 nog geen gewone voorlichtingsbijeenkomsten plaats. Later in 2022 kon dit wel. We organiseerden verschillende voorlichtingsbijeenkomsten op locatie bij werkgevers. Werknemers en werkgevers waardeerden de voorlichting.

In 2021 wilden we al een proef met individuele pensioenvoorlichting doen. Door corona ging dat toen niet door. Daarom deden we de proef in 2022. Tijdens de Pensioen3Daagse kregen werknemers van 3 werkgevers individuele voorlichting. Op een ander moment kregen ook werknemers van 3 andere werkgevers individuele voorlichting. We gaven vooral voorlichting aan werknemers die in 2023 de AOW-leeftijd bereiken. Tijdens de individuele voorlichting bespraken we de persoonlijke situatie van de werknemer. Daarvoor gebruikten we de informatie in MijnPWRI. Ook gaven we inzicht in de keuzes bij pensionering en het proces van pensioen aanvragen. De werknemers waardeerden de voorlichting. Soms was ook de zaakbehartiger van de werknemer aanwezig. Dat had een toegevoegde waarde.

Persoonlijk communiceren op momenten die ertoe doen

Animaties

In 2021 maakten we een animatie over de zes stappen van met pensioen gaan. In 2022 maakten we nog drie animaties. De animaties gaan over drie belangrijke gebeurtenissen: overlijden, trouwen en scheiden. De animaties informeren de deelnemers over wat ze moeten doen als die gebeurtenissen zich voordoen.

Risicomanagement

We willen dat de premie van onze deelnemers betaalbaar is én dat ze een goed pensioen krijgen. Dat kan een ouderdomspensioen zijn of een pensioen voor de partner als een deelnemer overlijdt. We volgen ons pensioenreglement en beleggen ons vermogen zo goed mogelijk. Daarbij houden we rekening met allerlei risico's. We stellen vast hoeveel risico wij en onze deelnemers willen nemen. Vervolgens nemen we maatregelen om de risico's te beheersen. Ook regels en wetten hebben invloed op de manier waarop we met risico's omgaan.

Onze risicohouding

Onze risicohouding geeft aan hoeveel risico we willen nemen. We willen aan onze verplichtingen kunnen voldoen en liefst ook toeslag verlenen. Dat kan alleen als onze financiën goed op orde zijn. Dan is goed omgaan met risico's belangrijk.

Daarom stelt het bestuur een risicohouding vast. Daar zijn ook wettelijke regels voor.

Natuurlijk vragen we ook aan onze deelnemers hoeveel risico we mogen nemen bij het beleggen van hun pensioengeld. In 2021 deden we een onderzoek naar de risicohouding van onze deelnemers en gepensioneerden. Daar kwam uit dat een gemiddeld risico het beste past bij onze deelnemers en gepensioneerden.

Risicocategorieën

PWRI heeft te maken met verschillende risico's. Er zijn vier risicocategorieën:

- strategisch risico
- financieel risico
- operationeel risico
- compliancerisico

Het bestuur bepaalt hoeveel risico PWRI wil lopen om zijn doelen te bereiken. Dat verschilt per doel en per risicocategorie.

Risicohouding per risicocategorie

Risicocategorie	Risicoacceptatie	Toelichting
Strategisch	Midden	PWRI is bereid beperkte risico's te nemen bij het nastreven van zijn ambities. PWRI zoekt de balans tussen zijn maatschappelijke functie (lage risicoacceptatie) en zijn pensioenambities (hogere risicoacceptatie).
Financieel	Midden	PWRI onderhoudt een solide financiële positie om zijn pensioenafspraken en ambities te kunnen realiseren. PWRI is niet bereid onverantwoorde risico's te lopen die de toegezegde pensioenaanspraken in gevaar kunnen brengen.
Operationeel	Laag	PWRI richt zich op een juiste uitvoering van de pensioenregeling en streeft ernaar de risico's die hiermee samenhangen zoveel mogelijk te beperken.
Compliance	Laag	PWRI wil voldoen aan de wet- en regelgeving. We hebben daarbij speciale aandacht voor wet- en regelgeving voor goed bestuur en integriteit.

Risicobeleid en risicomanagementproces

In ons risicobeleid staat hoe we omgaan met risico's. We hebben een risicomanagementproces waarmee we de belangrijkste risico's volgen. De bestuurscommissies, de medewerkers van het bestuursbureau en onze risicomanager houden in de gaten of we goede maatregelen nemen om de risico's te beheersen. En of de risico's niet hoger zijn dan onze risicobereidheid. Zodat het bestuur op tijd kan bijsturen als dat nodig is.

De strategische risico's in 2022

Strategische risico's zijn risico's die onze strategische doelen in gevaar brengen. We hebben normen om dit risico te bewaken. In 2022 overschreden we onze risicobereidheid niet.

De Russische invasie van Oekraïne op 24 februari 2022 was een strategisch risico voor pensioenfondsen. Want oorlog heeft invloed op beleggingen. Ze kunnen beweeglijker worden of minder waard. Het bestuur besloot om niet langer te beleggen in Russische beleggingen. Verder voerde het bestuur geen veranderingen door. Want PWRI belegt voor de lange termijn. Door de oorlog verslechterden de financiële markten en steeg de inflatie sterk. Maar de rente steeg ook. En dat was positief voor onze verplichtingen. Per saldo was het effect van de rente sterker dan het effect van de negatieve beleggingsrendementen. Onze dekkingsgraad steeg in 2022.

Een andere strategische ontwikkeling is het nieuwe pensioenstelsel. Met de sociale partners keken we welke pensioenregeling het beste past bij de risicobereidheid van onze deelnemers. De sociale partners kozen voor de solidaire premieregeling. Bij elk groot verandertraject horen risico's. Dus ook bij de overgang naar een nieuwe pensioenregeling. Een zorgvuldige voorbereiding helpt de risico's goed te beheersen. Daarom ging in 2022 ons project Pensioen van Straks van start. In dit project bereiden we samen met onze uitvoerder de overgang naar de solidaire premieregeling voor. Het projectteam rapporteert aan het bestuur. Zo volgt het bestuur de voortgang en risico's van het project.

De financiële risico's in 2022

Financiële risico's zijn risico's die onze financiële doelen in gevaar brengen. In 2022 ontwikkelden de financiële markten zich negatief, onder andere door de oorlog in Oekraïne. Dit zorgde voor een negatief rendement. Toch ging onze dekkingsgraad omhoog. Dat kwam doordat de rente flink steeg. Ook konden we begin 2023 weer toeslag verlenen. We kijken ieder kwartaal of onze financiële risicobeheersing nog past bij onze risicobereidheid. Dan bekijken we de risicohouding van het fonds, het strategisch beleggingsbeleid en de afspraken in het beleggingsplan.

De operationele risico's in 2022

Operationele risico's hebben te maken met de uitvoering van de pensioenregeling en het beleggingsplan. In de Pensioenwet staat dat we de uitvoering goed in de gaten moeten houden. PWRI besteedt de uitvoering van de pensioenregeling uit aan APG. Onze adviseur en uitvoerder van de beleggingen is CTI (dit is de nieuwe naam van BMO). Vermogensbeheerders UBS en DWS beheren onze aandelenportefeuilles. Altera, ASR, CBRE en Syntus Achmea beheren onze vastgoedportefeuilles. State Street zorgt voor de afhandeling van effectentransacties en alle activiteiten die daarmee samenhangen. PWRI is dus van heel veel partijen afhankelijk.

We willen de risico's die horen bij het uitbesteden van onze activiteiten goed beheersen. Daarom hebben we beleid waaraan alle partijen zich moeten houden. Zo zorgen we dat gegevens kloppen en goed beveiligd zijn en dat de uitvoeringsprocessen niet onderbroken worden door bijvoorbeeld een cyberaanval. We controleren of de operationele risicobeheersing goed op orde is. Aandachtspunten in 2022 waren:

- goed inzicht in alle (onder)uitbestedingen
- de beheersing van IT- en cyberrisico's
- goed inzicht in de datakwaliteit

De datakwaliteit is extra belangrijk. Want binnenkort moet onze pensioenuitvoeringsorganisatie de data van de huidige pensioenregeling naar de nieuwe regeling overzetten. Het projectteam Pensioen van Straks bereidt dit voor.

Het compliancerisico in 2022

Het compliancerisico is het risico dat PWRI niet voldoet aan de wet- en regelgeving. Of dat de reputatie van PWRI schade oploopt doordat personen die voor ons werken niet eerlijk of integer handelen. Dit risico wordt steeds groter. Want het aantal wetten en regels voor pensioenfondsen neemt toe. We zorgen dat we op tijd aan nieuwe wet- en regelgeving voldoen. En we houden in de gaten of alle betrokkenen bij PWRI eerlijk en integer werken. We kijken elk kwartaal of we de compliancerisico's goed beheersen, passend bij onze lage risicobereidheid. Een externe complianceofficer helpt ons daarbij. In 2022 controleerden we de naleving van de Sanctiewet goed. Omdat economische relaties met de Russische overheid en/of Russische bedrijven sinds de oorlog in Oekraïne verboden zijn. Verder waren er geen gebeurtenissen die het compliancerisico raakten.

Invulling van de sleutelfuncties (IORP II)

Sinds 13 januari 2019 geldt de nieuwe Europese Institutions for Occupational Retirement Provision Directive (IORP II) voor pensioenfondsen. Volgens de IORP II moet een pensioenfonds drie sleutelfuncties invullen:

- de actuariële sleutelfunctie
- de sleutelfunctie risicobeheer
- de sleutelfunctie interne audit

Sander Voskuilen vervult bij ons de actuariële sleutelfunctie. Sander Voskuilen werkt bij Mercer. Berry Spitsbaard vervult de sleutelfunctie interne audit. Berry Spitsbaard is controller bij het bestuursbureau van PWRI. Tot november 2022 vervulde Esther Gagliardi de sleutelfunctie risicomanagement. Esther Gagliardi was tot november 2022 risicomanager bij het bestuursbureau van PWRI. Eind 2022 besloot het bestuur de sleutelfunctie risicomanagement vanaf 2023 extern uit te besteden, naast een nieuwe risicomanager bij het bestuursbureau. Om zo het risicomanagement verder te verbeteren. Vanaf 1 januari 2023 vervult Casper Lötgerink de sleutelfunctie risicomanagement. Duncan ter Hennepe is nu risicomanager bij het bestuursbureau. DNB toetste de houders van de sleutelfuncties en keurde ze goed.

De actuariële sleutelfunctiehouder controleert vier keer per jaar of we onze verplichtingen wel goed berekenen. De sleutelfunctiehouder risicomanagement beoordeelt of we de belangrijkste risico's voldoende beheersen. De sleutelfunctiehouder interne audit beoordeelt of ons risicoraamwerk goed functioneert. De sleutelfunctiehouders rapporteren hun bevindingen aan het bestuur en de raad van toezicht. In 2022 rapporteerden ze geen belangrijke bevindingen. We stelden vast dat de sleutelfunctiehouders in 2022 goed functioneerden.

Eigenrisicobeoordeling

We moeten elke drie jaar een eigen risicobeoordeling (ERB) doen. Voor het bestuur is de ERB een manier om inzicht te krijgen in de risico's die horen bij de missie, visie en strategie van het fonds. De ERB identificeert materiële risico's. En wat daarvan de gevolgen zijn voor de financiële positie van het fonds en de pensioenen van onze deelnemers.

In 2021 voerden we een ERB uit. Daaruit bleek dat we het risico-eigenaarschap beter moeten verankeren in de bestuurscommissies. We maakten een verbeterplan voor de inrichting en uitvoering van het risicomanagement. Dit verbeterplan was in 2022 zo goed als klaar.

Soms moeten we vaker dan eens in de drie jaar een ERB doen. Bij een belangrijke wijziging in ons risicoprofiel of onze pensioenregelingen bijvoorbeeld, of bij een strategisch besluit met een materiële impact op ons risicoprofiel. De overgang naar een solidaire premieregeling is zo'n belangrijke wijziging. In het eerste kwartaal van 2023 besloot het bestuur dat we later in 2023 een ERB van de solidaire premieregeling doen.

Aandachtspunten in 2022

- In 2023 werken we aan de opzet van de solidaire premiereregeling. We verminderen onnodige complexiteit in de pensioenuitvoering en zorgen dat de datakwaliteit op orde is. De sociale partners vullen de regeling in. Vervolgens kijken we of de regeling uitvoerbaar is.
- In 2023 onderzoeken we of en hoe onze uitvoerders APG en CTI onze nieuwe regeling kunnen uitvoeren. En hoe ze de veranderingen netjes in hun administratie kunnen verwerken
- In 2023 brengen we de risico's voor klimaat en duurzaamheid (ESG) verder in kaart. En kijken we wat dit betekent voor onze beleggingen.
- We vinden het belangrijk om te communiceren over duurzaamheid. In 2023 wordt de SFDR-wetgeving verder geïmplementeerd. Dan kijken we verder of we aan dit duurzaamheidsniveau willen voldoen. En hoe we hier precies over moeten rapporteren en communiceren.
- In 2023 verankeren we het risico-eigenaarschap goed in de bestuurscommissies. Elk kwartaal bespreken en monitoren we de (ontwikkeling van de) risico's met deze commissies. Het bestuur bespreekt vervolgens het totaalbeeld.

Wat is en doet PWRI?

Pensioenfonds Werk en (re)Integratie (PWRI) bestaat sinds 9 december 1994. PWRI is de rechtsopvolger van de Stichting Bedrijfspensioenfonds Sociale Werkvoorziening, die op 1 januari 1990 werd opgericht. Dit hoofdstuk beschrijft de organisatie van PWRI.

Het bestuur

Het bestuur bepaalt het beleid van PWRI en let op een goede uitvoering. Het bestuur heeft acht leden. Vier leden vertegenwoordigen de werkgevers. De werkgeversorganisatie VNG draagt deze leden voor. De andere vier leden vertegenwoordigen de (gewezen) deelnemers en de gepensioneerden. De werknemersorganisaties FNV en CNV Connectief dragen drie leden voor. De gepensioneerden in het verantwoordingsorgaan dragen één lid voor. Eén bestuurslid is voorzitter. De voorzitter wisselt elke twee jaar. De ene keer komt de voorzitter uit de werkgeversorganisatie, de andere keer uit de werknemersorganisatie. Eind 2022 bestond het bestuur uit drie mannen en vijf vrouwen. Er waren vijf bestuursleden jonger dan 60 jaar, waarvan één jonger dan 50 en één jonger dan 40.

Bestuurscommissies en organen

Bestuurscommissies adviseren het bestuur. Ze spreken belangrijke onderwerpen alvast goed door. Zodat het bestuur makkelijker een besluit kan nemen. In de bestuurscommissies zitten bestuursleden. In sommige commissies zitten ook externe deskundigen. Er zijn vier bestuurscommissies en een geschillencommissie. Verder zijn er twee organen: het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. Zij adviseren en controleren het bestuur. De raad van toezicht moet sommige besluiten van het bestuur ook goedkeuren.

Uitvoerders en adviseurs

PWRI besteedt de pensioenadministratie en -communicatie en het vermogensbeheer uit. De organisaties die dit voor ons doen, zijn onze uitvoerders. Daarnaast hebben wij externe adviseurs.

Het bestuursbureau

Het bestuursbureau helpt het bestuur, de bestuurscommissies en de organen om hun werk goed te doen. De medewerkers van het bestuursbureau werken beleidsonderwerpen uit en bereiden alle vergaderingen voor. Ook kijken de medewerkers van het bestuursbureau of de pensioenuitvoerder en de vermogensbeheerders hun werk goed doen. Bij het bestuursbureau werken acht mensen.

De bestuurscommissies en organen

Pensioencommissie

De pensioencommissie adviseert over het beleid voor juridische en actuariële onderwerpen. Zoals wijzigingen in de statuten en reglementen. Ook adviseert de commissie over de premie en het toeslagbeleid. En over alles wat met de uitvoering van de pensioenregeling te maken heeft.

Beleggingscommissie

De beleggingscommissie adviseert het bestuur over het beleggingsbeleid. Ook houdt de commissie toezicht op het werk van de vermogensbeheerders.

Communicatiecommissie

De communicatiecommissie adviseert over alle communicatie van PWRI. De commissie adviseert ook over het communicatiebeleid.

Commissie interne beheersing

De commissie interne beheersing adviseert over intern beleid van PWRI. Ook kijkt de commissie naar de begroting en de kosten. En naar de manier waarop we met risico's omgaan. Verder zorgt de commissie dat het jaarverslag elk jaar op tijd bij het bestuur is.

Geschillencommissie

Een geschil is een verschil van mening. Soms is een deelnemer of gepensioneerde het niet eens met een beslissing volgens het reglement of de statuten. Dan kan de deelnemer of gepensioneerde dit voorleggen aan de geschillencommissie. In de geschillencommissie zitten onafhankelijke deskundigen.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan heeft vijftien leden: vijf namens de werkgevers, vier namens de gepensioneerden en zes namens de actieve deelnemers. PWRI heeft meer actieve deelnemers dan gepensioneerden. Daarom heeft het verantwoordingsorgaan ook meer vertegenwoordigers van de actieve deelnemers dan van de gepensioneerden. Het verantwoordingsorgaan adviseert vooraf over bepaalde besluiten van het bestuur. En oordeelt achteraf over het beleid van het bestuur. Het oordeel van het verantwoordingsorgaan – met de reactie van het bestuur – staat in het hoofdstuk Verantwoording en intern toezicht.

Raad van toezicht

De raad van toezicht controleert of het bestuur zijn werk goed doet. Dat betekent dat de raad kijkt of het bestuur goed leiding geeft aan PWRI. En of het bestuur goed omgaat met risico's. De raad van toezicht geeft het bestuur gevraagd en ongevraagd advies. De raad van toezicht heeft drie onafhankelijke leden. De leden zijn onafhankelijk omdat ze van buiten PWRI komen. Alle drie weten ze veel van het besturen van een pensioenfonds. Een verslag van de raad van toezicht staat in het hoofdstuk Verantwoording en intern toezicht.

PWRI is aangesloten bij de Pensioenfederatie. De Pensioenfederatie is de overkoepelende organisatie voor alle pensioenfondsen in Nederland

Wie deed wat in 2022

Bestuur

	Namens	Sinds
Xander den Uyl, voorzitter	werknemersorganisatie FNV	2011
Rita van Ewijk, vicevoorzitter	werkgeversorganisatie VNG	2021
Ria Oomen-Ruijten, plaatsvervangend voorzitter	gepensioneerden	2014
Marco Kastelein, plaatsvervangend voorzitter	werknemersorganisatie CNV Connectief	2013 (tot en met 30 maart 2022)
Jeroen van der Geest, plaatsvervangend vicevoorzitter	werkgeversorganisatie VNG	2022 (vanaf 9 maart 2022)
Harm Kelderman, plaatsvervangend vicevoorzitter	werkgeversorganisatie VNG	2010 (tot en met 8 maart 2022)
Marsha van Beusekom	werkgeversorganisatie VNG	2017
Semih Eski	werknemersorganisatie CNV Connectief	2022 (vanaf 1 april 2022)
Mariëtte van der Neut	werknemersorganisatie FNV	2021
Hermien Wiselius-Kottelenberg	werkgeversorganisatie VNG	2015
Rosa García López, toehoorder	werknemersorganisatie FNV	2022 (vanaf 1 april 2022)

Bestuursbureau

Esther Gagliardi	risicomanager (tot 1 november 2022)
Duncan ter Hennepe	risicomanager (vanaf 1 november 2022)
Wim Hoek	directeur
Imke Hollander	bestuursadviseur vermogensbeheer
Edwin Knoppert	bestuursadviseur communicatie
Robbert van Schaik	bestuurssecretaris
Berry Spitsbaard	controller
Maureen Vermeulen	officemanager
Mieke Wit	bestuursadviseur pensioenbeheer

Pensioencommissie

Ria Oomen-Ruijten (voorzitter)
Jeroen van der Geest (vanaf 9 maart 2022)
Harm Kelderman (tot en met 8 maart 2022)
Xander den Uyl
Hermien Wiselius-Kottelenberg

Beleggingscommissie

Marsha van Beusekom (voorzitter, vanaf 31 maart 2022)
Marco Kastelein (voorzitter, tot en met 30 maart 2022)
Semih Eski (toehoorder, vanaf 1 april 2022)
Xander den Uyl
Hermien Wiselius-Kottelenberg
Martijn Euverman (extern deskundige)
Willeke Pieters-Wouters (extern deskundige)

Communicatiecommissie

Jeroen van der Geest (voorzitter, vanaf 9 maart 2022)
Harm Kelderman (voorzitter, tot en met 8 maart 2022)
Rita van Ewijk
Mariëtte van der Neut
Ria Oomen-Ruijten
Rosa García López (toehoorder, vanaf 1 april 2022)

Commissie interne beheersing

Rita van Ewijk (voorzitter)
Marsha van Beusekom
Semih Eski (vanaf 1 april 2022)
Mariëtte van der Neut
Rosa García López (toehoorder, vanaf 1 april 2022)

Geschillencommissie

Elly van Zadelhoff (voorzitter)
Martha Kremers-de Col
Ad van der Linden

Verantwoordingsorgaan

	Namens	Sinds
Jo Vaessen (voorzitter)	gepensioneerden (FNV)	2014
Martin Stevens (vicevoorzitter)	gepensioneerden (ANBO)	2014
Rogier van Luxemburg (secretaris)	werkgeversorganisatie VNG	tot augustus 2022
Merel van Linschoten (secretaris)	werkgeversorganisatie VNG	augustus 2022
John Bergman (vicesecretaris)	werknemersorganisatie CNV Overheid	2014 (overleden december 2022)
Marten Bosma	werkgeversorganisatie VNG	2014
Phemi Coolen	werkgeversorganisatie VNG	2018
Ronnie ter Horst	werknemersorganisatie CNV Overheid	2018
Femke Koster	werkgeversorganisatie VNG	2022
Jan Lammers	gepensioneerden (ANBO)	2014
Gerben Maurix	werknemersorganisatie FNV	2014
Gerard Peters	werknemersorganisatie FNV	2014
Louis Rolevink	gepensioneerden (FNV)	2020
Marielle Sluiter	werkgeversorganisatie VNG	2020
Antoon Theijs	werknemersorganisatie FNV	2021
Gerard Veldhuis	werknemersorganisatie FNV	2014

Raad van toezicht

	Sinds
Falco Valkenburg (voorzitter)	2017
Wim van Iersel	2019
Margriet Stavast-Groothuis	2021

Uitvoerders

Pensioenuitvoerder

APG is de pensioenuitvoerder van PWRI. APG voert de pensioenadministratie en -communicatie uit.

Vermogensbeheerders

Columbia Threadneedle Investments (CTI) is de fiduciair vermogensbeheerder van PWRI. CTI beheert ook een deel van ons vermogen. DWS en UBS beheren onze reguliere aandelenportefeuille. Het vermogensbeheer van vastgoed besteden we uit aan Alterra, ASR, Bouwinvest, CBRE en Syntrus Achmea. Het vermogensbeheer van hypotheek besteden we uit aan Syntrus Achmea.

Custodian

State Street is de bewaarder van de beleggingen van PWRI.

Externe adviseurs

Adviserend actuaar: Willis Towers Watson

Certificerend actuaar: Mercer

Fiduciair vermogensbeheerder: CTI

Accountant: EY

Externe complianceofficer: C-i-C

Andere functies bestuursleden

Marsha van Beusekom	<ul style="list-style-type: none">• senior investment consultant AonHewitt• bestuurslid BPF Waterbouw (namens werkgevers)• voorzitter Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie• voorzitter Dutch Operating Committee United Pensions
Semih Eski	<ul style="list-style-type: none">• pensioenfondsbestuurder CNV Vakmensen• niet-uitvoerend bestuurder BPF Schoonmaak• bestuurslid BPF Waterbouw (tot en met 31 december 2022)• bestuurslid bij Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie (tot en met 31 december 2022)
Rita van Ewijk	<ul style="list-style-type: none">• lid van de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties• bestuurslid en sleutelfunctiehouder risicomanagement bij Stichting Pensioenfonds Yara Nederland• werkgeversvoorzitter bestuur Stichting bedrijfstakpensioenfonds voor het Kappersbedrijf
Jeroen van der Geest	<ul style="list-style-type: none">• Directeur KonnecteD• Voorzitter Stichting Geef Aan Elkaar
Marco Kastelein	<ul style="list-style-type: none">• lid algemeen bestuur Hoogheemraadschap van Rijnland• lid dagelijks bestuur Hoogheemraadschap van Rijnland• voorzitter voetbalvereniging cvv De Jodan Boys• bestuurslid van de Stichting tot Bevordering van de Diaconessenarbeid
Harm Kelderman	<ul style="list-style-type: none">• voorzitter raad van toezicht Attendiz• voorzitter Paul Pellafonds• lid van geschillencommissie Stichting Werken in Losser• lid van geschillencommissie Werkprojecten Oldenzaal• penningmeester Rotaryclub Enschede-Zuid
Mariëtte van der Neut	<ul style="list-style-type: none">• pensioenbestuurder FNV
Ria Oomen-Ruijten	<ul style="list-style-type: none">• lid Eerste Kamer• toezichthouder Fontys• toezichthouder Koninklijke Vereniging van Leden der Nederlandse Ridderorden• bestuurslid Robert Schuman Foundation Luxemburg
Xander den Uyl	<ul style="list-style-type: none">• niet-uitvoerend bestuurslid ABP
Hermien Wiselius	<ul style="list-style-type: none">• directeur MGR sociaal domein Centraal Nederland• lid raad van toezicht Raster• lid raad van advies van TNO in het kader van PSO• penningmeester kamerkoor vocaal ensemble Lochem• voorzitter van de Stichting tot behoud van het Zwieps Lokaal (tot en met 1 februari 2022)

Utrecht, 23 juni 2023

Stichting Pensioenfonds Werk en (re)Integratie

Het bestuur

2

VERANTWOORDING EN INTERN TOEZICHT

Verslag verantwoordingsorgaan

Op 2 juni 2023 legde het bestuur van PWRI verantwoording aan ons af over zijn beleid in 2022. In dit verslag geven we een oordeel over dat beleid en over de manier waarop het bestuur werkt. We baseren ons oordeel op het concept-jaarverslag 2022, op de rapporten van de actuaris en de accountant en op de gesprekken die we voerden met het bestuur, de raad van toezicht, de certificerend actuaris en de controlerend accountant. En natuurlijk ook op onze eigen waarnemingen.

Dit verslag begint met een overzicht van onze werkzaamheden in 2022 en van de belangrijkste onderwerpen die we in 2022 met het bestuur bespraken. Aan het eind van het verslag staat ons oordeel over het beleid en het functioneren van het bestuur in 2022.

Het verantwoordingsorgaan in 2022

Het verantwoordingsorgaan heeft vijftien leden. We hebben zes leden namens de actieve deelnemers en vier leden namens de gepensioneerden. De actieve deelnemers en de gepensioneerden hebben deze leden zelf gekozen. Daarnaast hebben we vijf leden die de werkgevers vertegenwoordigen. Zij zijn benoemd door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Tijdens de coronapandemie vergaderden we digitaal. Dat ging goed. Maar we waren blij dat we in 2022 weer gewoon bij elkaar konden komen. Want dat maakt de gesprekken toch beter.

In 2022 stopte onze secretaris Rogier van Luxemburg. We willen hem graag bedanken voor zijn grote betrokkenheid en voor al zijn werk voor het verantwoordingsorgaan. In 2022 kregen we twee nieuwe leden: Femke Koster en Merel van Linschoten. Femke en Merel zijn allebei lid namens de werkgevers. Merel is onze nieuwe secretaris.

Eind 2022 overleed John Bergman. Dat is een groot gemis voor ons. John was al lang lid van het verantwoordingsorgaan. Hij zette zich heel veel jaar in voor de belangen van de deelnemers van PWRI. We waardeerden John enorm.

In 2022 informeerde het bestuur ons over de volgende onderwerpen:

- het strategisch beleggingsbeleid 2022-2024
- de doelen in het communicatiejaarplan van PWRI
- het communicatieplan van de werkgroep insluitingsbeleid
- de zelfevaluatie van het bestuur
- de haalbaarheidstoets 2022
- de herijking van de toekomststrategie
- de voortgang van het project Wet toekomst pensioenen
- de toeslag per 1 juli 2022 en per 1 januari 2023
- de maand- en kwartaalrapportages

Opleiding en ontwikkeling

We vinden het belangrijk om ons te blijven ontwikkelen. In 2022 hadden we een studiedag over 'de rol van het verantwoordingsorgaan bij de invoering van de Wet toekomst pensioenen'. De Wet toekomst pensioenen is nog niet ingevoerd. We wilden wel alvast weten welke veranderingen eraan komen en waar de nieuwe pensioenregeling van PWRI straks aan moet voldoen. Een externe adviseur informeerde ons over de veranderingen en legde uit wat onze rol is.

Project Wet toekomst pensioenen

We gingen op zoek naar een manier om goed zicht te hebben op de veranderingen door de Wet toekomst pensioenen. Ook wilden we ons goed voorbereiden op onze adviesrechten. We vroegen het bestuur om hierover mee te denken. We spraken af dat we ondersteuning kunnen krijgen bij het adviestraject. Dat adviestraject vindt waarschijnlijk in 2023 plaats. Daarnaast besloot het bestuur om studiesessies te organiseren, voor het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht samen. Zodat we de voortgang van het project Wet toekomst pensioenen goed konden volgen. Deze sessies vonden elke zes weken plaats. Tijdens de studiesessies vertelde het bestuursbureau over de laatste stand van zaken. Ook kregen we elke keer uitleg over een paar inhoudelijke onderwerpen. We willen het bestuur en het bestuursbureau graag bedanken voor deze nuttige studiesessies.

Zelfevaluatie

Eind 2022 deden we een korte zelfevaluatie. Deze zelfevaluatie wilden we eigenlijk al in 2021 doen. Maar door de coronapandemie konden we toen niet bij elkaar komen en dus geen zelfevaluatie doen. Er kwamen goede en bruikbare aanbevelingen uit de zelfevaluatie. Ook kregen we nuttige inzichten in ons functioneren. We stelden een aantal actiepunten op die we de komende tijd gaan uitvoeren.

Onze werkzaamheden

Het is onze taak om (ongevraagd) advies te geven aan het bestuur. En om een oordeel te geven over het beleid van het bestuur en de manier waarop het bestuur werkt.

Onze adviezen

We kregen vier adviesaanvragen:

- de premie- en toeslagennota boekjaar 2023
We adviseerden over de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten.
- het beloningsbeleid
- het uitvoeringsreglement
We adviseerden over een aanpassing over digitale communicatie.
- profielschetsen voor de raad van toezicht (de algemene profielschets en een profiel van de voorzitter voor herbenoeming)

In alle vier de gevallen adviseerden we positief. Daarnaast deden we een bindende voordracht voor de herbenoeming van de heer van Iersel in de raad van toezicht.

Samenwerking met het bestuur

In de vergaderingen met het bestuur informeerde het bestuur ons over de besluitvorming en de strategische ontwikkelingen. Het bestuur deelde de maand- en kwartaalrapportages en de bestuursbesluiten met ons. Hierdoor hadden we een goed en actueel inzicht in de financiële positie van PWRI. Wel vinden we dat het bestuur de vergaderstukken eerder én volledig met ons moet delen. Ook vragen we het bestuur nadrukkelijk om óók de onderbouwingen en afwegingen bij een besluit met ons te delen. Met de komende invoering van de Wet toekomst pensioenen zijn deze onderbouwingen en afwegingen extra belangrijk.

De invoering van de Wet toekomst pensioenen is een grote opgave voor PWRI. Daarom vinden we het belangrijk om de kennis en kunde die we nu hebben te behouden.

Samenwerking met de raad van toezicht

Met de raad van toezicht spraken we af dat we de komende tijd nauw contact houden, vooral over het project Wet toekomst pensioenen. De raad van toezicht legde verantwoording aan ons af over de uitvoering van zijn taken en bevoegdheden. We lazen de rapportage die de raad van toezicht over 2022 opstelde. We waarderen de manier waarop de raad van toezicht zijn taken in 2022 uitvoerde. Ook waarderen we het leesbare en overzichtelijke rapport van de raad van toezicht.

Onze aandachtspunten

Financiën van PWRI en het pensioen- en vermogensbeheer

In 2022 kon het bestuur gedeeltelijk toeslag verlenen. Na jaren van geen of minimale toeslag was dat een positieve ontwikkeling. Toch maken we ons zorgen. Die zorgen gaan over de premiedemping. En dat PWRI een deel van de premie dempt met tijdelijke financieringsbronnen. Deze bronnen zijn er over een paar jaar niet meer. We roepen het bestuur op om goed te kijken naar de huidige situatie. En om zich goed voor te bereiden op de toekomst. Want het is goed mogelijk dat in de toekomst een hogere pensioenpremie nodig is voor de rechten van alle deelnemers.

Governance in het nieuwe pensioenstelsel

‘Governance’ is alles wat te maken heeft met (goed) bestuur. Op dit moment is er landelijk veel aandacht voor governance in relatie tot de Wet toekomst pensioenen. Deze wet kan een goede aanleiding zijn om de governance en de bestuursmodellen uit de huidige wet te herzien. Wij vinden dat een goede ontwikkeling. Want bij een grote wijziging van het pensioenstelsel is het verstandig om ook te kijken of de governance nog past. We gaan in 2023 graag het gesprek aan met het bestuur over de governance. Om samen te kijken of PWRI de governance moet aanpassen als straks het nieuwe pensioenstelsel is ingevoerd.

Bestuursbesluiten mét overwegingen

We noemden het al eerder: het bestuur deelt zijn overwegingen over belangrijke besluiten niet of nauwelijks met ons. Natuurlijk bepaalt het bestuur zelf hoe het besluiten motiveert en wat het met ons deelt. Maar wij vinden dat transparantie voorop moet staan. Wij kunnen onze wettelijke taak niet altijd uitvoeren zonder de afwegingen en onderbouwingen van het bestuur. Het delen van de overwegingen wordt bovendien steeds belangrijker. Want er komen veel besluiten over de Wet toekomst pensioenen aan. Wij willen goed kunnen beoordelen of het bestuur de verschillende belangen evenwichtig meeneemt in zijn besluiten. Daarom willen we dit proces beter vormgeven. Dat vraagt om alertheid van het bestuur en van onszelf.

Communicatie is altijd een punt van aandacht

De communicatie van het bestuur met het verantwoordingsorgaan is altijd een punt van aandacht. Nu we op weg zijn naar een nieuw pensioenstelsel is die communicatie nog belangrijker. Ook de communicatie tussen de fondsorganen onderling, en binnen de fondsorganen zelf, heeft steeds onze aandacht. Wij zijn ons hier zeer van bewust. We roepen alle fondsorganen van PWRI op om hier actief mee bezig te zijn.

Algemeen oordeel

We vinden dat het bestuur zijn werkzaamheden in 2022 goed uitvoerde. In het jaarverslag toont het bestuur aan dat PWRI ‘in control’ is. Het bestuursbureau ondersteunt het bestuur goed. En het bestuur heeft goed contact met de pensioenuitvoerder, de verschillende adviseurs en de raad van toezicht. We waarderen de inzet van het bestuur en de raad van toezicht in 2022. Ze hebben veel gedaan, met naast het gewone werk ook de voorbereidingen op het nieuwe pensioenstelsel. Zo’n groot project kan alleen slagen als alle fondsorganen van PWRI meedoen. We vertrouwen er dan ook op dat de fondsorganen goed samenwerken. Want dat is in het belang van de deelnemers.

Reactie bestuur op verslag verantwoordingsorgaan

We bedanken het verantwoordingsorgaan voor zijn positieve oordeel over onze werkzaamheden in 2022. Fijn dat het verantwoordingsorgaan opmerkt dat we goed contact hebben met de pensioenuitvoerder, de verschillende adviseurs en de raad van toezicht. We bedanken het verantwoordingsorgaan ook voor zijn aandachtspunten. Die aandachtspunten gaan over de financiën, de governance, de bestuursbesluiten en de communicatie. We zijn blij dat het verantwoordingsorgaan zich serieus en goed voorbereidt op zijn taken en verantwoordelijkheden. En zich dus ook goed voorbereidt op de Wet toekomst pensioenen en de besluiten die we daarover moeten nemen.

We hebben vertrouwen in de samenwerking met het verantwoordingsorgaan in 2023.

Verslag raad van toezicht

Dit is het verslag van de raad van toezicht. Onze taak is toezicht houden op het beleid van het bestuur. Ook kijken we of alles goed loopt in het pensioenfonds. We letten vooral op de risicobeheersing. En of het bestuur bij beslissingen de belangen van álle deelnemers meeneemt. Dus van de mensen die nu pensioen opbouwen en van de mensen die nu pensioen krijgen. Maar ook de belangen van de mensen die ooit pensioen bij PWRI hebben opgebouwd, maar nu in een andere sector werken. We geven het bestuur ook advies. Sommige besluiten van het bestuur moeten wij eerst goedkeuren. Dat staat zo in de wet. We werken volgens de toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector. Over alles wat we doen leggen we verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. Daarvoor is dit verslag.

Een aantal onderwerpen komt elk jaar terug in ons verslag:

- De inrichting en het functioneren van de governance
- Het functioneren van het bestuur
- Het beleid van het bestuur
- De algemene gang van zaken
- Evenwichtige belangenafweging
- Communicatie
- De opvolging van onze aanbevelingen van vorig jaar

Daarnaast kiezen we elk jaar een paar extra onderwerpen. Omdat ze in dat jaar belangrijk zijn. In 2022 waren onze extra onderwerpen:

- De overgang naar de nieuwe pensioenregeling
- De strategische koers
- Operationeel risico: IT-risico, cybersecurity en de datakwaliteit

In dit verslag geven we ons oordeel over al deze onderwerpen. Als het nodig is, geven we het bestuur ook raad. We beginnen met de extra onderwerpen.

De overgang naar de nieuwe pensioenregeling

Net als in 2021 werkte het bestuur in 2022 aan de voorbereidingen op de Wet toekomst pensioenen. De Wet toekomst pensioenen is nu nog een wetsvoorstel. Maar de verwachting is dat het wetsvoorstel snel wordt goedgekeurd. In 2022 organiseerde het bestuur elke zes weken een update-sessie voor het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. Dat vonden we prettig. Daarom zijn we blij dat het bestuur hier in 2023 mee doorgaat.

We vinden dat het bestuur in 2022 steeds het belang van de deelnemers vooropzette. Het bestuur maakte bijvoorbeeld een kader om te toetsen of besluiten evenwichtig zijn. Verder praatte het bestuur veel met de uitbestedingsorganisaties. Want zij moeten de nieuwe pensioenregeling straks uitvoeren. Ook over deze gesprekken informeerde het bestuur ons. We hebben vertrouwen in de manier waarop het bestuur PWRI voorbereidt op de Wet toekomst pensioenen.

De strategische koers

De strategie – of het plan – voor de toekomst was een belangrijk onderwerp in 2022. Het bestuur paste de toekomststrategie aan. Het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht dachten in de eerste fase mee. De belangrijkste conclusie van het bestuur was dat PWRI geen ‘krimpend’ fonds meer is. Want dankzij de cao ‘Aan de slag’ heeft PWRI weer veel nieuwe deelnemers. Een paar jaar geleden dacht het bestuur nog dat PWRI beter kon samengaan met een

ander pensioenfonds. Dat denkt het bestuur nu niet meer. PWRI kan goed zelfstandig blijven. Over vijf jaar beoordeelt het bestuur de toekomststrategie weer. Het bestuur besloot ook de missie en visie van PWRI te vernieuwen. De communicatiecommissie bereidt dit samen met een externe adviseur voor.

We zijn het eens met de aanpassingen in de toekomststrategie. En we vinden dat het bestuur goed met ons en met het verantwoordingsorgaan communiceerde.

Operationeel risico: IT-risico, cybersecurity en de datakwaliteit

In februari 2022 legde het bestuur het informatiebeveiligingsbeleid vast. Ook organiseerde het bestuur een studiebijeenkomst over informatieveiligheid. Het bestuur is zich goed bewust van IT-risico's. Straks mogen deelnemers volgens de wet 10% van hun pensioenvermogen in één keer opnemen. Dan worden IT- en cyberrisico's nog groter. Het bestuur en het bestuursbureau weten dit. Ook datakwaliteit kreeg in 2022 veel aandacht van het bestuur. Het bestuur praatte hierover met APG, de pensioenuitvoeringsorganisatie. Het bestuur stelde datakwaliteitsbeleid op.

We vinden dat het bestuur IT-risico's en informatiebeveiliging en datakwaliteit genoeg aandacht gaf. Maar IT- en cyberrisico's worden steeds belangrijker. Daarom vinden we dat dit onderwerp altijd aandacht moet krijgen. We adviseren het bestuur om één bestuurslid verantwoordelijk te maken voor het monitoren en managen van IT- en cyberrisico's.

De inrichting en het functioneren van de governance

Met 'governance' bedoelen we alles wat te maken heeft met (goed) bestuur. Het bestuursmodel – één bestuur en vier commissies – past goed bij het fonds. En het werkt goed. We zaten als toehoorder bij één of meer vergaderingen van elke commissie. Daar zagen we dat iedereen de vergaderingen goed voorbereidt. En dat elk bestuurslid actief meedoet in discussies.

Het bestuur kon de vacatures in het bestuur snel en goed invullen. Dat is fijn. Want dat zorgt voor continuïteit in het bestuur. En daardoor was afwijken van de normale termijn van bestuursleden niet nodig: er hoeven geen bestuursleden langer te blijven. Dat vinden we een goede beslissing.

Het bestuur en de raad van toezicht zochten elkaar actiever op in 2022. We vonden dat prettig. Ook betrok het bestuur de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan meer bij belangrijke onderwerpen. We konden meedenken en meepraten.

We adviseren het bestuur om de onderwerpen IT en cybersecurity in de geschiktheidsmatrix te zetten. Voor het waarom, zie onze beschrijving van het onderwerp 'Operationeel risico: IT-risico, cybersecurity en de datakwaliteit' hierboven.

Het functioneren van het bestuur

Het bestuur functioneert goed. Alle bestuursleden zijn betrokken. Ze bereiden hun vergaderingen goed voor en discussiëren actief en constructief. Dit geldt óók voor de nieuwe bestuursleden. Het dagelijks bestuur bereidt de bestuursvergaderingen goed voor en regelt de operationele zaken goed. De voorzitter van de raad van toezicht was in 2022 voor het eerst als toehoorder bij een vergadering van het bestuur.

We vinden dat het bestuur veel aandacht besteedde aan het vinden van goede opvolgers van vertrekkende bestuursleden. Ieder bestuurslid heeft zijn of haar eigen kennis en ervaring. Dat is goed. We hebben een geschiktheidsmatrix waarin we dit bijhouden.

Het beleid van het bestuur

In 2022 paste het bestuur de toekomststrategie aan. Het bestuur besloot ook de missie en visie te vernieuwen. De communicatiecommissie werkt de missie en visie nu verder uit. Zie ook het onderwerp 'De strategische koers' hierboven.

Risicomanagement

In de tweede helft van 2022 vertrok de risicomanager. Vervolgens keek het bestuur of het risicomanagement nog goed was. Het bestuur besloot twee risicomanagers aan te stellen: een eerste- en een tweedelijnsrisicomanager. De eerstelijnsrisicomanager ondersteunt het bestuursbureau, de bestuurscommissies en het bestuur. De tweedelijnsrisicomanager is de sleutelfunctionaris. Het bestuur verwerkte ook de andere uitkomsten van het onderzoek naar het risicomanagement. Het bestuur maakte bijvoorbeeld elke commissie verantwoordelijk voor één of meer risico's. We vinden deze aanpassingen in het risicomanagement goed.

We denken dat nu een goed moment is om de bevindingen uit het rapport van de interne audit over het risicomanagement op te pakken. Ook raden we aan om het aangepaste risicomanagement eind 2023 te evalueren.

Balans- en vermogensbeheer

De dekkingsgraad van PWRI steeg flink in 2022. Dat kwam vooral door de stijgende rente. Dankzij de hoge dekkingsgraad kon PWRI ruim 12% toeslag verlenen aan alle deelnemers. Het bestuur paste de beleggingsovertuigingen aan in 2022. Ook wijzigde het bestuur de rentestaffel. PWRI reageert nu minder snel op een rentedaling. Beide aanpassingen vinden we goed. En het bestuur onderbouwde deze beslissingen goed.

De algemene gang van zaken

Het bestuur evalueert elk jaar de samenwerking met de uitvoeringsorganisaties en de adviseurs. Het bestuur bespreekt de uitkomsten en onderneemt actie als dat nodig is. De documentatie van PWRI is keurig op orde en de managementrapportages zijn goed. We vinden dat het bestuur 'in control' is. Dat betekent dat de bestuursleden PWRI goed besturen. We vinden ook dat het bestuursbureau goed functioneert. Daar zijn we blij mee. We zien dat het bestuur voldoet aan de Code Pensioenfondsen. De paar afwijkingen van de code legt het bestuur goed uit.

Evenwichtige belangenafweging

Sinds 2021 staat evenwichtige belangenafweging altijd als apart aandachtspunt op de agenda van bestuursvergaderingen. Het bestuur legt zijn overwegingen ook vast in de notulen. Het bestuur heeft een eigen normenkader voor evenwichtigheid. Dat normenkader heeft vier pijlers:

- Solidariteit
- Proportionaliteit
- Uitlegbaarheid
- Uitvoerbaarheid

Bij de overgang naar een nieuw pensioenstelsel is evenwichtige belangenafweging extra belangrijk. Het bestuur weet dit en bespreekt dit. We vinden dat het bestuur evenwichtige belangenafweging de juiste aandacht geeft. We vinden het goed dat het bestuur een eigen normenkader heeft. We raden het bestuur aan om bij besluiten over de Wet toekomst pensioenen zijn overwegingen over evenwichtige belangenafweging (extra) goed vast te leggen. En daarover te communiceren met de belanghebbenden.

Communicatie

Het bestuur zorgt voor goede communicatie met deelnemers. Rond de Wet toekomst pensioenen speelt communicatie met de deelnemers een belangrijke rol. De deelnemers hebben informatie nodig om inzicht te krijgen in de gevolgen voor hun

pensioen. Bovendien is de kwaliteit van deze informatie van grote invloed op het vertrouwen in de pensioensector. Bij het bestuursbureau werkt een communicatieadviseur. PWRI heeft dus goede kennis van communicatie.

De thema's duidelijkheid, begrijpelijkheid en tijdigheid uit de Pensioenwet vormen de basis van het communicatiebeleid. Communicatie 'op papier, tenzij' was altijd het uitgangspunt van PWRI. Maar het strategisch communicatieplan 2022-2024 gaat uit van versneld digitaliseren, stap voor stap. Ontwikkelingen in wet- en regelgeving is een vast agendapunt van de vergadering van de communicatiecommissie. Daarmee is de governance van de communicatie geborgd.

In 2023 geeft het bestuur communicatie prioriteit. Communicatie is een belangrijk onderdeel van het implementatieplan voor de Wet toekomst pensioenen. We vinden dat PWRI serieus werk maakt van passende communicatie met de doelgroep. Het bestuur denkt bewust na over boodschappen, momenten en vormen van communicatie.

De opvolging van onze aanbevelingen van vorig jaar

Het bestuur voerde alle aanbevelingen uit ons rapport van vorig jaar uit.

Samenvatting van onze nieuwe aanbevelingen

- We adviseren het bestuur om één bestuurslid verantwoordelijk te maken voor het monitoren en managen van IT- en cyberrisico's.
- We adviseren het bestuur om de onderwerpen IT en cybersecurity in de geschiktheidsmatrix te zetten.
- We raden het bestuur aan om de bevindingen uit het rapport van de interne audit over het risicomanagement op te pakken.
- We raden het bestuur aan om het aangepaste risicomanagement eind 2023 te evalueren.
- We raden het bestuur aan om bij besluiten over de Wet toekomst pensioenen zijn overwegingen over evenwichtige belangenafweging (extra) goed vast te leggen. Én daarover te communiceren met belanghebbenden.

3

JAAARREKENING

Wat staat er in de jaarrekening?

De jaarrekening geeft een jaarlijks overzicht van de financiële situatie. Deze jaarrekening is zorgvuldig samengesteld. PWRI vindt duidelijke communicatie belangrijk. Daarom is ook veel aandacht aan de tekst van de jaarrekening besteed. Toch komen er nog lastige termen en beschrijvingen in de jaarrekening voor. Deze termen en beschrijvingen moeten pensioenfondsen gebruiken volgens de wet en regels voor de jaarverslaggeving. Lastige termijn worden zoveel mogelijk in de tekst uitgelegd.

Balans

Dit is het overzicht van alle bezittingen en vorderingen en alle schulden en verplichtingen van PWRI op 31 december.

Staat van baten en lasten

Dit is het overzicht van de opbrengsten en de kosten in het verslagjaar.

Kasstroomoverzicht

Dit overzicht laat zien hoeveel geld in het verslagjaar binnenkwam en hoeveel geld er uitging.

Bedragen

De bedragen in de jaarrekening zijn in duizenden euro's. Dit betekent dat achter de bedragen nog drie nullen horen te staan. Een voorbeeld: als er € 300 staat, wordt € 300.000 bedoeld.

Balans

Na bestemming van het saldo van baten en lasten (bedragen in € 1.000)

	TOELICHTING	31-12-2022	31-12-2021
Activa			
Beleggingen	1	9.534.280	11.476.004
Beleggingen voor risico pensioenfonds			
Vastgoedbeleggingen		1.016.245	1.151.513
Aandelen		4.131.354	5.189.600
Vastrentende waarden		4.206.654	4.942.606
Derivaten		31.993	4.099
Overige beleggingen		40.178	47.412
Beleggingen voor risico pensioenfonds		9.426.424	11.335.230
Beleggingen voor risico deelnemers			
Aandelen		12.729	18.149
Vastrentende waarden		94.188	121.079
Derivaten		44	-8
Overige beleggingen		895	1.554
Beleggingen voor risico deelnemers		107.856	140.774
Vorderingen en overlopende activa	2	1.632	726
Liquide middelen	3	18.628	18.169
Totaal activa		9.554.540	11.494.899
Passiva			
Eigen vermogen	4		
Algemene reserve		-137.887	96.889
Weerstandsreserve		1.915.317	1.976.668
Bestemmingsreserves		151.263	151.655
Eigen vermogen		1.928.693	2.225.212
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	5	7.461.616	9.063.477
Overige technische voorzieningen	6	23.703	23.734
Technische voorzieningen		7.485.319	9.087.211
Tegoeden van deelnemers	7	107.856	140.774
Overige schulden en overlopende passiva	8	32.672	41.702
Totaal passiva		9.554.540	11.494.899

Staat van baten en lasten

(bedragen in € 1.000)

	TOELICHTING	2022	2021
Baten			
Pensioenpremie risico pensioenfonds	9	207.395	210.168
Bijdrage Ministerie voor premiedemping	10	10.000	10.000
Netto beleggingsresultaten risico pensioenfonds	11	-1.857.910	818.646
Totaal baten		-1.640.515	1.038.814
Lasten			
Pensioenuitkeringen	12	231.058	213.797
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds:	13		
- Pensioenopbouw		269.485	302.599
- Indexering en overige toeslagen		976.765	62.022
- Rentetoevoeging		-44.973	-53.107
- Onttrekking voor uitkeringen en kosten pensioenbeheer		-238.110	-221.083
- Wijziging door actuariële grondslagen		88.043	-315.941
- Wijziging door rekenrente		-2.629.253	-620.949
- Wijziging door overdracht van rechten		-14.844	10.823
- Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen		-8.975	-20.711
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds		-1.601.862	-856.348
Mutatie overige technische voorzieningen	14	-31	8.256
Saldo overdracht van rechten	15	16.414	-16.035
Kosten pensioenbeheer (netto)	16	10.940	10.123
Totaal lasten		-1.343.481	-640.207
Overige baten en lasten	17	515	-96
Saldo van baten en lasten		-296.519	1.678.925
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Algemene- en weerstandsreserve		-296.127	1.669.126
Bestemmingsreserves		-392	9.799
Totaal		-296.519	1.678.925

Kasstroomoverzicht

(bedragen in € 1.000)

	TOELICHTING	2022	2021
Beginstand liquide middelen	3	18.169	16.055
Kasstroom uit pensioenactiviteiten			
Ontvangen pensioenpremie	9	207.395	210.168
Bijdrage Ministerie voor premiedemping	10	10.000	10.000
Ontvangen uit overdracht van rechten	15	22.269	16.843
Betaalde pensioenuitkeringen	12	-231.058	-213.797
Betaald voor overdracht van rechten	15	-38.683	-808
Betaalde kosten pensioenbeheer	16	-10.940	-10.123
Betaald uit tegoed deelnemers	7	-15.928	-19.294
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		-56.945	-7.011
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten			
Verkopen en aflossingen van beleggingen		2.667.163	2.185.342
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	11	129.942	130.766
Aankopen beleggingen	1	-2.594.660	-2.178.256
Betaalde kosten vermogensbeheer	11	-13.247	-13.479
Gerealiseerde resultaten valutaderivaten		-130.167	-94.001
Overige ontvangsten en uitgaven		-1.627	-21.247
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		57.404	9.125
Netto kasstroom		459	2.114
Eindstand liquide middelen		18.628	18.169

Toelichting pensioenregelingen

Doelstelling

De Stichting Pensioenfonds Werk en (re)Integratie (PWRI), met Kamer van Koophandel nummer 41214711, kantoor houdend te Amsterdam. PWRI verstrekt ouderdoms- en overlijdensuitkeringen aan gepensioneerden respectievelijk nabestaanden. Daarnaast verstrekt het fonds uitkeringen aan een beperkte groep arbeidsongeschikte deelnemers. PWRI voert de pensioenregeling uit voor verplicht aangesloten werkgevers in de branche Werk en (re)Integratie en voor vrijwillig aangesloten werkgevers.

Beschrijving van pensioenregelingen

Sociale Werkvoorziening (SW)

Tot 1 januari 2015 kenden de SW-werknemers een ouderdomspensioenregeling met een pensioenrichtleeftijd van 65 jaar en een pensioenopbouw van 1,90% in 2014. Vanaf 1 januari 2015 bedraagt de pensioenrichtleeftijd 67 jaar en de jaarlijkse pensioenopbouw 1,701% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag voor SW-deelnemers. Tevens geldt er voor de SW-deelnemers recht op partner- en wezenpensioen. Vanaf 1 januari 2018 bedraagt de pensioenrichtleeftijd 68 jaar. De jaarlijkse pensioenopbouw blijft 1,701% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag voor SW-deelnemers. Daarnaast heeft per 1 januari 2018 conversie plaatsgevonden. Dit betekent dat zowel de OP-aanspraken met richtleeftijd 65 jaar als de OP-aanspraken met richtleeftijd 67 jaar zijn omgerekend naar OP-aanspraken met richtleeftijd 68 jaar.

Wet Inschakeling Werkzoekenden (WIW)

Op 11 oktober 2018 hebben sociale partners (BOASW) besloten om de WIW-regeling over een periode van 3 jaar te laten toegroeien naar de SW-regeling. Deze ingroeiperiode is nu voltooid. Dit betekent dat de WIW deelnemers vanaf 2021 pensioen opbouwen conform de SW-regeling.

Beschrijving van de voorwaardelijke toeslagverlening

PWRI wil graag toeslagen op het pensioen verlenen. Dat heet indexatie. Of dit kan, hangt af van de financiële positie van ons fonds. Door de invoering van het nieuw FTK zijn de indexatieregels aangepast. Pensioenfondsden mogen bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110% niet indexeren. Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan 110% geldt de toeslagregel die stelt dat er genoeg vermogen beschikbaar moet zijn om de nu te verlenen toeslag naar verwachting ook in de toekomst te kunnen realiseren. Het toeslagpercentage dat maximaal kan worden toegekend wordt uitgedrukt als een percentage van de gehanteerde maatstaf. De gehanteerde maatstaf is per 1 januari 2021 de prijsinflatie.

Aanvullende Oudedagsvoorziening (AOV)

Beschrijving van de Aanvullende Oudedagsvoorziening

De Aanvullende Oudedagsvoorziening (AOV) is géén pensioenregeling, maar een spaarregeling en betreft een tijdelijke uitkering naar keuze vanaf de maand na het bereiken van de AOW-leeftijd of op de leeftijd van 65 jaar. Inleg in deze regeling is sinds 1990 niet meer mogelijk. De inleg was een jaarlijkse bijdrage van de werkgevers binnen de Sociale Werkvoorziening. De AOV is geheel voor rekening en risico van deelnemers. De AOV is sinds 1 januari 2002 ondergebracht bij PWRI.

Kiezen voor sparen of beleggen

Deelnemers en gepensioneerden konden in 2011 eenmalig kiezen om hun saldo om te zetten in een spaarbedrag. De beleggingen voor de AOV-beleggers bestaan grotendeels uit relatief risicomijdende obligatiefondsen.

De tegoeden van spaarders heeft PWRI ondergebracht in deposito's. Het tegoed van deelnemers en gepensioneerden die kozen voor sparen, past PWRI jaarlijks aan met een door het bestuur vastgestelde rente. Het tegoed van deelnemers en gepensioneerden die kozen voor beleggen, past PWRI jaarlijks aan met een door het bestuur vastgesteld rendementspercentage. Bij het vaststellen van dit rendementspercentage houdt PWRI een buffer aan, om eventueel tegenvallende rendementen in de toekomst op te vangen.

Uitbetaling

PWRI betaalt het tegoed van de AOV vanaf de leeftijd van 65 jaar in 75 gelijke termijnen maandelijks uit. Een maandtermijn is minimaal € 46,-. Als de laatste maandtermijn is uitbetaald, maakt PWRI het eventueel resterende tegoed in één keer over. Overlijdt de deelnemer voor de (volledige) uitbetaling van de maandtermijnen? Dan kunnen de erfgenamen PWRI vragen om het (overgebleven) tegoed in één keer uit te betalen.

De tegoeden van de AOV worden niet actuariael bepaald. Deze AOV-tegoeden staan in de jaarrekening als tegoeden van deelnemers. De AOV-tegoeden die naar verwachting binnen een jaar tot uitkering komen, zijn in de toelichting bij de jaarrekening opgenomen.

Grondslagen bij de jaarrekening

Grondslagen algemeen

De jaarrekening van PWRI voldoet aan de eisen die in de Pensioenwet en in Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek staan. Ook volgt PWRI de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Alle baten en lasten hebben betrekking op het verslagjaar, wat gelijk is aan het kalenderjaar. De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Technische voorzieningen

Bij de waardering van de Technische voorzieningen is per 31 december 2022 gebruik gemaakt van de sterftegrondslagen volgens de Prognosetafel AG2022. En de fondsspecifieke sterftecorrectiefactoren uit grondslagenonderzoek GO2021.

Continuïteit

De relevante processen van het fonds zijn gedurende het jaar ongestoord doorgegaan. Daarnaast hebben zich ook op financieel gebied geen omstandigheden voorgedaan, waardoor de continuïteit van het fonds in gevaar gekomen is.

Het fonds verwacht op basis van de huidige inzichten ook voor komend jaar geen onzekerheid van materieel belang met betrekking tot zowel de continuïteit op financieel gebied, als op het gebied van de processen van het fonds. Daarom heeft het bestuur de veronderstelling van continuïteit gebruikt bij het opstellen van de jaarrekening.

Salderingen

Salderen betekent posten tegen elkaar wegstrepen. Salderen mag alleen als het wettelijk of contractueel is toegestaan en als de betaling en de ontvangst gelijktijdig afgewikkeld moeten worden. Ook moet het voornemen bestaan om de posten op deze manier af te wikkelen. De rentebaten en rentelasten die horen bij de gesaldeerde posten, staan ook gesaldeerd in de jaarrekening.

Schattingen en veronderstellingen

Om een jaarrekening te maken moet het bestuur oordelen vormen, schattingen maken en veronderstellingen doen. Het gaat dan om posten waarvan de waarde niet zomaar uit andere bronnen is af te leiden. De oordelen, schattingen en veronderstellingen bepalen hoe het fonds deze posten in de jaarrekening waardeert. Daarmee hebben de oordelen, schattingen en veronderstellingen invloed op de waarde van activa, verplichtingen en baten en lasten. Het bestuur van PWRI baseert de schattingen en veronderstellingen op ervaring en verschillende andere (betrouwbare) factoren. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van de schattingen. De belangrijkste schattingsposten voor de jaarrekening van PWRI zijn de beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Het bestuur evalueert de schattingen en veronderstellingen. Wanneer nodig verandert het bestuur de schatting. Heeft de verandering gevolgen voor de verslagperiode? Dan neemt het bestuur de nieuwe schatting op in de betreffende verslagperiode. Heeft de verandering gevolgen voor toekomstige perioden? Dan houdt het bestuur daar in de toekomstige verslagperioden rekening mee.

Opname van actief, verplichting, bate of last

Een actief (bezitting) staat op de balans als het waarschijnlijk is dat PWRI er in de toekomst economische voordelen van heeft. Maar alleen als het fonds de waarde van die voordelen betrouwbaar kan vaststellen. Een verplichting staat op de balans als het waarschijnlijk is dat de verplichting leidt tot een uitstroom van geld. Maar alleen als het fonds dat bedrag betrouwbaar kan vaststellen. Een voorbeeld van een verplichting is een pensioen dat het fonds nu of in de toekomst moet uitkeren.

Een actief of een verplichting wordt niet langer op de balans opgenomen wanneer een transactie ertoe leidt dat de toekomstige economische voordelen of de risico's ervan aan een ander zijn overgedragen. De resultaten van zo'n transactie worden dan direct in de staat van baten en lasten verwerkt.

Baten (opbrengsten) staan in de staat van baten en lasten als het vermogen is toegenomen door een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting. Maar alleen als PWRI de omvang betrouwbaar kan vaststellen. Lasten (kosten) verwerkt PWRI als het vermogen is verkleind door een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting. Maar alleen als het fonds de omvang betrouwbaar kan vaststellen. Baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Schattingswijzigingen

In 2022 zijn de actuariële grondslagen gewijzigd. De actualisering van de Prognosetafel AG2020 naar AG2022 heeft gezorgd voor een negatief resultaat van € 73,9 miljoen. Verder heeft de actualisering van de reglementsfactoren van 2021 naar 2022 gezorgd voor een negatief resultaat van € 14,1 miljoen. Het totale effect op de dekkingsgraad, als gevolg van het wijzigen van de actuariële grondslagen, is -1,2%-punt. Verdere toelichtingen zijn opgenomen onder de post voorziening pensioenverplichtingen en de mutatie voorziening pensioenverplichtingen.

Vanaf 1 januari 2021 wordt de huidige UFR-methode in vier gelijke jaarlijkse stappen ingevoerd. De huidige UFR is voor looptijden langer dan 30 jaar gebaseerd op het (voortschrijdend) 120-maands gemiddelde van de 30-jaars forward rate. Per 1 januari 2021 is de eerste stap van de huidige UFR-methode ingevoerd. Het effect is verwerkt in verslagjaar 2021. De aanpassing van de rentetermijnstructuur door de stapsgewijze invoering van de huidige UFR-methode is een schattingswijziging. Het effect van de verwerking van de tweede stap van de huidige UFR-methode is onderdeel van de mutatie Wijziging Rente-termijn-structuur en is een toename van de Voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2022 van € 71,4 miljoen. De dekkingsgraad daalt hierdoor met 0,6%-punt. De UFR-methode is per 1 januari 2023 gewijzigd. Dit wordt toegelicht bij de gebeurtenissen na balansdatum.

Vreemde valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's. De euro is de 'functionele- en presentatievaluta' van verplichtingen, geld, vorderingen of beleggingen. PWRI belegt ook in gebieden met andere muntsoorten. Dan doet PWRI dus aan- en verkopen in andere muntsoorten dan de euro. Dat zijn 'transacties in vreemde valuta'. Vonden deze transacties in de verslagperiode plaats? Dan staan ze in de jaarrekening. In de jaarrekening hebben ze de waarde in euro's zoals die was op het moment van de transactie (de transactiedatum). Voor de omrekening wordt een koers gehanteerd van World Markets / Reuters 16u Londense tijd.

Monetaire activa en passiva in vreemde valuta rekent PWRI om naar de waarde in euro's op balansdatum. Monetaire activa zijn bezittingen in geld. Monetaire passiva zijn schulden in geld. De waardeverschillen die door schommelingen in de wisselkoersen ontstaan, neemt PWRI op als baat of als last in de post netto beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

Dekkingsgraad

De (nominale) dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door het beschikbaar vermogen te delen op de voorziening pensioenverplichtingen zoals opgenomen in de balans. Bij het berekenen van de reële dekkingsgraad van het fonds wordt ten behoeve van deze berekening de voorziening pensioenverplichtingen herrekend, rekening houdend met de verwachte prijsinflatie. De beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de laatste twaalf maanden.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Grondslagen voor waardering van activa en passiva zijn de regels waarmee PWRI de waarde van bezittingen en schulden bepaalt.

1. Beleggingen

Beleggingen voor risico pensioenfonds

Algemeen

Beleggingen zijn financiële instrumenten. In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: vastgoedbeleggingen, aandelen, vastrentende waarden, derivaten en overige beleggingen. PWRI waardeert beleggingen op marktwaarde. Daarvoor gebruikt PWRI marktnoteringen of afgeleiden daarvan. Bepaalde beleggingen, zoals vastgoedbeleggingen en hypotheeklen worden gewaardeerd tegen de net asset value van het fonds.

Beleggingen worden gewaardeerd inclusief de bijbehorende overlopende activa, overlopende passiva en liquide middelen zolang deze niet voor andere doeleinden gebruikt kunnen worden. Overlopende activa en passiva worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs en liquide middelen tegen nominale waarde. Het verschil tussen marktwaarde en de geamortiseerde kostprijs is doorgaans erg klein. Dit komt door het kortetermijnkarakter van deze activa en passiva.

PWRI belegt ook indirect. Dat betekent dat het fonds meedoet in beleggingspools en –instellingen, die gespecialiseerd zijn in bepaalde beleggingen. Dat heet participatie. Participaties in beleggingsfondsen waardeert PWRI primair volgens de grondslagen van die beleggingen. Bij gemengde beleggingsfondsen sluit PWRI voor de presentatie aan bij de hoofdcategorie. PWRI merkt participaties met een beleggingskarakter niet aan als een groepsmaatschappij en/of deelneming. Hiermee volgt PWRI de aanbeveling van de Raad voor de Jaarverslaggeving.

PWRI gebruikt afgeleide financiële instrumenten (derivaten) om beleggingsrisico's af te dekken. Dat gebeurt volgens het beleggingsbeleid. Derivaten die onderdeel zijn van een beleggingsfonds, staan in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is opgenomen. De overige derivatenposities staan als een afzonderlijke beleggingscategorie in de jaarrekening.

Een financieel instrument wordt niet langer in de balans opgenomen, als een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's ervan aan een derde zijn overgedragen. Financiële activa en financiële verplichtingen worden in de balans opgenomen op het moment dat de contractuele rechten of verplichtingen ervan zijn ontstaan.

Vastgoedbeleggingen

PWRI participeert in instellingen die beleggen in vastgoed. Deze participaties in vastgoedbeleggingen waardeert PWRI tegen marktwaarde. Taxaties per jaareinde bepalen de marktwaarde van de vastgoedfondsen die in (Nederlands) vastgoed beleggen. Een taxatie is een deskundige schatting van de waarde. Een externe taxateur voert de taxaties uit. De taxaties vinden plaats volgens de richtlijnen van de vermogensbeheerder. PWRI participeert daarnaast in beursgenoteerde vastgoedfondsen.

Aandelen

Aandelen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. De aandelen worden gehouden via participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen. De participaties in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen worden gewaardeerd tegen de net asset value per participatie. De niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen waarin wordt belegd waarderen beleggingen in aandelen tegen de marktwaarde, waar voorhanden tegen beurswaarde.

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Vastrentende waarden

Obligaties waardeert PWRI op marktwaarde. Daarbij vindt toerekening van de lopende rente plaats.

Hypothecaire leningen betreffen beleggingen in hypotheekfondsen en worden gewaardeerd tegen de net asset value van het fonds, waarbij de beleggingen in het fonds worden bepaald op basis van marktwaarde.

Leningen op schuldbekentenis waardeert PWRI op marktwaarde. Dat is de contante waarde van de met vervroegde aflossing aangepaste kasstromen. Deze verdisconteert PWRI tegen de rente op staatsobligaties met vergelijkbare looptijden, inclusief eventuele opslagen die bij het risicoprofiel van de leningen horen.

Deposito's waardeert PWRI op marktwaarde. Het verschil tussen de actuele en de nominale waarde van deposito's is doorgaans erg klein.

Derivaten

Derivaten is de verzamelnaam voor beleggingsinstrumenten die hun waarde ontleen aan de waarde van een ander goed. Voorbeelden zijn opties, futures en swaps. Derivaten waardeert PWRI op marktwaarde. Dat is de relevante marktnotering. Als er geen marktnotering beschikbaar is, bepaalt PWRI de waarde op basis van marktconforme uitgangspunten en veronderstellingen en toetsbare waarderingsmodellen. Is een derivatenpositie negatief? Dan verantwoordt PWRI het bedrag onder de overige schulden en overlopende passiva. De gehanteerde curve voor de Interest Rate Swaps is de ESTR swap curve.

Overige beleggingen

Overige beleggingen zijn beleggingen die niet onder de andere beleggingscategorieën vallen. Overige beleggingen waardeert PWRI op marktwaarde.

Waarderingsmethoden

Voor de meerderheid van de beleggingen is sprake van waardering op basis van genoteerde marktprijzen. Voor bepaalde beleggingen zijn deze niet beschikbaar. Dan vindt waardering plaats op basis van onafhankelijke taxaties, netto-contante waardeberekening of een overige methode.

Beleggingen voor risico deelnemers

PWRI beheert de tegoeden van de Aanvullende Oudedagsvoorzieningen (AOV). Daarmee volgt het fonds artikel 46 van de cao voor de sociale werkvoorziening op. De tegoeden zijn voor risico van de deelnemers. De grondslagen voor de waardering van beleggingen voor risico van deelnemers zijn gelijk aan die voor de waardering van beleggingen voor risico van het pensioenfonds.

2. Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa waardeert PWRI bij eerste verwerking tegen de reële waarde. Na eerste verwerking waardeert het fonds de vorderingen tegen de geamortiseerde kostprijs. Deze komt meestal overeen met de nominale waarde. Als PWRI verwacht dat vorderingen oninbaar zijn – en dus waarschijnlijk niet geïncasseerd worden –, vormt het fonds hiervoor een voorziening. Dat betekent dat PWRI de vordering geheel of gedeeltelijk afwaardeert. Vorderingen en overlopende activa uit beleggingstransacties staan onder de beleggingen.

3. Liquide middelen

Onder de liquide middelen staan kas- en banktegoeden die onmiddellijk of op korte termijn opeisbaar zijn. Dat betekent dat PWRI er vrijwel meteen over kan beschikken. De liquide middelen waardeert het fonds tegen nominale waarde. Liquide middelen die bij beleggingstransacties horen staan onder de beleggingen.

4. Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve, de weerstandsreserve en de bestemmingsreserves.

Algemene reserve

De algemene reserve is het deel van het eigen vermogen dat overblijft nadat PWRI via de resultaatbestemming de weerstandsreserve en de bestemmingsreserves op het gewenste niveau heeft gebracht.

Weerstandsreserve

De weerstandsreserve is het weerstandsvermogen van het pensioenfonds tegen ongunstige ontwikkeling op lange termijn. Het vereist eigen vermogen zoals beschreven in de Pensioenwet is het maximum van de weerstandsreserve. Als het maximum van de weerstandsreserve is bereikt, gaat het meerdere vermogen naar de algemene reserve.

Bestemmingsreserves

Premie-egaliseringsreserve

In de periode 2007-2010 is voor de Sociale Werkvoorziening (SW) een iets hogere premie geheven dan de gedempte kostendekkende premie. Het doel in die tijd was de premie stabiel op 16% te houden. Dit deed PWRI door jaarlijks 16 % premie te heffen, terwijl de kostendekkende premie lager of hoger was. Op die manier is de zogenoemde premieegaliseringsreserve ontstaan.

Op 1 januari 2013 brachten sociale partners de pensioentoezegging terug. Dat brengt de gedempte kostendekkende premie omlaag tot 15,2% van de salarissom. Het sturen op een 16%-premie is daardoor achterhaald en komen te vervallen. In afwachting van verdere ontwikkelingen houden wij de huidige reserve aan.

Bestemmingsreserve premiedemping

In 2016 tekenden het bestuur van PWRI, de sociale partners en het ministerie van SZW een convenant. Hierin is vastgelegd dat PWRI vanaf 2018 gedurende 40 jaar een bedrag van € 10 miljoen per jaar ontvangt. Deze bijdrage van de overheid is ter compensatie van de extra lasten die het gevolg zijn van de invoering van de Participatiewet. Met deze bijdrage wordt een bestemmingsreserve gevormd, die een stabiele premie ten doel heeft. Deze bestemmingsreserve is geen onderdeel van de technische voorziening en maakt geen onderdeel uit van het fondsvermogen voor het berekenen van de dekkingsgraad.

Aan de bijdrage van het Ministerie van SZW zijn geen aanvullende voorwaarden verbonden. In bijzondere situaties kan deze bestemmingsreserve worden aangewend voor het vergroten van het eigen vermogen van het fonds.

5. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds waardeert PWRI op marktwaarde. Deze voorziening heeft een langlopend karakter. Om de marktwaarde te bepalen gebruikt PWRI de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige kasstromen. Bij de berekening van de voorziening voor pensioenverplichtingen gaat PWRI uit van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken (inclusief de toeslag op de pensioenaanspraken per 1 januari volgend op het verslagjaar, mits de deelnemer op die datum een onvoorwaardelijk recht op deze toeslag heeft). PWRI houdt geen rekening met toekomstige salarisontwikkelingen.

De voorziening voor pensioenverplichtingen is gebaseerd op de volgende actuariële veronderstellingen:

- De gehanteerde rekenrente is gebaseerd op de rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.
- Sterftekansen zijn op basis van de Prognosetafel AG2022 (2021: Prognosetafel AG2020) bepaald met een fondsspecifieke ervaringssterfte. Voor wezen nemen we geen sterftekansen in aanmerking.
- De partnerfrequentie waarvan we uitgaan, ontwikkelt zich afhankelijk van geslacht tot aan ingangsdatum van het ouderdomspensioen op 68 jaar. Vanaf 68 jaar neemt de partnerfrequentie af volgens de sterftetafel. Bij uitruilbaar nabestaandenpensioen stelt PWRI de partnerfrequentie bij ingang van het ouderdomspensioen op 68 jaar op 1.
- De leeftijd van de partner bij overlijden van een mannelijke hoofdverzekerde wordt op drie jaar jonger gesteld, de leeftijd van de partner bij overlijden van een vrouwelijke hoofdverzekerde op twee jaar ouder.
- PWRI houdt rekening met een kostenopslag van 3,1% voor toekomstige kosten van pensioenbeheer, waaronder excassokosten.

6. Overige technische voorzieningen

Onder de overige technische voorzieningen staat de Incurred But Not Reported (IBNR) Premie. De IBNR-voorziening vrijstelling premiebetaling bij arbeidsongeschiktheid (VPA) is er voor premievrije voortzetting van pensioenopbouw bij invalidering. Aan deze voorziening voegt PWRI jaarlijks de in de premie opgenomen opslag voor premievrijstelling toe. Om de lasten van ingegane arbeidsongeschiktheid te financieren valt jaarlijks de premieopslag voor premievrijstelling vrij van twee verslagjaren eerder. Dit geldt voor deelnemers met een eerste ziekte dag twee jaren voorafgaand aan het verslagjaar.

7. Tegoeden van deelnemers

De tegoeden van de deelnemers in de AOV-regeling waardeert PWRI tegen marktwaarde. Deze is gelijk aan de marktwaarde van de daaraan ten grondslag liggende beleggingen.

8. Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva waardeert PWRI bij de eerste verwerking tegen reële waarde. Na eerste verwerking waardeert het fonds schulden op geamortiseerde kostprijs. Deze is meestal gelijk aan de nominale waarde. Schulden en overlopende passiva uit beleggingstransacties staan onder de beleggingen.

Schuld aan cao-partners inzake cumulatieve inning

Invoering van de Participatiewet heeft tot gevolg dat de benodigde pensioenbijdrage van deelnemers van PWRI de komende jaren zal stijgen. Daarom hebben sociale partners de pensioenbijdrage voor 2014 en 2015 niet verlaagd. Ze houden de bijdrage op het zelfde niveau. In 2014 en 2015 bedroeg de kostendekkende SW-premie 27,0%. Er is echter 28,2% geheven. 1,2% extra ter vorming van een premiedepot om toekomstige premiestijgingen op te kunnen vangen. Vanaf 2016 is deze 1,2% extra niet meer geheven. Premiedemping betekent dat de pensioenbijdrage minder varieert. De sociale partners zijn eigenaar van het geld. De langlopende schuld aan cao-partners is de som van de ontvangen bijdrage, vermeerderd met beleggingsresultaat en verminderd met eventuele kosten, voor zover ze betrekking hebben op het verslagjaar.

Voorziening spaarfonds gemoedsbezwaarden

Het kan gebeuren dat een werknemer bezwaar heeft tegen elke vorm van verzekeren. Dan kan PWRI een individuele vrijstelling van deelneming aan de verplichte pensioenregelingen verlenen. Dit staat in de regeling voorziening spaarfonds gemoedsbezwaarden. De werkgever en de werknemer blijven verplicht de reguliere bijdragen aan het fonds af te dragen. Deze bijdragen stort het fonds dan op een individuele spaarrekening. Aan het spaarbedrag op deze rekening voegt PWRI jaarlijks rente toe. De gespaarde bijdragen van de gemoedsbezwaarde keert PWRI na het bereiken van de AOW-leeftijd gedurende 15 jaar in gelijke termijnen uit. Overlijdt de deelnemer voordat de uitkeringen zijn ingegaan? Dan ontvangt de partner 15 jaar de gelijke termijnen. Overlijdt de deelnemer nadat de uitkering is ingegaan? Dan ontvangt de partner de resterende periode de uitkeringen.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn grotendeels gerelateerd aan de waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen in de balans. PWRI verantwoordt gerealiseerde en nietgerealiseerde resultaten rechtstreeks in het resultaat.

9. Pensioenpremie risico pensioenfonds

Pensioenpremie is het bedrag dat werkgevers en werknemers betalen voor toekomstig pensioen. Als pensioenpremie verantwoordt PWRI de in rekening gebrachte en te brengen bedragen en koopsommen die aan het verslagjaar zijn toe te rekenen.

10. Bijdrage Ministerie voor premiedemping

In 2016 tekenden het bestuur van PWRI, de sociale partners en het ministerie van SZW een convenant. Hierin is vastgelegd dat PWRI vanaf 2018 gedurende 40 jaar een bedrag van € 10 miljoen per jaar ontvangt. Deze bijdrage van de overheid is ter compensatie van de extra lasten die het gevolg zijn van de invoering van de Participatiewet.

11. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Beleggingsresultaten rekent PWRI toe aan de periode waarop ze betrekking hebben. De gefactureerde kosten van vermogensbeheer zijn hierop in mindering gebracht. Directe en indirecte beleggingsresultaten presenteert PWRI afzonderlijk. De directe beleggingsresultaten zijn de opbrengsten uit huur, rente en dividend. Dividend verantwoordt PWRI op het moment van uitkeren. De indirecte beleggingsresultaten bestaan uit gerealiseerde en niet-gerealiseerde waardeveranderingen.

12. Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen zijn de aan deelnemers uitgekeerde bedragen, inclusief afkopen. Afkopen is het in één keer uitbetalen van een toekomstige reeks van kleine pensioenen. De pensioenuitkeringen berekent PWRI volgens de actuariële grondslagen en rekent het fonds toe aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

13. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds

De mutatie voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds is gelijk aan het saldo van de ontwikkeling van de volgende componenten:

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw staat de actuariële berekende waarde van de opgebouwde nieuwe pensioenaanspraken. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten op ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin meegenomen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Indexering en overige toeslagen

PWRI verantwoordt de indexering (toeslagverlening) en overige toeslagen in de staat van baten en lasten. Dit vindt pas plaats als het bestuur hier op of vóór de balansdatum een onherroepelijk besluit over heeft genomen. En als de deelnemer volgens dit besluit in het verslagjaar een onvoorwaardelijk recht op deze toeslag heeft verkregen.

Rentetoevoeging

De waarde van de pensioenaanspraken neemt jaarlijks toe met de veronderstelde rekenrente. De rentetoevoeging berekent PWRI over de beginstand van de voorziening pensioenverplichtingen en de mutaties hierin gedurende het jaar.

Onttrekking voor uitkeringen en kosten pensioenbeheer

Vooraf maakt PWRI een actuariële berekening van de toekomstige pensioenuitkeringen en de kosten van pensioenbeheer (met name excassokosten). Beide zijn onderdeel van de voorziening pensioenverplichtingen. De post onttrekking voor pensioenuitkeringen en kosten pensioenbeheer is de vrijval voor de financiering van de kosten en uitkeringen in het verslagjaar.

Wijziging door actuariële grondslagen

Het effect van de aanpassing van de actuariële grondslagen op de voorziening pensioenverplichtingen wordt ultimo verslagperiode bepaald en in de staat van baten en lasten opgenomen.

Wijziging rekenrente

PWRI herrekent jaarlijks per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen door de rentetermijnstructuur toe te passen. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur verantwoordt PWRI onder wijziging rekenrente.

Wijziging door overdracht van rechten

Wijziging uit overdracht van rechten rekent PWRI toe aan de periode waarop het betrekking heeft. Hier neemt PWRI de actuariële inkomende en uitgaande overdrachten op.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

Overige mutaties zijn bijvoorbeeld het resultaat van actuariële kanssystemen, wijzigingen in het pensioenreglement en administratieve correcties. Ze zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

14. Mutatie overige technische voorzieningen

Onder mutatie overige technische voorzieningen valt de verandering van de voorziening uitlooprisico vrijstelling premiebetaling bij arbeidsongeschiktheid (VPA). Dit is een Incurred But Not Reported voorziening.

15. Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen van derden overgenomen dan wel aan derden overgedragen pensioenverplichtingen. PWRI rekent ze toe aan de periode waarop ze betrekking hebben.

16. Kosten pensioenbeheer (netto)

De kosten pensioenbeheer (netto) rekent PWRI toe aan de periode waarop ze betrekking hebben. De beloningen van het personeel worden als een last in de winst- en verliesrekening opgenomen in de periode waarin het werk wordt gedaan. Nog niet uitbetaalde beloningen worden als verplichting op de balans opgenomen. Teveel uitbetaalde bedragen worden, wanneer sprake is van verrekening of terugbetaling, als actief opgenomen op de balans.

17. Overige baten en lasten

Overige baten en lasten rekent PWRI toe aan de periode waarop ze betrekking hebben. Onderdeel van de overige baten en lasten zijn de behaalde rendementen op de tegoeden Aanvullende Oudedagsvoorziening.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht stelt PWRI op volgens de directe methode. Er is onderscheid tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten (bijvoorbeeld betaalde uitkeringen en ontvangen pensioenpremie) en kasstromen uit beleggingsactiviteiten (bijvoorbeeld ontvangen rente op beleggingen).

Ontvangsten en uitgaven in vreemde valuta worden omgerekend in euro's tegen de koersen per transactiedatum. De verschillen tussen de transactiekoers en de koers van afwikkeling worden in de post ontvangen directe beleggingsopbrengsten verwerkt.

Risicobeheer

Inleiding

Het verslag van het bestuur gaat in op de risico's die het pensioenfonds loopt. Ook is er aandacht voor het beleid dat PWRI voert om deze risico's te beperken. Dat is kwalitatieve informatie. Deze paragraaf geeft de kwantitatieve risico-informatie. Hierbij geldt het doorkijkprincipe. Dit houdt in dat risico's zijn uitgesplitst in onderliggende beleggingscategorieën om een beter inzicht te krijgen. Beleggingsfondsen zijn zoveel mogelijk uitgesplitst in achterliggende beleggingscategorieën.

Solvabiliteit en dekkingsgraad

Het beheer en de financiering van pensioenverplichtingen gaan gepaard met risico's. De belangrijkste doelstelling van een pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Daarvoor streeft het fonds naar voldoende solvabiliteit op basis van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit is de verhouding tussen het beschikbaar vermogen en de verplichtingen en wordt uitgedrukt in de dekkingsgraad. Hoe hoger de dekkingsgraad, hoe beter een pensioenfonds naar verwachting aan zijn verplichtingen kan voldoen. Naast deze actuele dekkingsgraad, berekent het fonds de beleidsdekkingsgraad. Dat is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden van de laatste twaalf maanden. Door de beleidsdekkingsgraad te vergelijken met de vereiste dekkingsgraad en de minimaal vereiste dekkingsgraad, kan PWRI beoordelen of er sprake is van een tekortsituatie. Uitgangspunt voor deze vergelijking is de beleidsdekkingsgraad eind 2022 van 130,7%.

Het grootste risico voor een pensioenfonds is het solvabiliteitsrisico. Dit is het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen om zijn pensioenverplichtingen na te komen. De solvabiliteit, uitgedrukt in het vereist eigen vermogen, meet PWRI volgens specifieke normen die de toezichthouder PWRI oplegt.

Om het vereist eigen vermogen te berekenen bestaat een standaardmethode. De samenstelling van de beleggingen bepaalt PWRI volgens de strategische asset mix in de evenwichtssituatie. Ultimo 2022 was er een negatieve reservepositie van € 29,7 miljoen (positieve reservepositie 2021: € 205,1 miljoen).

Omvang reserve

bedragen in € 1.000		
	2022	2021
Technische voorzieningen	7.485.319	9.087.211
Risico		
S1 Renterisico	474.066	152.408
S2 Zakelijkewaardenrisico	1.318.063	1.591.063
S3 Valutarisico	452.736	453.227
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	448.282	418.406
S6 Verzekeringstechnisch risico	198.699	246.982
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheer risico	15.730	17.739
Diversificatie-effect	-992.259	-903.156
Vereist eigen vermogen	1.915.317	1.976.669
Als percentage van de technische voorzieningen	25,6%	21,8%
Reservepositie		
Aanwezig eigen vermogen ¹	1.885.605	2.181.732
Af: vereist eigen vermogen	1.915.317	1.976.669
Reservepositie	-29.712	205.062

1 Exclusief bestemmingsreserve premiedemping

Dekkingspositie

bedragen in € 1.000		
	2022	2021
Minimaal vereist eigen vermogen	306.898	372.576
Als percentage van de technische voorzieningen	4,1%	4,1%
Aanwezig eigen vermogen ¹	1.885.605	2.181.732
Af: minimaal vereist eigen vermogen	306.898	372.576
Dekkingspositie	1.578.707	1.809.156

1 Exclusief bestemmingsreserve premiedemping

De toezichthouder schrijft voor hoe PWRI de risico's uit de standaardtoets (S-toets) moet kwantificeren. Wijzigingen in de onderliggende risicocomponenten ten opzichte van het voorgaande jaar verklaart PWRI bijvoorbeeld met veranderingen in de rente en de strategische beleggingsmix. Met de berekening van het diversificatie-effect corrigeert PWRI het feit dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment voordoen.

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en van de pensioenverplichtingen verandert door wijzigingen in de marktrente. De rentegevoeligheid meet PWRI met de 'duratie'. De duratie van een belegging is het gewogen gemiddelde van de resterende looptijd in jaren.

Inzicht in duratie

bedragen in € 1.000 / duratie in jaren

	2022		2021	
	balanswaarde	duratie	balanswaarde	duratie
Duratie vastrentende waarden (exclusief derivaten)	4.936.518	5,5	5.537.753	6,4
Duratie vastrentende waarden (inclusief derivaten)	4.731.660	10,2	5.645.980	10,0
Duratie van de (nominale) pensioenverplichtingen	7.485.319	15,8	9.087.211	18,0

De gemiddelde resterende looptijd (de duratie) van de verplichtingen is hoger dan die van de vastrentende waarden. Dat betekent dat de waarde van de verplichtingen sterker reageert op een verandering van de rente dan de waarde van de vastrentende waarden. Als de rente stijgt, dalen de waarde van de beleggingen én de waarde van de verplichtingen. Maar omdat de verplichtingen sterker dalen dan de beleggingen, stijgt de dekkingsgraad. Als de rente daalt, geldt het omgekeerde.

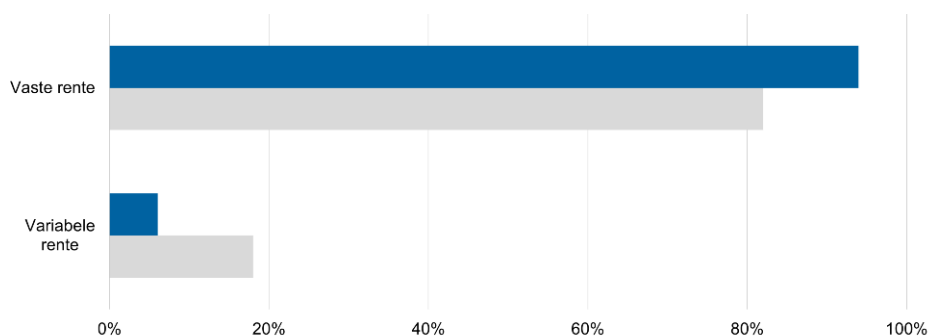
Op balansdatum is de duratie van de vastrentende waarden (exclusief derivaten) aanzienlijk korter dan de duratie van de verplichtingen. Dit heet een 'duration-mismatch'. Daarom dekt PWRI een deel van het renterisico af. Hoe groot dat deel is hangt af van de rentestand. Bij een hogere rente wordt een groter deel van het renterisico afgedekt. PWRI stuurt op een vast matchpercentage. Het matchpercentage komt tot stand met een combinatie van LDI-pools, vastrentende waarden en derivaten.

De volgende grafieken geven inzicht in de samenstelling van de vastrentende waarden: naar rentetype, rentepercentage en resterende looptijd. Bij de vastrentende waarden naar rentetype is een verschuiving van vast naar variabel zichtbaar.

Verdeling vastrentende waarden naar rentetype

Verdeling vastrentende waarden naar rentetype

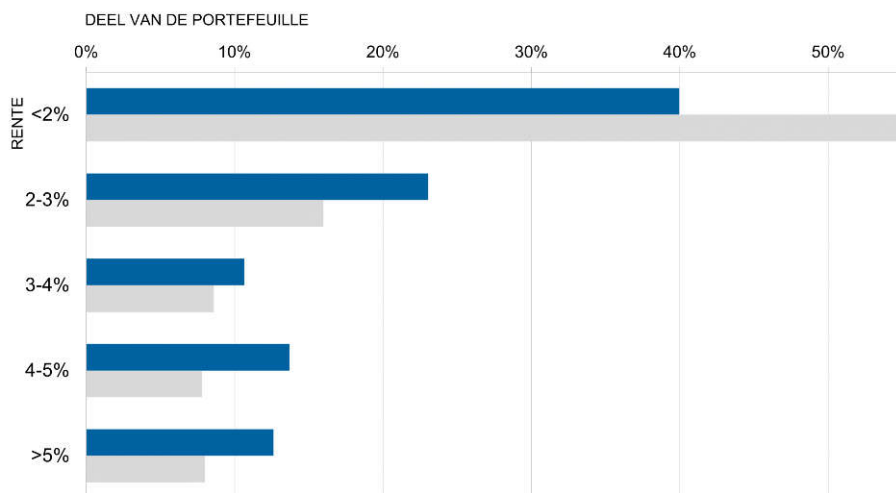
■ 2022 ■ 2021



Verdeling vastrentende waarden naar rentepercentage

Verdeling vastrentende waarden naar rentepercentage

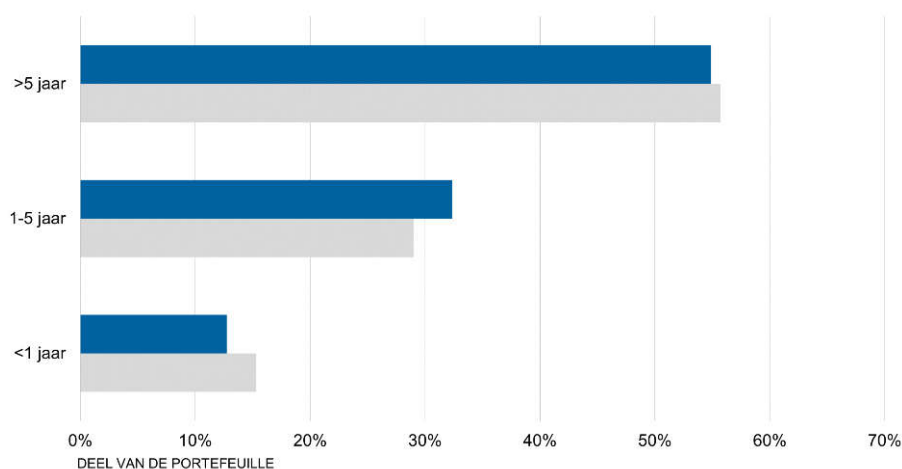
■ 2022 ■ 2021



Verdeling vastrentende waarden naar resterende looptijd

Verdeling vastrentende waarden naar resterende looptijd

■ 2022 ■ 2021



Zakelijkewaardenrisico (S2)

Zakelijkewaardenrisico is het risico van fluctuaties in de marktwaarde van beleggingen in zakelijke waarden. Fluctuaties zijn schommelingen: marktwaarden stijgen en dalen. Factoren die te maken hebben met een individuele belegging of een uitgevende instelling of algemene factoren kunnen die fluctuaties veroorzaken. Waardewijzigingen verwerkt PWRI onmiddellijk in het beleggingsresultaat. Een pensioenfonds kan het zakelijkewaardenrisico afzwakken door te kiezen voor verschillende beleggingen. Dit heet mitigeren door diversificatie van de beleggingen. Ook kan een fonds dit risico verminderen door afgeleide financiële instrumenten (derivaten) te gebruiken, zoals opties en futures.

Valutarisico (S3)

Valutarisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van de koersen van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Dit risico kan een pensioenfonds beperken door valutaderivaten in te zetten. Het deel dat PWRI in vreemde valuta belegt, bedraagt eind 2022 ongeveer 49,1% van de beleggingsportefeuille (2021: 51,6%). Hiervan is 51,3% afgedekt door valutaderivaten (2021: 51,4%). De nettorisicopositie bedraagt 48,7% (2021: 48,6%), dat is 23,9% van het belegd vermogen.

Valutaverdeling van het belegd vermogen voor en na valuta-afdekking

bedragen in € 1.000

	31-12-2022			31-12-2021
	voor (valuta)afdekking	valuta- derivaten	na valuta- afdekking	na valuta- afdekking
Euro	4.793.308	2.375.025	7.168.333	8.484.690
Amerikaanse dollar	2.374.293	-1.782.872	591.421	905.223
Britse pond	289.375	-188.996	100.379	159.360
Yen	245.382	-156.200	89.182	130.510
Overige	1.718.427	-246.957	1.471.470	1.650.675
Totaal voor en na valuta-afdekking	9.420.785	-	9.420.785	11.330.458

Grondstoffenrisico (S4)

PWRI belegt niet in grondstoffen.

Kredietrisico (S5)

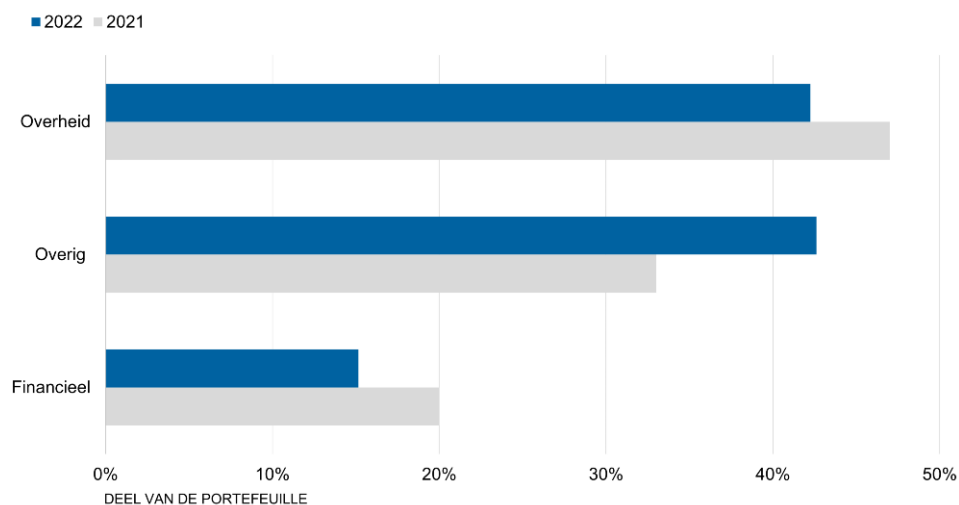
Kredietrisico is het risico dat een tegenpartij niet kan betalen. Voorbeelden zijn partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar PWRI deposito's plaatst, marktpartijen waarmee PWRI Over The Counter (OTC)-derivatenposities aangaat en herverzekeraars.

	AAA	AA	A	BBB	< BBB	Geen rating	Totaal
2022	29%	19%	14%	22%	15%	1%	100%
2021	23%	18%	17%	22%	16%	4%	100%

De verdeling tussen de gezamenlijke A-categorieën en de gezamenlijke B-categorieën in combinatie met de categorie Geen rating is vergelijkbaar met voorgaand verslagjaar. Beleggingen waarvoor geen rating beschikbaar is, zijn vrijwel allemaal hypotheek, derivaten en leningen op schuldbekentenis.

Verdeling vastrentende waarden naar debiteur

Verdeling vastrentende waarden naar debiteur



Om het kredietrisico te beheersen, kan een pensioenfonds credit default swaps aangaan. PWRI heeft deze swaps niet direct in bezit, maar ze zijn inbegrepen in onderliggende fondsen en worden gewaardeerd tegen marktwaarde als onderdeel van de waardering van de onderliggende fondsen. In het overzicht hieronder staat 'protectie gekocht' voor het afdekken van het kredietrisico met een credit default swap. Het overnemen van kredietrisico van een tegenpartij heet 'protectie verkocht'.

	2022	2021
Protectie gekocht	-4	135
Protectie verkocht	2	-1.725

Verzekeringstechnisch risico (actuariële risico's) (S6)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortlevenrisico) en arbeidsongeschiktheid.

Langlevensrisico

Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven en dus langer (ouderdoms)pensioen ontvangen. PWRI gebruikt de Prognosetafel AG2022 en een fondsspecifieke ervaringssterfte GO2021.

Kortlevenrisico

Kortlevenrisico is het risico dat deelnemers eerder overlijden dan ingeschat en hun nabestaanden daardoor langer nabestaandenpensioen ontvangen. We gebruiken de Prognosetafel AG2022 inclusief een fondsspecifieke ervaringssterfte GO2021 alsmede partnerfrequenties bij overlijden en een gemiddeld geslachtsafhankelijk leeftijdsverschil van de partner ten opzichte van de deelnemer bij overlijden.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Een pensioenfonds moet voorzieningen treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en voor het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen. Dit heet een 'schadereserve' en is het arbeidsongeschiktheidsrisico. Voor dit risico brengt PWRI jaarlijks een risicopremie in rekening. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt in het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie herzielt PWRI iedere drie jaar.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat een pensioenfonds beleggingen niet op tijd en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kan omzetten in liquide middelen. Dan kan het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Dit risico beheerst PWRI door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte te nemen voor liquiditeitsposities. Ook houdt PWRI rekening met de directe beleggingsopbrengsten en met andere inkomsten, zoals premies.

Concentratierisico (S8)

Het concentratierisico kan optreden bij een te grote concentratie van de beleggingen in regio's, in economische sectoren of bij tegenpartijen. Door spreiding van de beleggingen loopt PWRI dit risico niet.

Belegd vermogen naar sectoren

bedragen in € 1.000

	2022	2021
Overheidsinstellingen	2.037.789	2.274.474
Beleggingsinstellingen (niet nader gespecificeerd)	643.805	681.659
Financiële instellingen	1.217.872	1.932.720
Handel en industriële bedrijven	2.831.030	3.507.954
Nutsbedrijven	287.470	304.607
Vastgoed	1.121.110	1.264.598
Andere instellingen	1.281.709	1.364.446
Totaal	9.420.785	11.330.458

Belegd vermogen naar regio

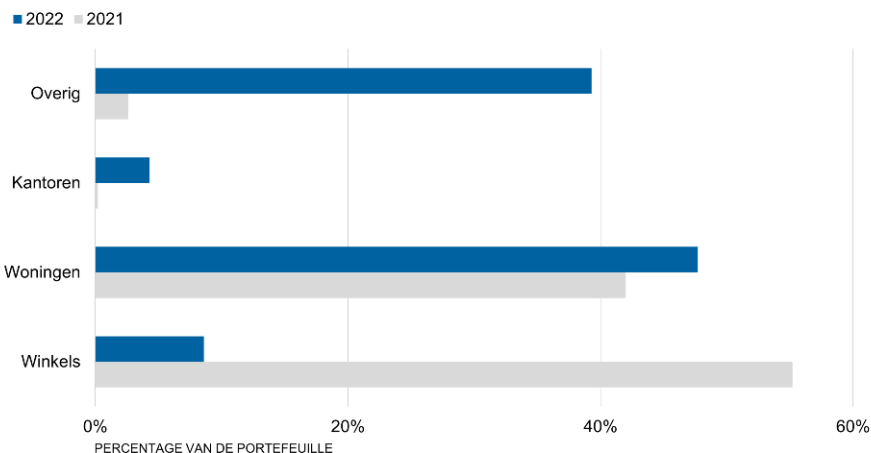
bedragen in € 1.000

	Overheids- instellingen	Overige	2022	2021
Nederland	201.236	1.512.757	1.713.993	1.881.368
Ontwikkelde markten	1.437.979	4.439.865	5.877.844	7.829.584
BRIC-landen	25.928	365.388	391.316	462.272
Opkomende markten	372.646	1.064.986	1.437.632	1.157.234
Totaal	2.037.789	7.382.996	9.420.785	11.330.458

Van het belegd vermogen is 18% in Nederland belegd en 82% in overige landen. Het fonds belegt indirect ook in vastgoed. In de grafiek hieronder zijn de vastgoedbeleggingen gesplitst naar segment, volgens het doorkijkprincipe.

Segmentatie beleggingen in vastgoed

Segmentatie beleggingen in vastgoed



Derivatenrisico (financiële instrumenten)

Om het beleggingsbeleid uit te voeren gebruikt PWRI ook financiële derivaten. Dit gebeurt vooral om de eerder genoemde vormen van marktrisico gedeeltelijk af te dekken. Het gebruik van derivaten beperkt deze risico's, maar kan wel weer tot andere risico's leiden. Een voorbeeld is bijstorting als de waarde van het derivaat daalt. Het overzicht hieronder laat zien welke derivaten PWRI eind 2022 gebruikte. Gedurende het jaar kunnen andere derivaten zijn gebruikt.

Derivaten naar soort (einde boekjaar)

bedragen in € 1.000

	Contractomvang	Actuele waarde	Derivaten met een positieve waarde	Derivaten met een negatieve waarde
Valutaderivaten eind 2022	1.473.548	28.917	31.180	-2.264
Valutaderivaten eind 2021	1.967.633	-689	3.909	-4.598
Rentederivaten eind 2022	-26.955	-2.563	813	-3.375
Rentederivaten eind 2021	13.116	16	190	-174
Totaal 2022	1.446.593	26.354	31.993	-5.639
Totaal 2021	1.980.749	-673	4.099	-4.772

Actief beheer risico (S10)

Onder actief beheer worden afwijkende posities in beleggingsportefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van de strategische portefeuilles.

Niet financiële risico's

De belangrijkste niet-financiële risico's zijn het operationeel risico en het systeemrisico. Het is niet mogelijk de omvang van deze risico's vast te stellen.

Operationeel risico (S9)

Het operationeel risico is het risico dat optreedt bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten. Het operationeel risico is een gevolg van onvolledige of falende interne processen, van menselijk gedrag en falende systemen of van externe gebeurtenissen. Om dit risico te beperken neemt PWRI interne maatregelen om de primaire- en verslaggevingsprocessen te beheersen. Dit gebeurt doordat het bestuur diverse rapportages van het uitvoeringsbedrijf monitort, waaronder ISAE-rapportages.

Systeemrisico

Systeemrisico is het risico dat het mondiale financiële systeem – ofwel de internationale markten – niet langer goed functioneert. Dan zijn beleggingen van het pensioenfonds niet langer verhandelbaar en verliezen ze zelfs (tijdelijk) hun waarde. Net als andere marktpartijen kan het pensioenfonds dit risico niet beheersen.

Toelichting op de balans

1 Beleggingen

Verloopoverzicht van de beleggingen voor het risico pensioenfonds

bedragen in € 1.000

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten ¹	Overige beleggingen	Totaal 2022	Totaal 2021
Beginstand	1.151.513	5.189.600	4.942.606	4.099	47.412	11.335.230	10.507.641
Aankopen	160.523	1.012.676	1.420.387	-	-	2.593.586	2.158.871
Verkopen	-184.599	-1.392.295	-1.072.931	-	-	-2.649.825	-2.143.599
Waardeontwikkeling	-111.192	-678.627	-1.084.665	-102.957	-628	-1.978.069	700.794
Expiratie	-	-	-	130.851	-	130.851	95.762
Overige mutaties	-	-	1.257	-	-6.606	-5.349	15.761
Eindstand beleggingen risico fonds	1.016.245	4.131.354	4.206.654	31.993	40.178	9.426.424	11.335.230

In de eindstand van beleggingen zijn meegenomen:

- vorderingen en overlopende activa	76.732	48.711
- banktegoeden	16.048	20.586
- schulden en overlopende passiva	-52.602	-23.338

1 De derivaten met negatieve waarde staan onder de passiva

Verloopoverzicht van de beleggingen voor risico van deelnemers

bedragen in € 1.000

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal 2022	Totaal 2021
Beginstand	-	18.149	121.079	-8	1.554	140.774	160.643
Aankopen	-	100	950	-	-	1.050	21.380
Verkopen	-	-3.046	-14.292	-	-	-17.338	-41.741
Waardeontwikkeling	-	-2.474	-13.549	52	-	-15.971	456
Overige mutaties	-	-	-	-	-659	-659	36
Eindstand beleggingen voor risico deelnemers	-	12.729	94.188	44	895	107.856	140.774

In de eindstand van beleggingen zijn meegenomen:

- vorderingen en overlopende activa	-	-
- kortgeldposities u/g	30.400	34.900
- banktegoeden	179	1.597

Beleggingen waardeert PWRI op marktwaarde. Afhankelijk van de beschikbaarheid van objectieve gegevens is de waardering per beleggingscategorie uitgesplitst:

- Genoteerde marktprijzen
- Onafhankelijke taxaties
- Netto-contantewaardeberekening
- Overige methodes

Waardering van de beleggingen voor risico van het pensioenfonds

bedragen in € 1.000

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten (saldo)	Overige	Totaal 2022	Totaal 2021
Genoteerde marktprijzen	61.996	3.457.506	655.436	-	-	4.174.938	5.271.713
Onafhankelijke taxaties	-	-	-	-	-	-	-
Netto contante waarde methode	-	-	-	26.354	-	26.354	-673
Overige methodes	954.249	673.848	3.551.218	-	40.178	5.219.493	6.059.418
Totaal beleggingen	1.016.245	4.131.354	4.206.654	26.354	40.178	9.420.785	11.330.458

Het saldo derivaten bestaat uit een positief derivatensaldo van € 32,0 miljoen opgenomen onder beleggingen (1) en een negatief derivatensaldo € 5,6 miljoen opgenomen onder overige schulden en overlopende passiva (8). In de overzichten hieronder zijn de beleggingscategorieën verder uitgesplitst, naar risico pensioenfonds en risico deelnemers.

Vastgoedbeleggingen

bedragen in € 1.000

	Risico pensioenfonds	Risico deelnemers	Totaal 2022	Totaal 2021
Vastgoedbeleggingen	1.016.245	-	1.016.245	1.151.513
Vorderingen	-	-	-	-
Liquide middelen	-	-	-	-
Totaal vastgoedbeleggingen	1.016.245	-	1.016.245	1.151.513

Aandelen

bedragen in € 1.000

	Risico pensioenfonds	Risico deelnemers	Totaal 2022	Totaal 2021
Ontwikkelde markten	2.699.026	4.878	2.703.904	3.334.176
Opkomende markten	758.480	1.613	760.093	1.075.885
Private equity	64.179	-	64.179	86.177
Converteerbare obligaties	609.669	6.238	615.907	711.511
Totaal aandelen	4.131.354	12.729	4.144.083	5.207.749

bedragen in € 1.000

	Risico pensioenfonds	Risico deelnemers	Totaal 2022	Totaal 2021
Beursgenoteerd	3.457.507	-	3.457.507	4.486.301
Niet-beursgenoteerd	-	-	-	-
Aandelen in beleggingsfondsen	673.847	12.729	686.576	721.448
Totaal aandelen	4.131.354	12.729	4.144.083	5.207.749

Vastrentende waarden

bedragen in € 1.000

	Risico pensioenfondsen	Risico deelnemers	Totaal 2022	Totaal 2021
Obligaties	647.135	-	647.135	830.497
Obligatiefondsen	2.458.805	63.788	2.522.593	2.840.267
Opgebouwde rente	8.302	-	8.302	7.045
Leningen op schuldbekentenis	-	-	-	5
Hypotheekfondsen	603.818	-	603.818	631.133
Deposito's	-	30.400	30.400	34.900
LDI-pools	488.594	-	488.594	719.838
Totaal vastrentende waarden	4.206.654	94.188	4.300.842	5.063.685

Derivaten (met een positieve waarde)

bedragen in € 1.000

	Risico pensioenfondsen	Risico deelnemers	Totaal 2022	Totaal 2021
Rentederivaten	812	-	812	190
Valutaderivaten	31.181	44	31.225	3.910
Totaal derivaten	31.993	44	32.037	4.100

Derivaten voor risico pensioenfondsen met een negatieve waarde staan op de passiefzijde van de balans. Derivaten voor risico deelnemers staan geheel gepresenteerd op de debetzijde van de balans.

PWRI maakt gebruik van onderpand. Het ontvangen onderpand bedraagt eind 2022 € 0,2 miljoen (2021: € 92,4 miljoen) en het verstrekte onderpand € 185,0 miljoen (2021: € 0,2 miljoen). Het ontvangen onderpand bestaat voor een bedrag van € 0 miljoen (2021: € 0 miljoen) uit liquiditeiten. Het verstrekte onderpand bestaat voor een bedrag van € 0 miljoen (2021: € 0 miljoen) uit liquiditeiten. Het betreft het toegerekende onderpand van de interest rate swaps in de LDI fondsen, discretionaire valuta derivaten en het toegerekende onderpand voor bond futures in het Europa Euro non-core fonds. De shortpositie bedraagt per balansdatum € 252,0 miljoen (2021: € 91,5 miljoen).

Overige beleggingen

bedragen in € 1.000

	Risico pensioenfondsen	Risico deelnemers	Totaal 2022	Totaal 2021
Vorderingen	76.732	-	76.732	50.164
Schulden	-52.602	-	-52.602	-23.338
Liquide middelen	16.048	895	16.943	22.140
Totaal overige beleggingen	40.178	895	41.073	48.966

2 Vorderingen en overlopende activa

bedragen in € 1.000

	31-12-2022	31-12-2021
Vorderingen op werkgevers	621	339
Vordering op deelnemers van het pensioenfonds	117	159
Vorderingen uit hoofde van waardeoverdrachten	31	18
Vooruitbetaalde kosten	863	210
Totaal	1.632	726

De vorderingen en overlopende activa hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3 Liquide middelen

bedragen in € 1.000

	31-12-2022	31-12-2021
Banktegoeden	18.628	18.169

Over de liquide middelen kan het pensioenfonds vrij beschikken.

4 Eigen vermogen

Mutatieoverzicht eigen vermogen

bedragen in € 1.000

	Algemene reserve	Weerstands-reserve	Bestemmings-reserves	31-12-2022 Totaal	31-12-2021 Totaal
Beginstand eigen vermogen	96.889	1.976.668	151.655	2.225.212	546.287
Bestemming saldo van baten en lasten	-296.127	-	-392	-296.519	1.678.925
Herallocatie vermogen	61.351	-61.351	-	-	-
Eindstand eigen vermogen	-137.887	1.915.317	151.263	1.928.693	2.225.212

Bestemming van het saldo van baten en lasten

Van het resultaat wordt € 296,1 miljoen onttrokken aan de algemene reserve. Daarnaast wordt € 61,4 miljoen overgeheveld van de weerstandsreserve naar de algemene reserve. Aan de bestemmingsreserve premiedemping wordt € 0,4 miljoen onttrokken. Deze onttrekking bestaat uit de oorspronkelijke storting door het Ministerie van € 10 miljoen, een onttrekking voor premiedemping van € 4,6 miljoen en een negatief beleggingsresultaat van € 5,8 miljoen.

Algemene reserve

De algemene reserve is het deel van het eigen vermogen dat overblijft nadat de weerstandsreserve en de bestemmingsreserve via de resultaatbestemming op het gewenste niveau zijn gebracht.

bedragen in € 1.000

	31-12-2022	31-12-2021
Beginstand algemene reserve	96.889	-1.726.695
Mutaties door resultaatbestemming	-296.127	1.669.126
Herallocatie vermogen	61.351	154.458
Eindstand algemene reserve	-137.887	96.889

Weerstandsreserve

De weerstandsreserve vormt het weerstandsvermogen van het pensioenfonds tegen ongunstige ontwikkeling op lange termijn. De Pensioenwet schrijft voor dat de weerstandsreserve gelijk is aan het vereist eigen vermogen. Als het maximum van de weerstandsreserve is bereikt, gaat het resterende vermogen naar de algemene reserve.

bedragen in € 1.000

	31-12-2022	31-12-2021
Beginstand weerstandsreserve	1.976.668	2.131.126
Herallocatie vermogen	-61.351	-154.458
Eindstand weerstandsreserve	1.915.317	1.976.668

Het vereist eigen vermogen eind 2022 bedraagt € 1.915.317 (2021: € 1.976.668). De vereiste dekkingsgraad is 125,6% (2021: 121,8%).

Bestemmingsreserves

Premie-egaliseringsreserve

De premie-egaliseringsreserve is ontstaan door in de periode 2007-2010 voor de Sociale Werkvoorziening (SW) een iets hogere premie te heffen dan de gedempte kostendeekkende premie om de premie stabiel op 16% te houden. Op 1 januari 2013 brachten sociale partners de pensioentoezegging terug. Dat brengt de gedempte kostendeekkende premie omlaag tot 15,2% van de salarissom. Het sturen op een 16%-premie is daardoor achterhaald en komen te vervallen. In afwachting van verdere ontwikkelingen houden wij de huidige reserve aan.

bedragen in € 1.000

	31-12-2022	31-12-2021
Beginstand premie-egaliseringsreserve	108.180	108.180
Mutaties door resultaatbestemming	-	-
Eindstand premie-egaliseringsreserve	108.180	108.180

Bestemmingsreserve premiedemping

In 2016 tekenden het bestuur van PWRI, de sociale partners en het ministerie van SZW een convenant. Hierin is vastgelegd dat PWRI vanaf 2018 gedurende 40 jaar een bedrag van € 10 miljoen per jaar ontvangt. Deze bijdrage van de overheid is ter compensatie van de extra lasten die het gevolg zijn van de invoering van de Participatiewet. Met deze bijdrage is een bestemmingsreserve gevormd, die een stabiele premie ten doel heeft.

bedragen in € 1.000

	31-12-2022	31-12-2021
Beginstand premiedempingreserve	43.475	33.676
Mutaties door resultaatbestemming	-392	9.799
Eindstand premiedempingreserve	43.083	43.475

De onttrekking bestaat uit de oorspronkelijke storting door het Ministerie van € 10 miljoen, een onttrekking voor premiedemping van € 4,6 miljoen en een negatief beleggingsresultaat van € 5,8 miljoen.

Verloop van de dekkingsgraad

	Realisatie 2022	Herstelplan 2022	Realisatie 2021	Herstelplan 2021
Beginstand dekkingsgraad	124,0	-	105,2	104,9
Effect wijziging rentetermijnstructuur	50,5	-	7,0	-
Effect wijziging actuariële grondslagen	-1,2	-	3,5	-
Effect rendement op beleggingen	-19,9	-	8,8	4,3
Premie-effect	-1,4	-	-1,1	-1,0
Effect uitkeringen	0,6	-	0,1	0,1
Effect toeslagen	-12,0	-	-0,7	-
Overige effecten	-15,4	-	1,2	-0,1
Eindstand dekkingsgraad	125,2	-	124,0	108,2
Vereiste dekkingsgraad	125,6	-	121,8	121,5
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,1	-	104,1	104,1

De dekkingsgraad wordt berekend door het beschikbaar vermogen te delen door de voorziening pensioenverplichtingen. Hoe de dekkingsgraad eind 2022 berekend kan worden is in bovenstaande tabel opgenomen. Door de gehanteerde berekeningsmethodiek van DNB voor het verloop van de dekkingsgraad, in combinatie met de sterke stijging van de rekenrente, ontstaat in 2022 een grote post overige effecten als sluitpost van het verloop.

De dekkingsgraad van het pensioenfonds bedraagt per 31 december 2022 125,2% (2021: 124,0%). De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds bedraagt per 31 december 2022 130,7% (2021: 116,1%). Eind 2022 beschikt het pensioenfonds wel over het minimaal vereist eigen vermogen en niet over het vereist eigen vermogen. De beleidsdekkingsgraad was hoger dan de vereiste dekkingsgraad.

5 Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Mutatieoverzicht voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds

bedragen in € 1.000

	31-12-2022	31-12-2021
Beginstand voorziening pensioenverplichtingen	9.063.477	9.919.825
Pensioenopbouw	269.485	302.599
Indexering (toeslagverlening) en overige toeslagen	976.765	62.022
Rentetoevoeging	-44.973	-53.107
Ottrekking voor uitkeringen en kosten pensioenbeheer	-238.110	-221.083
Wijziging door actuariële grondslagen	88.043	-315.941
Wijziging rekenrente	-2.629.253	-620.949
Wijziging door overdracht van rechten	-14.844	10.823
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	-8.974	-20.712
Eindstand voorziening pensioenverplichtingen	7.461.616	9.063.477

In de Toelichting op de staat van baten en lasten vindt u een toelichting op de posten van dit mutatieoverzicht. De voorziening pensioenverplichtingen SW bedraagt € 7.376.510 en de voorziening voor WIW € 85.106.

PWRI baseert de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds op de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige uitgaande kasstromen (in dit geval pensioenen). Deze inschatting vloeit voort uit de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Om de contante waarde te bepalen gebruikt PWRI de door De

Nederlandse Bank gepubliceerde rentetermijnstructuur (RTS). Eind 2022 bedraagt de rentetermijnstructuur 2,65% bij een (modified) duration van 15,8 (2021: 0,54% bij een (modified) duration van 18,0).

In de voorziening pensioenverplichtingen heeft PWRI rekening gehouden met een kostenopslag van 3,1% (2021: 3,1%). Dit is bedoeld voor toekomstige kosten van pensioenbeheer, waaronder excassokosten.

Eind 2022 is de maximale cumulatieve niet-verleende toeslag voor de WIW 32,6% (2021: 27,3%) en voor de SW 31,0% (2021: 25,8%). Zodra de financiële positie het toelaat, kan het bestuur besluiten om inhaaltoeslag te verlenen. Deelnemers hebben geen recht op inhaaltoeslag.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen gaat PWRI uit van het op de balansdatum geldende pensioenreglement, waarbij eind 2022 is overgestapt op de parameters (o.a. hogere franchiseniveau) per 1 januari 2023 met betrekking tot de voortgezette pensioenopbouw voor arbeidsongeschikten (VPA).

Voorziening pensioenverplichtingen naar categorieën van deelnemers

	2022	2022	2021	2021
	(x € 1.000)	Aantallen	(x € 1.000)	Aantallen
Actieve deelnemers	4.094.811	75.283	5.381.614	77.442
Gewezen deelnemers	585.949	49.990	758.269	61.684
Pensioengerechtigden	2.780.856	61.343	2.923.594	59.777
Totaal	7.461.616	186.616	9.063.477	198.903

Arbeidsongeschikten zonder ingegaan arbeidsongeschiktheidspensioen, maar met pensioenopbouw zijn opgenomen onder actieve deelnemers.

Aantal pensioengerechtigden naar soort uitkering

Aantallen	2022	2021
Ouderdomspensioen	46.513	45.351
Arbeidsongeschiktheidspensioen	847	901
Partnerpensioen	13.662	13.187
Wezenpensioen	321	338
Totaal	61.343	59.777

Bij een combinatie van uitkeringen wordt, anders dan in het meerjarenoverzicht, een uitkering één keer geteld.

6 Overige technische voorzieningen

Onder deze post valt de voorziening uitlooptrisico vrijstelling premiebetaling bij arbeidsongeschiktheid (VPA).

Verloop van de overige technische voorzieningen

bedragen in € 1.000	31-12-2022	31-12-2021
Beginstand overige technische voorzieningen	23.734	15.478
Toevoeging premieopslag lopend jaar	11.751	16.160
Vrijval premieopslag voor financiering lasten bij ingaan arbeidsongeschiktheid	-11.782	-7.904
Eindstand overige technische voorzieningen	23.703	23.734

7 Tegoeden van deelnemers

Onder deze post staan de tegoeden van de deelnemers in de Aanvullende Oudedagsvoorziening (AOV). Bij de tegoeden van de deelnemers is rekening gehouden met een buffer voor tegenvallende beleggingsresultaten.

Verloop tegoeden van deelnemers

bedragen in € 1.000

	Beleggers	Spaarders	Buffer	31-12-2022 Totaal	31-12-2021 Totaal
Beginstand AOV tegoed	93.219	32.548	15.007	140.774	160.643
Uitkeringen verslagjaar	-11.434	-4.494	-	-15.928	-19.294
Toekenning rendement	-5.298	-122	-11.044	-16.464	-26
Mutatie buffer	-262	211	51	-	-
Overig	-37	278	-767	-526	-549
Eindstand AOV tegoed deelnemers	76.188	28.421	3.247	107.856	140.774

Daarvan is het geschat kortlopend deel € 16 miljoen (2021: € 19 miljoen).

8 Overige schulden en overlopende passiva

Onder deze post staat de schuld aan cao-partners inzake de cumulatieve inning intrekking SW-regeling.

Overige schulden en overlopende passiva

bedragen in € 1.000

	31-12-2022	31-12-2021
Derivaten risico pensioenfondsen	5.639	4.772
Schuld aan cao-partners inzake cumulatieve inning	18.727	29.133
Belastingen en sociale lasten	5.237	4.975
Voorziening spaarfonds gemoedsbezwaarden	681	623
Overige	2.388	2.199
Totaal overige schulden en overlopende passiva	32.672	41.702

Verloop van de schuld aan cao-partners

bedragen in € 1.000

	31-12-2022	31-12-2021
Beginstand schuld aan cao-partners	29.133	33.270
Netto resultaat	-3.254	2.852
Ottrekking	-7.152	-6.989
Eindstand schuld aan cao-partners	18.727	29.133

Verloop voorziening spaarfonds gemoedsbezwaarden

bedragen in € 1.000

	31-12-2022	31-12-2021
Beginstand voorziening gemoedsbezwaarden	623	558
Mutatie voorziening	58	65
Eindstand voorziening gemoedsbezwaarden	681	623

De jaarlijkse rente bedraagt in 2022 7,5% (2021: 15,0%). Deze rente is gebaseerd op het rendement van het fonds in het tweede verslagjaar voorafgaande aan dit verslagjaar.

De overige schulden en overlopende passiva hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar, met uitzondering van de post voorziening spaarfonds gemoedsbezwaarden. De looptijd van deze post is langer dan één jaar.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Bij ABN-AMRO is een intraday-faciliteit van € 12 miljoen (2021: € 12 miljoen) aangegaan. Bij ING is een intraday-faciliteit van € 4,5 miljoen (2021: € 4,5 miljoen) aangegaan. Ultimo 2021 is op deze faciliteiten geen beroep gedaan. Voor deze faciliteiten zijn geen zekerheden afgegeven.

In 2016 tekenden het bestuur van PWRI, de sociale partners en het ministerie van SZW een convenant. Hierin is vastgelegd dat PWRI vanaf 2018 gedurende 40 jaar maximaal een bedrag van € 10 miljoen per jaar ontvangt. Deze bijdrage van de overheid is ter compensatie van de extra lasten die het gevolg zijn van de invoering van de Participatiewet.

Beleggingsverplichtingen

Per balansdatum bestaan de volgende beleggingsverplichtingen:

Beleggingsverplichtingen

bedragen in € 1.000	31-12-2022	31-12-2021
Vastgoedbeleggingen	-	35.616

De verplichtingen wikkelt PWRI voor een belangrijk deel af in het volgende verslagjaar.

Langlopende contractuele verplichtingen

PWRI heeft met vermogensbeheerders UBS Asset Management Ltd en DWS International GmbH een beheerovereenkomst voor onbepaalde tijd, zonder opzegtermijn.

PWRI heeft met vermogensbeheerder Columbia Threadneedle Investments een beheerovereenkomst voor onbepaalde tijd, met een opzegtermijn van twaalf maanden.

PWRI heeft met vermogensbeheerders Syntrus Achmea Real Estate & Finance en Bouwinvest Real Estate Investors B.V. een beheerovereenkomst voor onbepaalde tijd, met een opzegtermijn van zes maanden.

PWRI heeft met vermogensbeheerders Altera Vastgoed N.V. en a.s.r. Real Estate een beheerovereenkomst voor onbepaalde tijd, met een opzegtermijn van drie maanden.

PWRI heeft met APG Algemene Pensioen Groep N.V. een uitbestedingsovereenkomst voor het pensioenbeheer voor onbepaalde tijd, met een opzegtermijn van twaalf maanden.

Het bestuur huurt een locatie bij Pensioenfonds Rail & Openbaar Vervoer. Het huurcontract loopt voor onbepaalde tijd. De totale huurkosten (inclusief servicekosten) bedragen in 2022 € 118 (2021: € 108).

Toelichting op de staat van baten en lasten

9 Pensioenpremie risico pensioenfonds

Specificatie pensioenpremie risico pensioenfonds

bedragen in € 1.000

	2022	2021
Werkgeversdeel OP/NP	140.170	142.225
Werknemersdeel OP/NP	60.073	60.954
Overige premies	7.152	6.989
Totaal	207.395	210.168

De overige premie betreft de onttrekking aan de schuld CAO-partners voor de premiedemping.

Feitelijke, kostendekkende en gedempte premies

bedragen in € 1.000

	Feitelijke premie	Ongedempte premie	Gedempte premie
Actuarieel benodigd	141.115	290.570	141.115
Opslag in stand houden vereist vermogen	30.763	63.344	30.763
Opslag voor kosten pensioenbeheer	5.036	5.036	5.036
Actuarieel benodigd voor voorwaardelijke rechten	34.603	-	34.603
Op- of afslagen op de gedempte kostendekkende premie	-	-	-
Totaal premies	211.517	358.950	211.517

De feitelijke premie 2022 bedraagt € 211,5 miljoen. Hiervan is € 4,6 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserve voor premiedemping. Daartegenover heeft een bedrag van € 0,5 miljoen in de pensioenpremie risico pensioenfonds betrekking op premies voorgaande jaren. Dit verklaart het verschil met de pensioenpremie risico pensioenfonds (€ 207,4 mln).

Artikel 128 van de pensioenwet schrijft voor dat de feitelijke premie ten minste gelijk dient te zijn aan de gedempte kostendekkende premie, eventueel verminderd met een premiekorting of verhoogd met een herstelopslag.

Premiecorrecties over voorgaande boekjaren blijven daarbij buiten beschouwing. Uit de tabel blijkt dat de feitelijke premie over 2022 gelijk is aan de gedempte kostendekkende premie. Het fonds voldoet daarmee aan artikel 128.

Voor een uitgebreidere toelichting op de verschillen tussen de feitelijke premie, de kostendekkende premie en de gedempte premie wordt verwezen naar het hoofdstuk Pensioenbeheer in het verslag van het bestuur.

10 Bijdrage ministerie voor premiedemping

In 2016 tekenden het bestuur van PWRI, de sociale partners en het ministerie van SZW een convenant. Hierin is vastgelegd dat PWRI vanaf 2018 gedurende 40 jaar een bedrag van € 10 miljoen per jaar ontvangt. Deze bijdrage van de overheid is ter compensatie van de extra lasten die het gevolg zijn van de invoering van de Participatiewet.

11 Netto beleggingsresultaten risico pensioenfondsen

Netto beleggingsresultaten risico pensioenfondsen

bedragen in € 1.000

	Vastgoed-beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal 2022	Totaal 2021
Direct	13.228	93.564	23.369	-	3.042	133.203	127.086
Indirect	-111.192	-678.627	-1.084.665	-102.957	-628	-1.978.069	704.789
Kosten vermogensbeheer	-823	-2.258	-7.778	-	-2.185	-13.044	-13.229
Netto beleggingsresultaten risico pensioenfondsen	-98.787	-587.321	-1.069.074	-102.957	229	-1.857.910	818.646

De kosten vermogensbeheer zijn inclusief de toerekening vanuit de totale kosten ter bepaling van de kosten pensioenbeheer (netto). In lijn met een advies van de Pensioenfederatie rekent PWRI ook een evenredig deel van de algemene fondskosten toe aan de kosten vermogensbeheer. De transactiekosten zijn in de jaarrekening gesaldeerd met de beleggingsresultaten. Het totaal van de transactiekosten bedroeg in 2022 € 10,8 miljoen (2021: € 6,1 miljoen). Een verdere toelichting op de transactiekosten is opgenomen in het hoofdstuk Vermogensbeheer van het bestuursverslag.

Resultaat op derivaten

bedragen in € 1.000

	2022	2021
Valutaderivaten	-101.370	-120.905
Rentederivaten	-1.587	817
Totaal resultaat op derivaten	-102.957	-120.088

12 Pensioenuitkeringen

Specificatie pensioenuitkeringen

bedragen in € 1.000

	2022	2021
Ouderdomspensioen	188.543	175.096
Nabestaandenpensioen	37.992	33.652
Wezenpensioen	467	391
Invalideitpensioen	1.408	1.524
Afkopen wegens gering bedrag	2.648	3.134
Totaal pensioenuitkeringen	231.058	213.797

13 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfondsen

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de actuariel berekende waarde van de diensttijd gerelateerde opbouw in het verslagjaar. Het effect van individuele salarisontwikkelingen is hierin begrepen.

Pensioenopbouw

bedragen in € 1.000

	2022	2021
Pensioenopbouw	269.485	302.599

Indexering en overige toeslagen

Naast de pensioenopbouw neemt de waarde van de pensioenaanspraken jaarlijks toe met eventueel toegekende toeslagen. In 2022 besloot het bestuur om per 1-7-2022 (met terugwerkende kracht) een toeslag te verlenen van 1,87% per 1-1-2022. Daarnaast heeft het bestuur besloten om per 1-1-2023 een toeslag te verlenen van 12,51%.

Indexering

bedragen in € 1.000

	2022	2021
Indexering en overige toeslagen	976.765	62.022

Rentetoevoeging

De waarde van de pensioenaanspraken wijzigt ook door oprenting. Aangezien de 1-jaarsrente in 2022 negatief is, daalt de voorziening pensioenverplichtingen hierdoor.

Rentetoevoeging

bedragen in € 1.000

	2022	2021
Rentetoevoeging	-44.973	-53.107

De pensioenverplichtingen zijn in het verslagjaar opgerent met -0,49% (2021: -0,53%).

Onttrekking voor uitkeringen en kosten pensioenbeheer

Toekomstige pensioenverplichtingen berekent PWRI actuarieel als de contante waarde van de verwachte toekomstige uitkeringen met toekomstige excassokosten. Deze waarde neemt PWRI op in de voorziening pensioenverplichtingen. De post onttrekkingen behelst de bedragen uit de voorziening pensioenverplichtingen die in het betreffende verslagjaar naar verwachting beschikbaar komen voor uitkeringen en kosten pensioenbeheer.

Vrijval

bedragen in € 1.000

	2022	2021
Onttrekking voor uitkeringen	-230.950	-213.195
Onttrekking voor kosten pensioenbeheer	-7.160	-7.888
Totaal onttrekkingen	-238.110	-221.083

Wijziging door actuariële grondslagen

Om de voorziening pensioenverplichtingen te berekenen werkt PWRI met uitgangspunten voor en veronderstellingen over levensverwachtingen, partnerfrequenties en leeftijdsverschil partner bij overlijden en dergelijke. Dit zijn de actuariële grondslagen. In 2022 zijn deze grondslagen geactualiseerd door het actualiseren van Prognosetafel AG2020 naar Prognosetafel AG2022. Bovendien is in 2022 het effect van het actualiseren van de reglementsfactoren separaat inzichtelijk gemaakt.

Effect aanpassing actuariële grondslag

	2022	2021
Wijziging actuariële grondslagen	88.043	-315.941

De opslagkosten voor pensioenbeheer bedroegen in het verslagjaar 3,1% (2021: 3,1%). Daarnaast bedroeg de opslag op de premie voor administratiekosten 0,35% (2021: 0,35%) van de salarissom.

Wijziging rekenrente

Een wijziging van de rentetermijnstructuur heeft effect op de voorziening pensioenverplichtingen. Hoe groot het effect is, is mede afhankelijk van de duratie van de verplichtingen ofwel de gemiddelde looptijd van de verplichtingen.

Wijziging rekenrente

bedragen in € 1.000

	2022	2021
Wijziging rekenrente	-2.629.253	-620.949

De vervangingsrente van de RTS eind 2022 is 2,65%. Dit is hoger dan de vervangingsrente van de geforwarde RTS eind 2021 (0,54%). Dit leidt tot een afname van de voorziening pensioenverplichtingen met € 2.629.253. De duratie van de verplichtingen is 15,8 (2021: 18,0).

Wijziging door overdracht van rechten

De post wijziging door overdracht van rechten omvat het saldo van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen. De waardeoverdrachten en -overnames zijn:

Wijziging overdracht van rechten

bedragen in € 1.000

	2022	2021
Toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen	16.844	13.461
Ottrekking uit de voorziening pensioenverplichtingen	-31.688	-2.638
Saldo wijziging door overdracht van rechten	-14.844	10.823

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

Overige mutaties voorziening

bedragen in € 1.000

	2022	2021
Sterfte	-19.371	-32.199
Arbeidsongeschiktheid	11.271	17.292
Bestandsmutaties	1.045	-4.695
Overige	-1.920	-1.109
Totaal overige mutaties voorziening	-8.975	-20.711

De post Bestandsmutaties omvat de resultaten van uitruil, flexibilisering en overige overgangen. De post Overige is het saldo van het actualiseren van het AOW-schema, het actualiseren van de onvoorwaardelijke VPA pensioengrondslag naar 1-1-2023 en andere overige oorzaken.

14 Mutatie overige technische voorzieningen

De overige technische voorzieningen betreft de voorziening uitlooprisico vrijstelling premiebetaling bij arbeidsongeschiktheid (VPA).

Mutatie overige technische voorziening

bedragen in € 1.000

	2022	2021
Mutatie voorziening uitlooprisico vrijstelling premiebetaling bij arbeidsongeschiktheid (VPA)	-31	8.256
Mutatie overige technische voorzieningen	-31	8.256

15 Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Saldo overdracht van rechten

bedragen in € 1.000

	2022	2021
Inkomende waardeoverdrachten	-22.269	-16.843
Uitgaande waardeoverdrachten	38.683	808
Saldo overdracht van rechten	16.414	-16.035

16 Kosten pensioenbeheer (netto)

Kosten pensioenbeheer

bedragen in € 1.000

	2022	2021
Administratiekosten pensioenuitvoerder	9.183	8.723
Personeelskosten	1.047	967
Kosten bestuur en commissies	596	473
Controle- en advieskosten	1.114	1.176
Contributies en bijdragen	706	753
Huurkosten	102	108
Overige	-237	-453
Totale kosten	12.511	11.747
Toerekening aan kosten vermogensbeheer	-1.571	-1.624
Kosten pensioenbeheer (netto)	10.940	10.123

Personeelskosten

Specificatie personeelskosten

bedragen in € 1.000

	2022	2021
Salarissen	460	428
Sociale lasten	366	339
Pensioenlasten	185	178
Overige	36	22
Totaal personeelskosten	1.047	967

Bij het pensioenfonds zijn gemiddeld 8 medewerkers in dienst (2021: 8). De pensioenregeling voor deze medewerkers is ondergebracht bij Nationale Nederlanden. PWRI heeft geen andere verplichtingen dan het voldoen van de premie.

Beloning bestuurders en raad van toezicht

De kosten bestuur en commissies zijn de vergoedingen aan het bestuur. PWRI hanteert een beheerst beloningsbeleid. Bestuursleden krijgen een vaste vergoeding. Deze is gebaseerd op het uitvoeren van de bestuursfunctie en twee commissielidmaatschappen. De vergoedingen zijn afgestemd op de werkdruk en de verantwoordelijkheid van de functie. Voor de voorzitter en de vicevoorzitter geldt eenzelfde, hogere vergoeding. Afhankelijk van de afspraken voldoet PWRI de vergoedingen (gedeeltelijk) aan organisaties die de bestuursleden hebben afgevaardigd. De leden van het bestuur krijgen geen bonussen, leningen, voorschotten of garanties. De leden van het bestuur zijn geen deelnemer in de pensioenregeling van PWRI.

Beloning bestuurders

bedragen in € 1

	Tijdsbeslag 2022	Beloning 2022	Tijdsbeslag 2021	Beloning 2021
Xander den Uyl	0,5	52.107	0,4	45.215
Jeroen van der Geest ¹	0,4	34.128	-	-
Harm Kelderman ²	0,4	6.421	0,3	33.912
Marco Kastelein ³	0,4	8.531	0,3	33.912
Ria Oomen-Ruijten	0,4	40.549	0,3	33.912
Hermien Wiselius	0,4	40.549	0,3	33.912
Marsha van Beusekom	0,4	40.549	0,3	33.912
Rita van Ewijk	0,5	52.107	0,4	7.583
Mariette van der Neut	0,4	40.549	0,3	15.640
Semih Eski ⁴	0,4	32.019	-	-
Kees Bethlehem	-	-	0,4	34.200
Totaal		347.509		272.198

1 Begonnen op 9 maart 2022

2 Gestopt op 9 maart 2022

3 Gestopt op 1 april 2022

4 Begonnen op 1 april 2022

Beloning leden Raad van Toezicht

bedragen in € 1

	Tijdsbeslag 2022	Beloning 2022	Tijdsbeslag 2021	Beloning 2021
Falco Valkenburg	0,20	20.041	0,15	16.492
Margriet Stavast-Groothuis	0,10	13.497	0,10	11.304
Wim van Iersel	0,10	13.497	0,10	11.304
Totaal		47.034		39.100

Genoemde bedragen zijn exclusief btw.

Er is een wettelijke norm die gehanteerd wordt om te toetsen of bestuurders en leden van de Raad van Toezicht hun rol goed kunnen vervullen. Deze norm is 0,4 voor bestuursleden en 0,6 voor de voorzitter. Voor leden van de Raad van Toezicht is de norm 0,1 en voor de voorzitter 0,2.

Transacties met verbonden partijen vinden plaats tegen marktconforme condities. Er zijn geen leningen of vorderingen tussen (oud)bestuursleden en PWRI. Bestuursleden zijn ook geen deelnemer in het fonds.

Controle- en advieskosten

In de controle- en advieskosten zijn accountantshonoraria begrepen. Ingevolge Titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek artikel 382 lid a zijn in onderstaande tabel de honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening 2022 (2021) opgenomen. De opgenomen bedragen hebben betrekking op de totale honoraria voor het onderzoek van de jaarrekening 2022 (2021), ongeacht of de werkzaamheden al gedurende het boekjaar 2022 (2021) zijn verricht. De andere controlewerkzaamheden zien toe op de normportefeuille, z-score en performancetoets.

Kosten externe accountant

bedragen in € 1.000

	2022	2021
Controle van de jaarrekening en jaarstaten	87	70
Andere controlewerkzaamheden	-	6
Fiscale advisering	-	-
Andere niet-controlediensten	-	-
Totaal kosten externe accountant	87	76

17 Overige baten en lasten

Specificatie overige baten en lasten

bedragen in € 1.000

	2022	2021
Netto resultaat risico deelnemers	-16.464	-26
Rendement AOV ten gunste van tegoeden beleggers	5.298	-2.275
Rendement AOV ten gunste van tegoeden spaarders	122	71
Rendement AOV ten gunste van buffer beleggers	11.044	2.230
Subtotaal: netto beleggingsresultaat risico deelnemers	-	-
Overige baten	572	4
Overige lasten	-	-35
Mutatie voorziening spaarfonds gemoedsbezwaarden	-57	-65
Totaal overige baten en lasten	515	-96

Gebeurtenissen na balansdatum

Aanpassing UFR

Sinds 2012 wordt de rentetermijnstructuur (RTS) van DNB voor pensioenfondsen bepaald met behulp van de Ultimate Forward Rate (UFR).

In 2022 is door de Commissie Parameters geadviseerd om de UFR-methode aan te passen. Er is geadviseerd om voor looptijden tot 50 jaar uit te gaan van de marktrente en voor langere looptijden te extrapoleren op basis van de marktrente tussen 30 en 50 jaar. DNB heeft besloten het advies van de Commissie Parameters over te nemen met ingang van 2023. De overgang op de UFR50 vindt plaats op 1 januari 2023. Het effect van de wijziging van de UFR naar UFR50 zorgt per 1 januari 2023 voor een toename van de voorziening van € 16,6 miljoen. Het effect op de dekkingsgraad van de overgang op de UFR50 is geschat op - 0,3 procentpunt.

Toelichting op het kasstroomoverzicht

Kasstroom uit pensioenactiviteiten

De kasstroom uit pensioenactiviteiten is vergeleken met vorig jaar per saldo met € 49,9 miljoen afgenomen. De premieontvangsten zijn met € 2,8 miljoen afgenomen en de waardeoverdrachten met € 32,4 miljoen. De betaalde uitkeringen zijn met € 17,3 miljoen toegenomen. In 2022 is de bijdrage van het Ministerie van SZW van € 10 miljoen ontvangen.

Kasstroom uit beleggingsactiviteiten

De kasstroom uit beleggingsactiviteiten is vergeleken met vorig jaar per saldo met € 48,3 miljoen toegenomen.

Overige toelichtingen

Actuariële analyse

bedragen in € 1.000

	Notes	2022	2021
Resultaat op pensioenpremie			
Pensioenpremie risico pensioenfonds	9	206.957	209.154
Pensioenopbouw	12	-269.485	-302.599
		-62.528	-93.445
Renteresultaat			
Netto beleggingsresultaten risico pensioenfonds	10	-1.852.116	814.738
Indexering en overige toeslagen	12	-976.765	-62.022
Rentetoevoeging	12	44.973	53.107
Wijziging rekenrente	12	2.629.253	620.949
		-154.655	1.426.772
Resultaat op uitkeringen en kosten pensioenbeheer			
Pensioenuitkeringen en kosten pensioenbeheer	11/15	-242.056	-223.921
Onttrekking voor uitkeringen en kosten pensioenbeheer	12	238.110	221.083
Vrijval voor uitvoeringskosten uit premie	9	5.036	5.122
		1.090	2.284
Resultaat overig		-15.809	7.685
Actuarieel			
Wijziging door overdracht van rechten	12	14.844	-10.823
Wijziging actuariële grondslagen	12	-88.043	315.941
Wijziging pensioenreglement	12	560	-522
Resultaat op kanssystemen	12	7.055	19.602
Overige mutaties voorziening verplichtingen	12	1.359	1.632
		-64.225	325.830
Totaal resultaat, saldo van baten en lasten¹		-296.127	1.669.126

1 Exclusief bijdrage Ministerie van SZW

Ondertekening van de jaarrekening

Utrecht, 23 juni 2023

Bestuur

Xander den Uyl

Rita van Ewijk

Semih Eski

Jeroen van der Geest

Ria Oomen-Ruijten

Hermien Wiselius-Kottelenberg

Marsha van Beusekom

Mariëtte van der Neut

Raad van Toezicht

Falco Valkenburg

Margriet Stavast-Groothuis

Wim van Iersel

4

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Werk en (re)Integratie te Amsterdam is aan Mercer (Nederland) B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een Actuariële Verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2022.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Werk en (re)Integratie, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Omdat Mercer (Nederland) B.V. beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Mercer (Nederland) B.V. wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 94 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 4,7 miljoen te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-personregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel gezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 waaraan niet wordt voldaan omdat het eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Het pensioenfonds heeft in 2022 gebruikgemaakt van het 'Besluit toeslagverlening in bijzondere omstandigheden' van 7 juni 2022 (Staatsblad 2022, 211) bij het besluit tot toeslagverlening per 1 juli 2022. Daarbij heeft het pensioenfonds onderbouwd dat is voldaan aan de in het Besluit gestelde voorwaarden.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Werk en (re)Integratie is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amstelveen, 23 juni 2023

De heer S. Voskuilen, MSc. AAG

Mercer (Nederland) B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds Werk en (re)Integratie

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2022 van Stichting Pensioenfonds Werk en (re)Integratie te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Werk en (re)Integratie per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2022;
- de staat van baten en lasten over 2022;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie *Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening*.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Werk en (re)Integratie (hierna ook wel: het pensioenfonds) zoals vereist in de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang, de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Ons inzicht in het pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds Werk en (re)Integratie voert als bedrijfstakpensioenfonds de pensioenregeling uit voor de bedrijfstak Sociale Werkvoorziening. Zowel vermogensbeheer als pensioenbeheer zijn uitbesteed aan gespecialiseerde dienstverleners. Wij hebben bijzondere aandacht in onze controle besteed aan deze onderwerpen op basis van de activiteiten van het pensioenfonds en onze risicoanalyse.

Wij hebben de materialiteit bepaald en de risico's geïdentificeerd en ingeschat dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 93 miljoen (2021: € 75 miljoen)
Toegepaste benchmark	(Afgerond) 1,0% van het pensioenvermogen per 31 december 2022, zijnde het totaal van de technische voorzieningen en het eigen vermogen, exclusief de bestemmingsreserve premiedemping.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reserveoverschot (2021: tekort) hebben wij de materialiteit gesteld op 1,0% (2021: 0,67%) van het pensioenvermogen. De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van toezicht en het bestuur overeengekomen dat wij aan de raad van toezicht en het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 4,65 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Stichting Pensioenfonds Werk en (re)Integratie kent een aantal activiteiten, welke grotendeels zijn uitbesteed aan externe serviceorganisaties. Het pensioenfonds heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan Columbia Threadneedle Investments. De pensioenadministratie is uitbesteed aan APG. De financiële informatie van het geheel van deze activiteiten is opgenomen in de jaarrekening van Stichting Pensioenfonds Werk en (re)Integratie.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controle van de jaarrekening als geheel. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de verschillende activiteiten van het pensioenfonds. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de activiteiten geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was en deze vastgelegd in instructies aan de accountants van deze externe serviceorganisaties. Daarnaast hebben wij kwaliteitsreviews uitgevoerd met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan.

De controle heeft zich met name gericht op de significante activiteiten:

- vermogensbeheer;
- pensioenbeheer;
- actuarial;
- financiële administratie;
- bestuur en toezicht.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij de significante activiteiten, gecombineerd met zelfstandig verrichte werkzaamheden op het totaalniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van het geheel verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

Opdrachtteam en gebruikmaken van het werk van specialisten

Wij hebben zorggedragen dat het opdrachtteam over de juiste kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn voor de controle van een bedrijfstakpensioenfonds. Wij hebben eigen deskundigen ingeschakeld voor de controle van de waardering van de technische voorzieningen.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van alle wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en diens omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de raad van toezicht het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij verwijzen naar het hoofdstuk Risicomanagement in het verslag van het bestuur, waarin het bestuur zijn risicoanalyse heeft opgenomen na overweging van mogelijke frauderisico's en het hoofdstuk Verslag raad van toezicht van het jaarverslag waar de raad van toezicht op deze risicoanalyse reflecteert.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Zoals in al onze controles houden wij rekening met het risico dat het bestuur interne beheersmaatregelen kan doorbreken. Vanwege dit risico hebben wij onder meer schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, zoals toegelicht in de *Grondslagen voor waardering van activa en passiva onder Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds (5)* in de jaarrekening. Wij verwijzen in dit kader verder naar het kernpunt 'Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen'.

Ook hebben wij werkzaamheden uitgevoerd om journaalposten met een verhoogd risico te signaleren en te toetsen en de zakelijke beweegredenen (of het ontbreken daarvan) beoordeeld van bijzondere transacties.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur, sleutelfunctionarissen (waaronder sleutelfunctiehouders, medewerkers van het bestuursbureau en APG) en de raad van toezicht.

Uit onze evaluatie van het risico op mogelijke doorbreking van interne beheersmaatregelen of andere ongeoorloofde vormen van beïnvloeding van het proces van financiële verslaggeving, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controle-aanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben passende controlewerkzaamheden verricht inzake de naleving van de bepalingen van de relevante wet- en regelgeving die van directe invloed zijn op de verantwoorde bedragen en toelichtingen in de jaarrekening. Daarnaast hebben wij de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 *Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen*, is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het bestuur, het kennis nemen van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA), het lezen van notulen, het kennismaken van rapporten van sleutelfunctiehouders en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennis genomen van correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controle-aanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

Zoals toegelicht in de Grondslagen bij de jaarrekening onder 'Continuïteit', is de jaarrekening opgemaakt op basis van de continuïteitsveronderstelling. Bij het opmaken van de jaarrekening heeft het bestuur een specifieke

beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor de voorzienbare toekomst.

Wij hebben de specifieke beoordeling met het bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle relevante gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten en in hoeverre het pensioenfonds voldoet aan de vereisten rondom solvabiliteit en liquiditeit. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen materiële onzekerheden ten aanzien van de continuïteit geïdentificeerd. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van toezicht en het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

In vergelijking met voorgaand jaar, hebben wij geen relevante wijzigingen aangebracht in de kernpunten van onze controle.

Ontwikkeling en toelichting van de (beleids)dekkingsgraad	
Risico	<p>De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.</p> <p>Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft.</p> <p>De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in de toelichting op de balans onder <i>Eigen vermogen (4)</i> van de jaarrekening.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.</p>
Onze controleaanpak	<p>Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2022 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuariële rapport van</p>

	<p>de certificerend actuaire en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven.</p> <p>Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maands-dekkingsgraden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandtoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Dit jaar betroffen key items: de verwerking van de tweede stap van de huidige UFR-methode, de indexatie per 1 juli 2022 en 1 januari 2023 evenals de toepassing van de Prognosetafels AG2022 en de actualisering van de reglementsfactoren. • Daarnaast heeft de certificerend actuaire een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaire. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de (beleids)dekkingsgraad geëvalueerd.</p>
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2022 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.</p>

Waardering en toelichting van beleggingen voor risico van het pensioenfonds zonder genoteerde marktprijzen	
Risico	<p>De beleggingen voor risico van het pensioenfonds (hierna: de beleggingen) zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen.</p> <p>De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit de posities in derivaten. De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name private equity, hypotheekfondsen, LDI-pools en indirect vastgoed kennen eveneens inherent relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.</p> <p>Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in paragraaf <i>Grondslagen voor waardering van activa en passiva</i> en een nadere toelichting opgenomen in toelichting op de balans onder <i>Beleggingen (1)</i>. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december</p>

	<p>2022 € 5,2 miljard in niet-(beurs)genoteerde fondsen en dat per saldo € 26 miljoen is belegd in derivaten.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.</p>
Onze controleaanpak	<p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen, uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2022.</p> <ul style="list-style-type: none"> Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen hebben wij de waardering gecontroleerd op basis van de gecontroleerde jaarrekeningen van de betreffende fondsen met daarin opgenomen de gecontroleerde waarde per aandeel of participatie per 31 december 2022. Verder hebben wij vastgesteld of de gekozen waarderingsgrondslagen en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van het pensioenfonds. Voor zover wij geen zekerheid kunnen verkrijgen uit een jaarrekening per 31 december 2022, omdat deze niet tijdig beschikbaar is of omdat het boekjaar van de betreffende fondsen niet gelijk is aan het boekjaar van het pensioenfonds, hebben wij aanvullende werkzaamheden uitgevoerd. Deze werkzaamheden bestonden uit het onderzoeken van eerdere jaarrekeningen (back-testing) en het vaststellen van de aansluiting met de meeste recente (niet gecontroleerde) rapportages van de fondsmanagers, waar van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum. Als onderdeel van de genoemde werkzaamheden hebben wij de impact van nieuwe informatie tot de datum van onze controleverklaring gemonitord en vastgesteld dat significante ontwikkelingen op adequate wijze zijn verwerkt. Voor de waardering van de derivaten hebben wij een controle uitgevoerd op het gehanteerde waarderingsmodel en op de gehanteerde input waaronder de uit de markt afgeleide gegevens zoals valuta(termijn)koersen, rentevolatiliteit en rentecurves. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden zijn waarderingsspecialisten betrokken. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.</p>
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2022 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.</p>

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico	<p>De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds betreffen een significante post in de balans van het pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuariel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag,</p>
--------	--

	<p>waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Wij hebben aan het subjectieve element ervaringssterfte van de bepaling van de technische voorziening een frauderisico gekoppeld en de waardering en de toelichting daarop als kernpunt van onze controle aangemerkt.</p> <p>Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds beschreven in paragraaf <i>Grondslagen voor waardering van activa en passiva</i> en een nadere toelichting opgenomen in de toelichting op de balans onder <i>Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds (5)</i>. Uit deze toelichting blijkt dat (schattings)wijzigingen hebben plaatsgevonden door aanpassing van de UFR methodiek, overgang naar nieuwe Prognosetafels en de actualisering van de reglementsfactoren. Volgens deze toelichting is de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds hierdoor € 71 miljoen, respectievelijk € 74 miljoen, respectievelijk € 14 miljoen hoger uitgekomen.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.</p>
Onze controleaanpak	<p>Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaire van het pensioenfonds. De certificerend actuaire onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaire heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaire onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2022. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels en de effecten van de wijzigingen hierin, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.</p> <p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds per 31 december 2022:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaire. • Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaire en met gebruikmaking van onze eigen actuariële specialist gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. • Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse.

	Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2022 of de toelichting van de technische voorzieningen.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Benoeming

Wij zijn door het bestuur op 22 september 2021 benoemd als accountant van Stichting Pensioenfonds Werk en (re)Integratie vanaf de controle van het boekjaar 2021 en zijn sinds dat boekjaar tot nu toe de externe accountant.

Geen verboden diensten

Wij hebben geen verboden diensten geleverd als bedoeld in artikel 5, lid 1 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening is onderworpen aan de goedkeuring van de raad van toezicht.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- Het in reactie op de ingeschatte risico's uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen

Communicatie

Wij communiceren met de raad van toezicht en het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

In dit kader geven wij ook een verklaring aan het bestuur/de commissie interne beheersing op grond van artikel 11 van de Europese verordening betreffende specifieke eisen voor de wettelijke controles van financiële overzichten van organisaties van openbaar belang. De in die aanvullende verklaring verstrekte informatie is consistent met ons oordeel in deze controleverklaring.

Wij bevestigen aan de raad van toezicht en het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad van toezicht en het bestuur over alle

relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van toezicht en het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Den Haag, 23 juni 2023

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. S.B. Spiessens RA

5

OVERIGE INFORMATIE

SFDR-bijlage

Template periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten, als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productnaam: Stichting Pensioenfonds Werk- en (re)Integratie

Identificatiecode juridische entiteiten (LEI): 7245003MWSFUEMLLLE05

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S-kenmerken)

Heeft dit financieel product een duurzame beleggingsdoelstelling?

☒ ☐ Ja

☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een **ecologische doelstelling** gedaan: ____%

☐ in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden

☐ in economische activiteiten die volgens EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden

☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een **sociale doelstelling** gedaan: ____%

☒ ☐ Nee

☐ Dit product **promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken**.

Hoewel duurzaam beleggen niet het doel ervan was, had het een minimum van ____% duurzame beleggingen

☐ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden

☐ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden

☐ met een sociale doelstelling

☒ Dit product promootte E/S-kenmerken, maar heeft niet duurzaam belegd.

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een ecologische of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan ecologische of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd, praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.



In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Stichting Pensioenfonds Werk- en (re)Integratie (PWRI) heeft de volgende ecologische en sociale kenmerken gepromoot:

1. Voldoen aan diverse maatschappelijk geaccepteerde standaarden en uitgangspunten:

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot, worden verwezenlijkt.

Via actief aandeelhouderschap heeft PWRI bedrijven gestimuleerd in lijn te handelen met internationale verdragen en gedragscodes. Actief aandeelhouderschap betekent stemmen op aandeelhoudersvergaderingen (conform stembeleid) en het aangaan van constructieve en kritische gesprekken met een deel van de bedrijven waarin PWRI is belegd (engagement). Dit betreft internationale verdragen en gedragscodes zoals de Principles for Responsible Investment (PRI), Global Compact van de Verenigde Naties, de Nederlandse Stewardship Code en “best practice”-bepalingen inzake governance van Eumedion. PWRI onderschrijft ook de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights.

Engagement was gedurende de referentieperiode uitbesteed aan Columbia Threadneedle Investments (CTI). CTI heeft bedrijven geselecteerd die in aanmerking komen voor engagement op basis van een ESG-beoordeling van bedrijven.

Uitsluitingen worden ingezet in lijn met wet- en regelgeving, om bepaalde sectoren uit te sluiten en bij zeer ernstige controverses waar langdurig engagement niet het gewenste resultaat oplevert. PWRI heeft volgens hun uitsluitingenbeleid niet in bedrijven belegd die zich substantieel bezighouden met de volgende activiteiten:

- Productie van clustermunitie dan wel meer dan 50% eigenaar zijn van een onderneming die clustermunitie produceert;
- Tabaksproducenten en ondernemingen die uitsluitend alternatieven voor traditionele rookwaren produceren en verkopen, zoals e-sigaretten;
- Russische en Wit-Russische staatsobligaties en staatsgerelateerde obligaties als ook ondernemingen waarin de Russische en/of Wit-Russische staat een significant belang houdt.

PWRI heeft ook niet belegd in bedrijven met zeer ernstige ESG-controverses (ESG staat voor Environmental, Social en Governance) specifiek op de indicatoren ‘labour management’ en ‘human capital development’, volgens de MSCI controverses-methodologie, waarbij engagement over ten minste drie jaar geen significante verbetering heeft opgeleverd.

De prestaties van PWRI ten aanzien van dit kenmerk zijn gemeten aan de hand van duurzaamheidsindicatoren 1 en 2. De resultaten zijn opgenomen in de volgende vraag.

2. Bijdragen aan evenwichtige sociale verhoudingen en klimaatverbetering:

PWRI heeft zich gericht op het vergroten van kansen op werk voor mensen met een arbeidsbeperking en op klimaatverbetering. Dit heeft PWRI gedaan door onder meer te investeren in beursgenoteerde ondernemingen die bijdragen aan de werkgelegenheid van mensen met een arbeidsbeperking in Nederland, door een stembeleid te voeren gericht op mensenrechten- en arbeidsrechtenkwesties en door te investeren in social bonds en green bonds (dat zijn obligaties waarvan de gelden gericht en aantoonbaar worden aangewend om sociale cq. groene activiteiten en projecten te financieren).

Klimaat:

PWRI is lid van het Klimaatcommitment van de Financiële Sector onder het Nederlandse Klimaatakkoord. In lijn met zijn verplichtingen onder dat akkoord heeft PWRI een klimaatactieplan gepubliceerd. Daarin zet PWRI uiteen hoe het zijn belangrijkste doelstellingen wil gaan bereiken om 1) netto nul CO₂-emissies in 2050 te bereiken, 2) een reductie van 50% in 2030 ten opzichte van de emissieniveaus eind 2010 te behalen, en 3) de allocatie naar beleggingen in klimaatoplossingen, zoals green bonds, met de tijd te verhogen.

PWRI heeft een deel van de portefeuille belegd in green en social bonds, ten overstaan van een doelallocatie. De criteria om de belggingsvoorstellen in dit kader te evalueren zijn gedefinieerd als impact, governance, risico-rendement, kosten, liquiditeit, transparantie en implementatie.

Evenwichtige sociale verhoudingen:

Via een apart mandaat is geïnvesteerd in beursgenoteerde bedrijven die bijdragen aan de werkgelegenheid van mensen met een arbeidsbeperking in Nederland. PWRI en de externe vermogensbeheerder zijn daarvoor met ruim honderd bedrijven in gesprek. Op basis hiervan is een portefeuille op maat gemaakt met ca. 50 bedrijven die aantoonbaar stappen hebben gezet in het bijdragen aan de werkgelegenheid voor mensen met een arbeidsbeperking in Nederland.

De prestaties van PWRI ten aanzien van dit kenmerk zijn gemeten aan de hand van duurzaamheidsindicatoren 3 en 4. De resultaten zijn opgenomen in de volgende vraag.

3. Meenemen van duurzaamheidscriteria in de keuze voor vermogensbeheerders en beleggingen:

PWRI heeft een fiduciair ingehuurd ten behoeve van het beheer van de portefeuille. Specifieke delen van de portefeuille zijn uitbesteed aan derde vermogensbeheerders. PWRI verlangt dat zowel de fiduciair ESG-criteria meeneemt bij de advisering als dat de onderliggende vermogensbeheerders ESG-criteria meenemen in de beleggingsbeslissingen. PWRI heeft om dit te borgen beleid, proces en resultaten van de vermogensbeheerders ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen beoordeeld. Bij de selectie en evaluatie van vermogensbeheerders zijn duurzaamheidscriteria nadrukkelijk meegenomen. Hiervoor zijn voor de belangrijkste beleggingscategorieën richtlijnen opgesteld die onderdeel vormen van de vastgelegde afspraken met de onderliggende vermogensbeheerders.

Voor de aandelenportefeuille, bedrijfsobligatieportefeuille en de portefeuille van staatsobligaties van opkomende landen zijn doelstellingen ten aanzien van ESG scores en broeikasgasintensiteit gerealiseerd. Dit zijn doelstellingen die ten opzichte van de benchmark gelden.

De prestaties van PWRI ten aanzien van dit kenmerk zijn gemeten aan de hand van duurzaamheidsindicatoren 5 tot 10. De resultaten zijn opgenomen in de volgende vraag.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?

1. Aantal ondernemingen waarmee engagement wordt gevoerd	373
2. Aantal beleggingen in uitgesloten ondernemingen en landen	0 Per 31/12/2022. Geldt alleen voor discretionaire mandaten.
3. Aantal beursgenoteerde ondernemingen waarin belegd wordt die bijdragen aan de werkgelegenheid van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in Nederland	50
4. Gewicht van de green en social bonds-mandaten in de portefeuille	Feitelijk: 3,2% (per 31/12/2022) Norm: 4%

5. Broeikasgasintensiteit van de aandelen ontwikkelde markten portefeuille (gemeten in CO ₂ e)	Portefeuille: 97 Benchmark: 129 Per 31/12/2022.
6. Gemiddelde ESG-score van de aandelenportefeuille ten opzichte van de standaard benchmark	Opkomende markten portefeuille: 71 Opkomende markten benchmark: 53 Ontwikkelde markten portefeuille: 89 Ontwikkelde markten benchmark: 74 Gewogen gemiddelde: 84 (benchmark: 68) Alle per 31/12/2022.
7. Gemiddelde ESG-score wereldwijde bedrijfsobligaties ten opzichte van de standaard benchmark	Bedrijfsobligatieportefeuille: 75 Benchmark: 71 Per 31/12/2022.
8. Gemiddelde ESG-score van de staatsobligatieportefeuille uitgegeven in harde valuta door opkomende landen ten opzichte van de standaard benchmark	Staatsobligatieportefeuille: 54 Benchmark: 53 Beide getallen als gemiddelde over 12 maanden.
9. GRESB-score van de niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen	- Achmea Dutch Residential Fund: GRESB-score van 91, 5 sterren; - Achmea Dutch Health Care Property Fund: GRESB-score van 93, 5 sterren; - Achmea Dutch Retail Property Fund: GRESB-score van 90, 5 sterren; - Altera Residential: GRESB-score van 94, 5 sterren; - ASR Dutch Mobility Office Fund: GRESB-score van 91, 5 sterren; - CBRE Dutch Residential Fund: GRESB-score van 90, 5 sterren.
10. Percentage van de hypotheekfondsen waarin is belegd die ecologische en/of sociale kenmerken promoten	100% (PVF Particuliere Hypothekenfondsen: art. 8 SFDR)

● **...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?**

Dit is de eerste periodieke rapportage conform de vereisten van SFDR. Een vergelijking met voorafgaande periodes kan gemaakt worden in de volgende periodiek rapportage.

In de EU-taxonomie is het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” vastgelegd. Dit houdt in dat op de taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie, en dat een en ander vergezeld gaat van specifieke Uniecriteria.

Het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen evenmin ernstige afbreuk doen aan ecologische of sociale doelstellingen.



Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

De **belangrijkste ongunstige effecten** zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

PWRI heeft niet alle belangrijkste ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren in aanmerking genomen. Deze zijn gedefinieerd in de wet en kunnen door pensioenfondsen zelf worden aangevuld. PWRI heeft de volgende ongunstige effecten wel meegenomen - tussen haakjes is opgenomen hoe PWRI het ongunstige effect heeft meegenomen en de toelichting staat onder de eerste vraag:

- Broeikasgasintensiteit ondernemingen (reductiedoelstelling bepaalde activaklassen en actief aandeelhouderschap);
- Broeikasgasemissies ondernemingen (reductiedoelstelling bepaalde activaklassen en actief aandeelhouderschap);
- CO₂-voetafdruk ondernemingen (reductiedoelstelling bepaalde activaklassen en actief aandeelhouderschap);
- Schendingen van UN Global Compact-principes en de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen (actief aandeelhouderschap en uitsluitingsbeleid);
- Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoonsmijnen, clustermunities, chemische wapens en biologische wapens) (uitsluitingsbeleid);
- Activiteiten met negatieve effecten op biodiversiteitsgevoelige gebieden (actief aandeelhouderschap).



Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste beleggingen	Sector	% activa	Land
Achmea Particuliere Hypotheken Investment Trust	Overige	6,43%	Nederland
Achmea Dutch Residential Fund	Overige	2,71%	Nederland
iShares MSCI India ETF	Overige	2,09%	India

De lijst bevat de beleggingen die het grootste aandeel beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten: 01-01-2022 tot 31-12-2022

<i>Taiwan Semiconductor Manufacturing Ltd</i>	<i>Technologie</i>	<i>1,37%</i>	<i>Taiwan</i>
<i>CBRE Dutch Residential Fund</i>	<i>Overige</i>	<i>1,15%</i>	<i>Nederland</i>
<i>Achmea Dutch Retail Property Fund</i>	<i>Overige</i>	<i>0,94%</i>	<i>Nederland</i>
<i>Altera Residential Fund</i>	<i>Overige</i>	<i>0,90%</i>	<i>Nederland</i>
<i>Microsoft</i>	<i>Technologie</i>	<i>0,82%</i>	<i>Verenigde Staten</i>
<i>Apple Inc</i>	<i>Technologie</i>	<i>0,69%</i>	<i>Verenigde Staten</i>
<i>Achmea Dutch Health Care Fund</i>	<i>Overige</i>	<i>0,65%</i>	<i>Nederland</i>
<i>ASR Dutch Mobility Office Fund</i>	<i>Overige</i>	<i>0,47%</i>	<i>Nederland</i>
<i>Duitse Staat 15AUG24</i>	<i>Overheid</i>	<i>0,40%</i>	<i>Duitsland</i>
<i>Nederlandse Staat 3.75 42</i>	<i>Overheid</i>	<i>0,35%</i>	<i>Nederland</i>
<i>Franse Staat 25NOV25</i>	<i>Overheid</i>	<i>0,34%</i>	<i>Frankrijk</i>
<i>Nederlandse Staat 15JAN37</i>	<i>Overheid</i>	<i>0,30%</i>	<i>Nederland</i>

De percentages zijn gebaseerd op de stand per 31-12-2022 en gebaseerd op de totale portefeuille van PWRI. Derivaten en contanten zijn niet opgenomen in de tabel. Er is niet doorgekeken in beleggingsfondsen.



Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in specifieke activa.

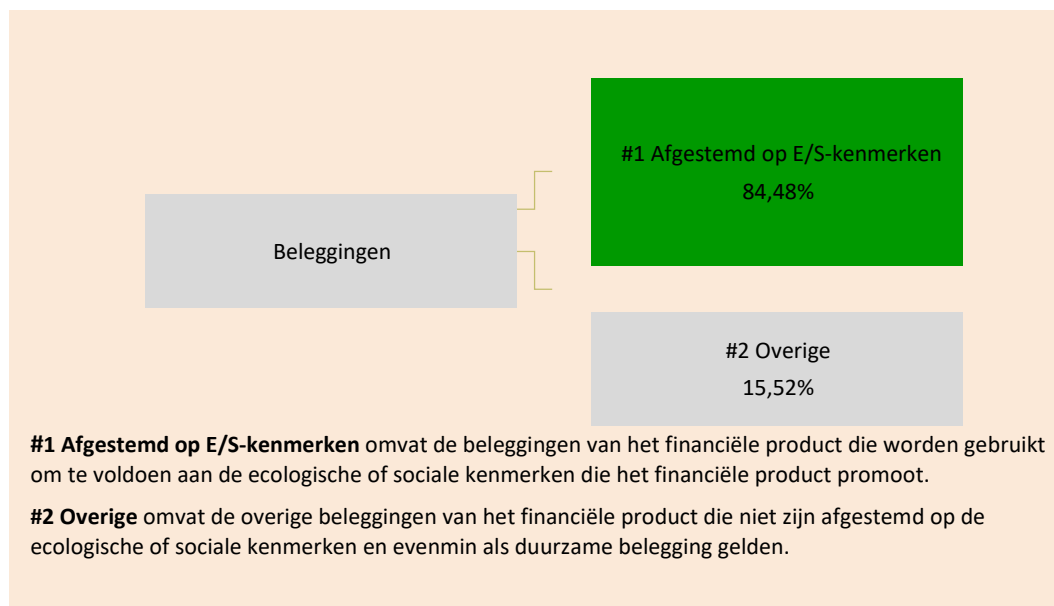
PWRI promootte ecologische en sociale kenmerken zonder dat het een duurzame beleggingsdoelselling nastreeft. PWRI heeft geen minimumallocatie naar duurzame beleggingen in de zin van SFDR of beleggingen in ecologisch duurzame activiteiten in de zin van de Taxonomie-Verordening gemaakt. Het overgrote deel van de beleggingen van PWRI was afgestemd op de ecologische en of sociale kenmerken. Deze beleggingen hadden betrekking op aandelen, obligaties binnen de globalcredits portefeuille, hypotheke, vastgoed en staatsobligaties. De overige beleggingen waren niet afgestemd op deze kenmerken en waren belegd in derivaten, private equity, hoogrentende bedrijfsobligaties, converteerbare obligaties, en liquide middelen (geldmarkten en contanten). Daarvoor waren geen ecologische of sociale minimumwaarborgen van toepassing.

● Hoe zag de activa-allocatie eruit?

Om te bepalen of aan de EU-taxonomie wordt voldaan, bevatten de criteria voor **fossiel gas** emissiegrenswaarden en de omschakeling naar hernieuwbare energie of koolstofarme brandstoffen tegen eind 2035. Voor **kernenergie** bevatten de criteria uitgebreide regels inzake veiligheid en afvalbeheer.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een ecologische doelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissie-niveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.



● In welke economische sectoren werd belegd?

Economische Sector	Som marktwaarde (%)
Overheid	21,59%
Overig	19,24%
Financiële sector	12,75%
Technologie	8,37%
Consumptiegoederen discretionair	6,42%
Gezondheidszorg	5,29%
Communicatie	4,76%
Industrie	4,37%
Basisconsumptiegoederen	4,21%
Vastgoed	4,16%
Energie	3,46%
Materialen	2,78%
Nutsbedrijven	2,58%

De percentages zijn gebaseerd op de stand per 31-12-2022. De sectorverdeling is gemaakt op basis van doorkijk in onderliggende beleggingsfondsen voorzover er data hierover beschikbaar was (hetgeen doorgaans voor alle liquide beleggingen het geval is).



In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

0%.

- Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen¹?



Ja:



In fossiel gas



In kernenergie

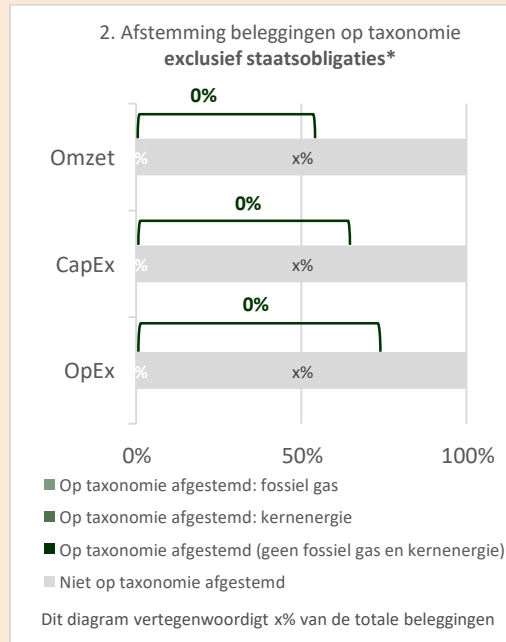
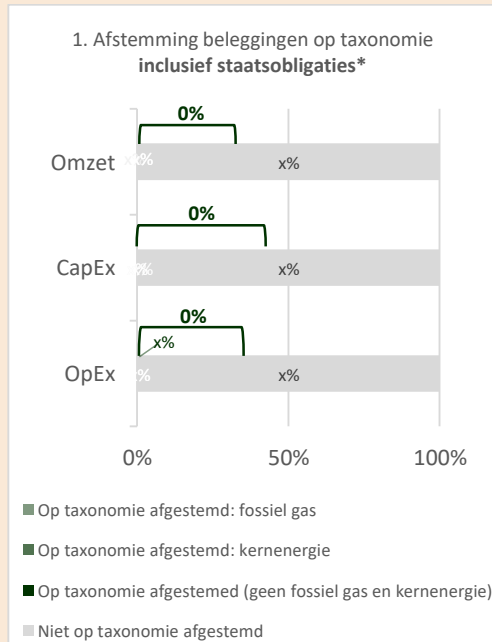


Nee

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de **omzet** die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeeft;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeven.

De onderstaande diagrammen geven in het groen het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen. Er is geen geschikte methode om te bepalen in hoeverre staatsobligaties op de taxonomie zijn afgestemd. Daarom geeft het eerste diagram de mate van afstemming voor alle beleggingen van het financiële product inclusief staatsobligaties, terwijl het tweede diagram alleen voor de beleggingen van het financiële product in andere producten dan staatsobligaties aangeeft in hoeverre die op de taxonomie zijn afgestemd.*



* In deze diagrammen omvat 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden.

¹ Activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie zullen alleen aan de EU-taxonomie voldoen indien zij bijdragen aan het beperken van de klimaatverandering ("klimaatmitigatie") en geen ernstige afbreuk doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie – zie de toelichting in de linkermarge. De uitgebreide criteria voor economische activiteiten in de sectoren fossiel gas en kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen, zijn vastgesteld in Gedelegeerde Verordening (EU) 2022/1214 van de Commissie.

overschrijdingen zijn door de externe vermogensbeheerders gemeld aan PWRI en de fiduciaire vermogensbeheerder van PWRI. De fiduciaire vermogensbeheerder van PWRI heeft periodiek gecontroleerd of er niet in deze beleggingen belegd is.

- PWRI heeft gebruik gemaakt van externe partijen bij het uitvoeren van de engagementactiviteiten. PWRI heeft input gegeven ten aanzien van de thema's die zij van het grootste belang achten bij het uitvoeren van engagementactiviteiten. PWRI is periodiek geïnformeerd over de uitvoering en de voortgang van de engagementactiviteiten. Op grond van deze informatie heeft PWRI ervoor gekozen of ze bedrijven wil uitsluiten.
- PWRI heeft de doelallocatie ten aanzien van beursgenoteerde ondernemingen die bijdragen aan de werkgelegenheid van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt opgelegd aan de externe vermogensbeheerder en is periodiek geïnformeerd over de daadwerkelijke allocatie.
- PWRI heeft de doelallocatie voor green en social bonds opgelegd aan de externe vermogensbeheerder en is periodiek geïnformeerd over de daadwerkelijke allocatie.
- PWRI heeft de afgesproken vereisten ten aanzien van reductie van broeikasgasintensiteit, ESG-scores, carbon footprint en carbon intensiteit opgelegd aan de externe vermogensbeheerders als beleggingsrestricties. Specifiek voor de aandelen-, bedrijfsobligatie- en staatsobligatiebeleggingen zijn de ESG-criteria geïntegreerd in de beleggingsrichtlijnen. Ondernemingen zijn geselecteerd op basis van bovengemiddelde duurzaamheidsprestaties gemeten aan de hand van onder andere ESG-scores. PWRI is periodiek geïnformeerd over de uitvoering van het beleggingsbeleid en of de portefeuilles nog binnen de afgesproken kaders zijn beheerd. De broeikasgasintensiteit, ESG-scores en andere ESG-kengetallen van de betreffende beleggingsportefeuilles werden tweemaal gerapporteerd als onderdeel van de ESG-risico-rapportage.
- PWRI is periodiek geïnformeerd over de GRESB-score van de vastgoedfondsen waarin ze heeft belegd.
- PWRI heeft het periodiek beleid, proces en resultaten van de vermogensbeheerders ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen beoordeeld.



Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Niet van toepassing. PWRI heeft geen referentiebenchmark om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken voor de gehele pensioenregeling.

● *Waarin verschilt de referentiebenchmark van een brede marktindex?*

Niet van toepassing.

● *Hoe heeft dit financiële product gepresteerd wat betreft de duurzaamheidsindicatoren voor het bepalen van de afstemming van de referentiebenchmark op de gepromote ecologische en sociale kenmerken?*

Niet van toepassing.

Referentie-benchmarks zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product de ecologische of sociale kenmerken verwezenlijkt die dat product promoot.

- ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?***

Niet van toepassing.

- ***Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de brede marktindex?***

Niet van toepassing.

Afkortingen en begrippen

Afkortingen

Abtn	Abtn actuariële en bedrijfstechnische nota
ALM	ALM Asset Liability Management
AOV	AOV Aanvullende Oudedagsvoorziening
AOW	AOW Algemene Ouderdomswet
AVG	AVG Algemene verordening gegevensbescherming
BRIC	BRIC opkomende economieën
cao	cao collectieve arbeidsovereenkomst
DNB	DNB De Nederlandsche Bank
ESG	ESG Environment, Social en Governance
FTK	FTK Financieel Toetsingskader
IMVB	IMVB Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen
IBNR	IBNR Incurred But Not Reported
ISAE	ISAE International Standard on Assurance Engagements, nr. 3402
LDI	LDI Liability Driven Investments
OTC	OTC Over The Counter
PRI	PRI Principles for Responsible Investment
PSO	PSO Prestatieladder Socialer Ondernemen
RTS	RTS Rentetermijnstructuur
SDG	SDG Sustainable Development Goals
SFDR	SFDR Sustainable Finance Disclosure Regulation
SW	SW Sociale Werkvoorziening
SZW	SZW Sociale Zaken en Werkgelegenheid
UFR	UFR Ultimate Forward Rate
UPO	UPO Uniform Pensioenoverzicht
VPA	VPA vrijstelling van premiebetaling bij arbeidsongeschiktheid
WIW	WIW Wet Inschakeling Werkzoekenden
Wsw	Wsw Wet sociale werkvoorziening
WSW	WSW Waarborgfonds Sociale Woningbouw

Begrippen

Actuariel	Verzekeringswiskundig
Actuariële en bedrijfstechnische nota	De beschrijving van de financiële opzet van een pensioenfonds en van de actuariële grondslagen
Actuele waarde	De waarde die is gebaseerd op de huidige marktprijzen of op gegevens die die waarde kunnen bepalen
Asset Liability Management	Het afstemmen van de (verwachte) ontwikkeling van het pensioenvermogen op de toekomstige pensioenverplichtingen
Asset mix	De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën
Benchmark	Norm of meetlat om het rendement van de beleggingsportefeuille te vergelijken
Beschikbaar vermogen	De middelen die beschikbaar zijn voor de (toekomstige) pensioenverplichtingen
Bestemmingsreserve	Een deel van het vermogen met een specifieke bestemming
BRIC-landen	Opkomende economieën
Converteerbare obligaties	Een obligatie die na verloop van tijd kan worden omgezet (geconverteerd) in aandelen
Dekkingsgraad	De verhouding tussen het beschikbare vermogen en de pensioenaanspraken op een bepaald moment
Dekkingsstekort	Het pensioenfonds heeft niet genoeg vermogen voor de voorziening pensioenverplichtingen en het minimaal vereist eigen vermogen. Dit heet ook wel 'onderdekking'.
De Nederlandsche Bank	Toezichthouder van financiële instellingen
Derivaten	Afgeleide financiële instrumenten: financiële contracten die hun waarde ontleen aan een onderliggende waarde, een referentieprijs of een index
Duratie	Gemiddelde looptijd van beleggingen of verplichtingen. De duratie geeft een goede indicatie van de rentegevoeligheid.
Fiduciair	Een fiduciair manager of vermogensbeheerder beheert het belegd vermogen. Hij selecteert fondsmanagers en controleert wat zij doen.
Franchise	Bedrag waarover geen pensioenopbouw plaatsvindt. Dat is ook niet nodig, want de meeste mensen die in Nederland wonen of werken, krijgen AOW. Het bestuur stelt de franchise jaarlijks vast. Het bedrag mag niet lager zijn dan het fiscaal minimum.
Future	Op de beurs verhandeld termijncontract. Een future heeft een verplichte levering van de onderliggende waarden in de toekomst tegen een vooraf vastgestelde prijs.
Geamortiseerde kostprijs	Bedrag waarmee een tot einde looptijd aangehouden financieel actief of financiële verplichting in de balans is gewaardeerd
Gepensioneerde	Overall waar 'gepensioneerde' staat bedoelen we het bredere begrip 'pensioengerechtigde'. Het gebruik van het woord gepensioneerd in het bestuursverslag is bewust. Het is een term die bijna iedereen kent. Zo neemt de leesbaarheid van de tekst toe.
High-Yieldobligaties	Obligaties met een hoger rendement, maar ook een hoger risico
International Standard on Assurance Engagements, nr. 3402 (ISAE)	Een wereldwijd erkende rapportage over de kwaliteit van de interne beheersing van processen die aan derden zijn uitbesteed (derden zijn de uitvoerders van het pensioenfonds)
Kredietrisico	Het risico dat de uitgevende partij een obligatie of lening niet kan aflossen. Of dat een derde partij niet aan zijn verplichtingen aan het pensioenfonds kan voldoen.
Liability Driven Investments	Beleggingen die zijn afgestemd op de karakteristieken van de verplichtingen, bijvoorbeeld in looptijdverdeling en rentegevoeligheid
Marktrisico	Het risico dat marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten wijzigen
Minimaal vereist eigen vermogen	Het minimumbedrag aan vermogen dat een pensioenfonds als buffer aanhoudt. Dit is meestal ongeveer 5% van de technische voorziening.
Operationeel risico	Het risico dat de pensioenuitvoerder de bedrijfsprocessen niet goed inricht of niet goed uitvoert
Optie	Het recht om op een bepaald moment een onderliggende waarde (bijvoorbeeld een aandeel) te kopen of te verkopen tegen een vooraf vastgestelde prijs
Outperformance	Meer rendement halen dan de benchmark
Over The Counter	Direct tussen twee partijen verlopen transactie, dus niet via een beurs
Participatiewet	Wet uit 2015. De Participatiewet vervangt de Wet werk en bijstand, Wet sociale werkvoorziening en een deel van de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten. Het doel van de Participatiewet is meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk helpen.
Partnerpensioen	Levenslange uitkering aan een partner, vanaf het overlijden van de (voormalige) deelnemer of gepensioneerd
Pensioengrondslag	Het deel van het loon waarover een deelnemer pensioen opbouwt
Pensioenresultaat	Geeft de ontwikkeling van het pensioen in relatie tot de loonontwikkeling weer.
Performance	De performance geeft weer hoe de waarde van een belegging is gegroeid (of gedaald) in een bepaalde periode. De performance wordt meestal vergeleken met een benchmark.
Performancetoets	Het gemiddelde van de beleggingsresultaten, gemeten over een langere periode (vijf jaar).

Actuariel	Verzekeringswiskundig
Premie-egalisereserve	Bestemmingsreserve met een stabiele premie als doel
Renteafdekking	Financieringsvorm waarbij de betaalde pensioenbijdragen gelijk zijn aan de contante waarde van de aanspraken die in dat jaar beginnen
Renterisico	Het risico dat een wijziging in de rentestand gevolgen heeft voor de financiële positie van het pensioenfonds
Rentetermijnstructuur	Grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging en de daarop te ontvangen marktrente
Reservetekort	Situatie dat het pensioenfonds niet genoeg middelen heeft voor de voorziening pensioenverplichtingen en het vereist eigen vermogen
Sociale Werkvoorziening	De bedrijfstak waarvoor PWRI de pensioenen verzorgt. Aansluiting is verplicht voor alle werkgevers binnen de bedrijfstak. Aansluiting is ook verplicht voor werknemers die onder de cao 'Aan de slag' vallen.
Solvabiliteit	Het vermogen om op langere termijn aan de pensioenverplichtingen te kunnen voldoen
Swap	Een derivaat waarbij partijen kasstromen of risico's onderling uitwisselen
Technische voorziening	Contante waarde van alle verwachte toekomstige pensioenuitkeringen
Toeslag	Het laten meestijgen van de pensioenen en de pensioenaanspraken met de gemiddelde loonontwikkeling. Toeslag heet ook indexatie.
Ultimate Forward Rate	Een berekende rente die minder gevoelig is voor verstoring op de financiële markten
Vastrentende waarden	Beleggingen met een vaste looptijd en een afgesproken plan van rente en aflossing. Voorbeelden zijn zoals obligaties, onderhandse leningen en hypotheekleningen.
Verzekeringstechnisch risico	Het risico dat het fonds uitkeringen (nu of in de toekomst) niet kan financieren vanuit premie- en/of beleggingsinkomsten door onjuiste en/of onvolledige (technische) aannames en grondslagen bij de ontwikkeling en premiestelling van het pensioenproduct
Voorziening pensioenverplichtingen	Contante waarde van alle verwachte toekomstige pensioenuitkeringen. In wettelijk teksten wordt dit ook wel technische voorziening genoemd.
Waardeoverdracht	Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van een opgebouwde pensioenaanspraak. Dit gebeurt als de deelnemer in een andere bedrijfstak gaat werken voor een andere werkgever.
Weerstandreserve	Reserve tegen ongunstige ontwikkelingen op lange termijn
Wezenpensioen	Uitkering aan een kind vanaf het overlijden van de (voormalige) deelnemer of gepensioneerd tot het kind de reglementair vastgelegde leeftijd bereikt
Z-score	Mate waarin het rendement van een pensioenfonds afwijkt van het rendement van de door het bestuur vastgestelde normportefeuille (de benchmark)

Colofon

Heeft u een vraag?

U kunt altijd bellen met de klantenservice, bereikbaar op werkdagen van 8.00 tot 17.30 uur.

- Heeft u een baan? Bel dan 045 - 579 63 00.
- Krijgt u pensioen? Bel dan 045 - 579 64 00.

Bent u werkgever en heeft u een vraag over het pensioen van uw werknemers? Bel dan 045 - 579 63 00.

Bent u werkgever en heeft u een andere vraag? Bel dan met relatiebeheer, telefoonnummer is 045 - 579 82 00, op werkdagen van 8.30 tot 17.00 uur.

Pensioenfonds Werk en (re)Integratie
Postbusnummer 3094
6401 DN Heerlen
www.pwri.nl

Over dit verslag

Concept en realisatie: bestuursbureau PWRI, APG
Tekst verslag van het bestuur: Ingrid Brons
Fotografie: Eelco Hofstra
Visuele uitleg 'PWRI in het kort': Blackbird & Finch

